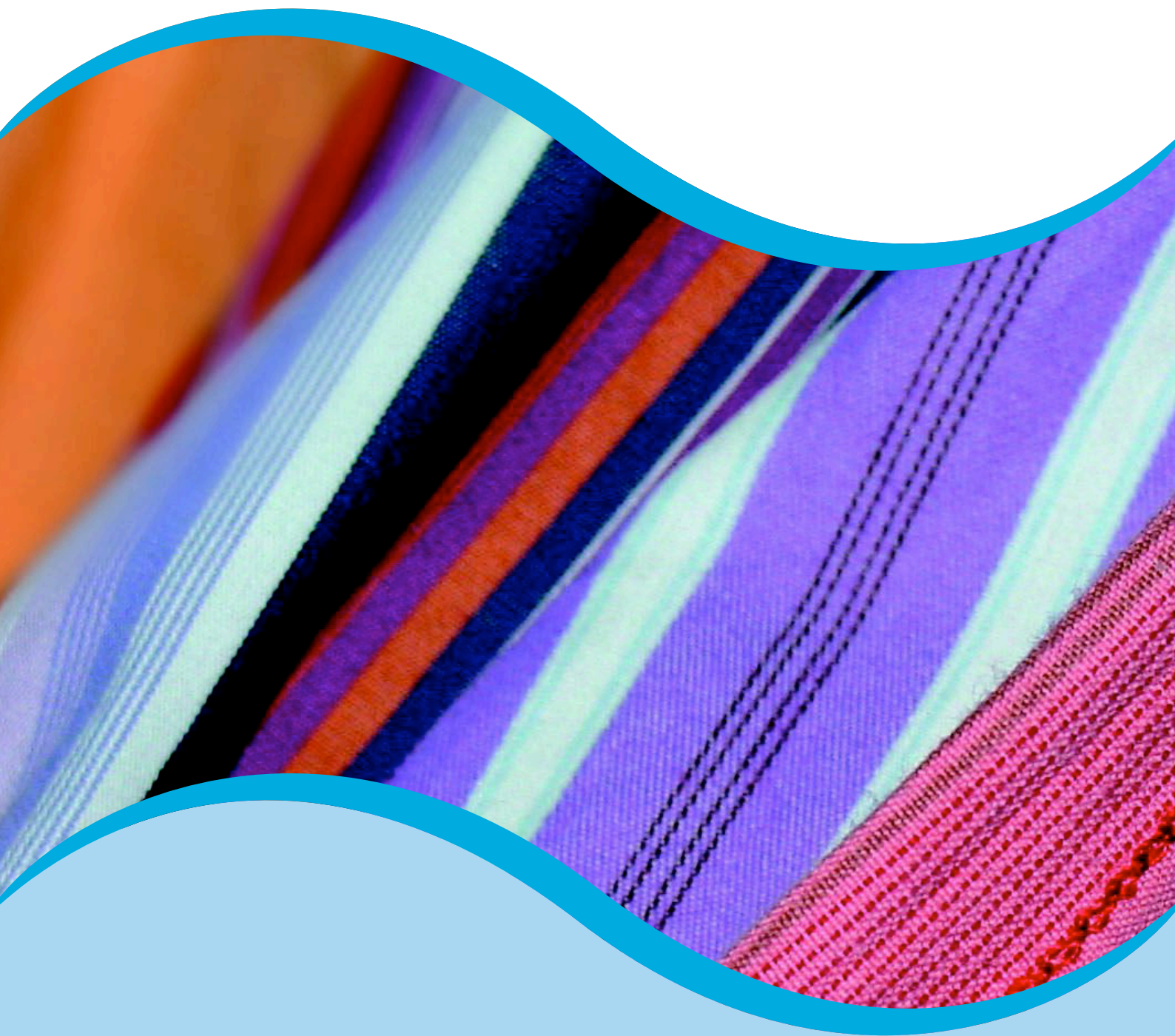




Stichting
Bedrijfstakpensioenfonds
Mode-, Interieur-, Tapijt-, en
Textielindustrie

Stichting Bedrijfstakpensioenfonds Mode-, Interieur-, Tapijt- en Textielindustrie
Akerstraat 92, 6411 HD Heerlen
Postbus 4471, 6401 CZ Heerlen
Telefoon: 088 - 116 2441 voor (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden
088 - 116 2434 voor werkgevers

Ingeschreven in het Handelsregister van de
Kamer van Koophandel onder nummer 41095737

Verslag over het boekjaar
1-1-2019 t/m 31-12-2019

Inhoud

	Pagina		Pagina
Voorwoord	7	Overige gegevens	
Meerjarenoverzicht	9	Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten	104
Bestuursverslag		Actuariële verklaring	105
1. Karakteristieken van ons fonds	14	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	107
2. Pensioenbeheer	15	Bijlagen	
3. Communicatie	24	Organogram 2019	118
4. Financieel	26	Organisatie pensioenfonds	119
5. Beleggingen	29	Overzicht rapportagenormen Code Pensioenfonds	120
6. Actuariel	41	Begrippenlijst	122
7. Governance	49		
8. Integraal Risicomanagement	55		
9. Vooruitblik komend boekjaar en visie nabije toekomst	58		
Raad van Toezicht			
Verslag Raad van Toezicht	62		
Reactie van bestuur	65		
Verantwoordingsorgaan			
Verslag verantwoordingsorgaan	68		
Reactie van bestuur	70		
Jaarrekening			
Balans per 31 december	72		
Staat van baten en lasten	74		
Kasstroomoverzicht	76		
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	77		
Toelichting op de balans per 31 december	81		
Gebeurtenissen na balansdatum	86		
Toelichting op de Staat van baten en lasten	87		
Bestemming van het saldo	92		
Risicoparagraaf	93		

Voorwoord

In dit bestuursverslag en deze jaarrekening geeft het bestuur inzicht in en leggen we verantwoording af over de werkzaamheden, het beleid en de pensioenontwikkelingen bij ons fonds in 2019. Ook geven wij inzicht in de financiële positie en resultaten van ons fonds.

De financiële positie is niet goed

Wij vinden het belangrijk dat de pensioenen nu en in de toekomst hun waarde behouden. De financiële positie van ons fonds is echter niet goed genoeg. Daarom hebben wij helaas opnieuw geen toeslag kunnen verlenen. We zitten nog steeds in een situatie dat er onvoldoende buffer is. Daarom hebben wij in 2020 opnieuw een herstelplan ingediend. Dit herstelplan laat zien dat ons fonds naar verwachting binnen de wettelijke termijn uit herstel is. De beleidsdekkingsgraad mag echter niet langer dan zes achtereenvolgende meetmomenten lager dan de minimaal vereiste dekkingsgraad zijn. Op basis van het huidige herstelplan doet deze situatie zich naar verwachting op 31 december 2020 voor. Een verlaging van de pensioenen in 2021 kunnen we daarom niet uitsluiten. Veel hangt af van de ontwikkelingen rondom het nieuwe Pensioenakkoord en de ontwikkelingen in onze financiële positie. Ook 2020 wordt voor ons weer een spannend jaar, ook vanwege de coronacrisis.

Ons fonds praat over de strategie voor de toekomst. Het bestuur heeft samen met de leden van de Raad van Toezicht in 2019 in drie sessies gekeken naar de strategie

van ons fonds. Daarbij hebben we verschillende scenario's onderzocht en zijn er acties uitgezet rondom de meest waarschijnlijke scenario's. Ons fonds houdt de ambitie om gecontroleerd te groeien.

De sleutelfuncties zijn ingericht

Op 13 januari 2019 is de Europese richtlijn IORP II in werking getreden. Dit was aanleiding voor het bestuur om de organisatie van ons fonds opnieuw in te richten. De belangrijkste aanpassing is dat de sleutelfuncties actuarieel, risicobeheer en interne audit zijn ingericht. U leest meer hierover in dit bestuursverslag.

Coronacrisis

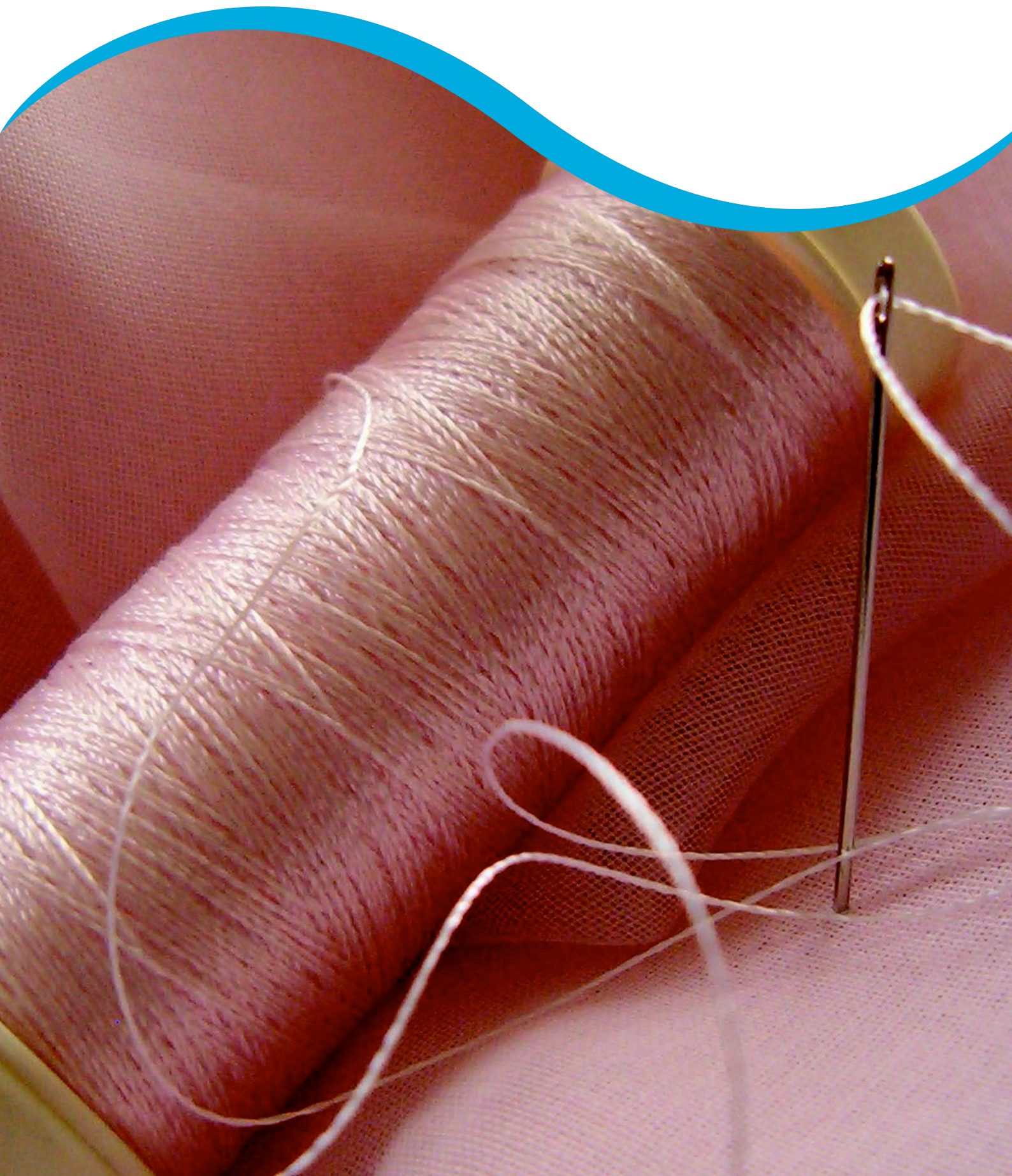
In maart 2020 brak de coronacrisis uit. Vanwege de impact van deze crisis gaan wij in dit jaarverslag in hoofdstuk 9, Vooruitblik komend boekjaar en visie nabije toekomst, al in op de gevolgen.

Dankwoord

Wij bedanken iedereen die zich het afgelopen jaar voor ons fonds heeft ingezet. In het bijzonder bedanken wij de heer Raadgever, van wie wij per 1 maart 2019 afscheid namen als bestuurslid.

*Henk van der Meer, Gaby Lamers, Sjef Jochems,
Jan Hasselman, Ilse van Eekelen, Martin Mulder,
Eric Rutgers, Sjef Jochems en Henk Wuijten.*

Meerjarenoverzicht



	2019	2018	2017	2016	2015
Aantallen					
Aangesloten ondernemingen	1.311 ¹⁾	1.272 ¹⁾	1.195 ¹⁾	991 ¹⁾	1.118
Deelnemers	20.130	19.709	18.213	18.225	10.234
Gewezen deelnemers	63.212	65.404	64.401	64.796	46.221
Pensioengerechtigden	52.020	51.483	50.244	49.940	47.210
Totaal aantal verzekerden	135.362	136.596	132.858	132.961	103.665
Financiële gegevens					
(in duizenden euro)					
Technische voorzieningen					
<i>Voorziening pensioenverplichtingen</i>					
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	3.836.675	3.245.273	2.732.802	2.748.234	1.912.568
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	3.214	3.638	3.976	4.450	4.981
	3.839.889	3.248.911	2.736.778	2.752.684	1.917.549
Extra reserve	-9.753	14.696	97.849	-45.354	-58.065
Pensioenvermogen	3.830.136	3.263.607	2.834.627	2.707.330	1.859.484
Bijdragen	95.078	90.613	78.304	77.285	53.478
Pensioenuitkeringen	-68.333	-67.429	-53.021	-51.076	-42.764
Beleggingen					
Beleggingen ²⁾	3.895.010	3.258.010	2.823.606	2.714.217	1.856.028
Beleggingsopbrengsten	548.831	-21.808	108.398	264.005	23.326
Rendement op basis van total return	16,84%	-0,70%	4,02%	10,10%	1,30%
Z-score	0,74	0,34	0,33	0,49	0,00
Performancetoets	0,85	0,43	0,37	0,29	0,21
Toeslagverlening					
Actieven	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Gewezen deelnemers	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Pensioengerechtigden	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%

1) Exclusief ondernemingen zonder personeel

2) Inclusief lopende intrest en liquide middelen.

	2019	2018	2017	2016	2015
Dekkingsgraad	99,7%	100,5%	103,6%	98,4%	97,0%
Beleidsdekkingsgraad	98,1%	103,8%	102,5%	92,7%	98,2%
Vereiste dekkingsgraad	119,9%	121,2%	121,7%	121,2%	120,9%
Minimaal vereist eigen vermogen	104,3%	104,4%	104,4%	104,3%	104,3%

Bestuursverslag



1. Karakteristieken van ons fonds

1.1 Werkingssfeer en doelstelling

Ons fonds is een verplichtgesteld bedrijfstakpensioenfonds. Dat betekent dat werknemers die een arbeidsovereenkomst hebben met een werkgever in de bedrijfstak MITT (Mode-, Interieur-, Tapijt- en Textielindustrie) en de bedrijfstak Textielverzorging (Linnenverhuur-, wasserij- en textielreinigingsbedrijf) verplicht bij ons fonds pensioen opbouwen. In de verplichtstelling staat beschreven voor wie deze verplichte deelname precies geldt (werkingssfeer). Wij spannen ons in om alle werkgevers die onder de werkingssfeer van deze verplichtstelling vallen aan te sluiten. Op die manier zorgen we ervoor dat ons fonds de pensioenpremie ontvangt die nodig is voor de pensioenopbouw voor alle werknemers die bij ons verplicht pensioen opbouwen.

Ons fonds houdt zich alleen bezig met activiteiten die te maken hebben met pensioen. De (statutaire) doelstelling van ons fonds is het uitvoeren van de pensioenregeling voor werknemers en oud-werknemers uit de bedrijfstakken MITT en Textielverzorging. De sociale partners (werkgevers- en werknemersverenigingen) die betrokken zijn bij deze bedrijfstakken hebben de pensioenregeling afgesproken. De doelstelling van ons fonds is de (oud-)werknemers en hun nabestaanden te beschermen tegen financiële gevolgen van ouderdom, overlijden en arbeidsongeschiktheid. Hoe ons fonds deze doelstelling uitvoert, is verder geregeld in het pensioenreglement en het uitvoeringsreglement. Het bestuur stelt de reglementen van ons fonds vast en wijzigt deze als dat nodig is.

1.2 Missie van ons fonds

De missie van ons fonds is een duurzame en betrouwbare uitvoerder zijn van de pensioenovereenkomst(en) die sociale partners uit de bedrijfstak collectief voor de (oud-) werknemers hebben afgesloten. De belangen van deelnemers staan voorop. Het bestuur streeft naar een solidair en optimaal pensioenresultaat, waarbij de risico's evenwichtig worden gedeeld en de met sociale partners afgesproken doelen en het beleid op lange termijn ook financieel kunnen worden waargemaakt.

De missie van ons fonds komt steeds meer onder druk te staan. Dit komt door de financiële positie van ons fonds, nieuwe regels en wetten waardoor de pensioenen duurder zijn geworden en de dalende premiedekkingsgraad. Het bestuur en cao-partijen praten hierover in 2020 verder.

1.3 Visie van ons fonds

Herkenbaarheid en bereikbaarheid voor de achterban is belangrijk. Ons fonds zorgt ervoor dat ook in de toekomst de opdracht van sociale partners voor de uitvoering van een pensioenregeling gewaarborgd blijft. Voor draagvlak en vertrouwen is ons fonds mede afhankelijk van een (kosten)efficiënte uitvoering: op tijd de juiste uitkering doen en de juiste premie heffen. Binnen de pensioensector nemen druk op de kosten en het aantal regels toe. Ons fonds blijft daarom kijken naar wat voor ons de beste schaalgrootte is en kijkt naar mogelijke uitbreiding met andere fondsen of sectoren. Aan zo'n beslissing gaat steeds een evenwichtige belangenafweging vooraf die duidelijk moet zijn voor alle betrokken groepen.

1.4 Strategie van ons fonds

Om ook in de toekomst een optimaal pensioen te regelen en de kosten te beheersen, ziet ons fonds zich tenminste de komende jaren zelfstandig voortbestaan. We hebben een gecontroleerde groeistrategie (naar een belegd vermogen van € 4 à € 5 miljard). We willen niet te snel te groot worden om de band met de achterban niet te verliezen. Als het gaat om groei kijken we naar bedrijfstakken die op een of andere manier raakvlak hebben met de sector. Zo hebben de afgelopen jaren Bpf Textielverzorging en Pensioenfonds Ten Cate zich bij ons aangesloten. Ook hebben enkele werkgevers besloten zich aan te sluiten voor de nieuwe pensioenopbouw. Deze werkgevers hadden eerst nog een vrijstelling, omdat ze een eigen pensioenregeling voor hun werknemers hadden geregeld. Deze vrijstelling hebben ze laten intrekken.

In 2019 zijn de visie en strategie onderwerp geweest van drie studiebijeenkomsten. Vraag hierbij was welke denkbare toekomstscenario's ons fonds ziet en welke positie de pensioenregeling voor de sectoren MITT en Textielverzorging hierin heeft. Dit traject wordt in 2020 vervolgd en afgerond.

1.5 Opdrachtaanvaarding

Het bestuur en sociale partners MITT en Textielverzorging hebben de doelstellingen en uitgangspunten opgenomen in een bedrijfstakuitvoeringsovereenkomst die door alle partijen ondertekend is. Artikel 102a van de Pensioenwet schrijft het bestuur van ons fonds namelijk voor te zorgen voor de formele opdrachtaanvaarding van de uitvoering van de pensioenregeling die sociale partners aan ons opdragen.

De opdrachtaanvaarding is de afgelopen periode onder druk komen te staan door de lage premiedekkingsgraad. Dat betekent dat er onvoldoende premie wordt geheven om de toegezegde pensioenaanspraken in te kopen. Dit is niet goed voor de financiële positie van ons fonds. Het bestuur heeft sociale partners nadrukkelijk verzocht om voor 2020 het opbouwpercentage te verlagen. Dat betekent dat werknemers in 2020 minder pensioen opbouwen. Sociale partners konden het hierover echter niet eens worden. Het bestuur en sociale partners hebben afgesproken om in de eerste helft van 2020 in gesprek te gaan over de premie en het opbouwpercentage in 2021.

2. Pensioenbeheer

2.1 Pensioenregeling

De pensioenregeling is afgesproken door sociale partners en ons fonds voert de pensioenregeling uit. De pensioenregeling is uitgewerkt in het pensioenreglement.

Pensioensysteem

De pensioenregeling heeft het karakter van een uitkeringsovereenkomst in de zin van de Pensioenwet. Het is een middelloonregeling met voorwaardelijke verhoging van de pensioenen (toeslagverlening). Voor de toeslagverlening wordt geen premie betaald; deze wordt gefinancierd uit de beleggingsrendementen. Werknemers hebben niet automatisch recht op een toeslag. Daarover neemt het bestuur elk jaar een besluit.

Overige kenmerken van de pensioenregeling

- Toetredingsleeftijd ouderdomspensioen: 21 jaar;
- Pensioenrichtleeftijd ouderdomspensioen: 68 jaar;
- Pensioengevend loon: het vaste loon, de vaste toeslagen en de eventuele provisietoeslag, (dit is nader omschreven in het pensioenreglement);
- Maximum loon: het maximum pensioengevend loon is voor 2019 vastgesteld op € 107.593. Het maximum kan jaarlijks per 1 januari worden aangepast. Daarbij moet het wel binnen de kaders blijven van de Wet verlaging maximum opbouw en maximering pensioengevend inkomen;
- Pensioengrondslag: het (gemaximeerde) pensioengevend loon minus de franchise;
- Franchise: € 15.482 (2019). Het bedrag van de franchise wordt jaarlijks per 1 januari aangepast op basis van de ontwikkelingen van de lonen in de cao van de bedrijfstak MITT in de voorafgaande periode van 1 januari tot en met 31 december;
- Ouderdomspensioen: jaarlijkse opbouw 1,60% van de pensioengrondslag ¹⁾;
- Partnerpensioen: het partnerpensioen op opbouwbasis is 70% van het ouderdomspensioen dat de deelnemer zou ontvangen als hij of zij tot zijn/haar 68ste bij ons fonds pensioen had opgebouwd. De partner ontvangt dit partnerpensioen zolang hij of zij leeft. Daarnaast is er een tijdelijk partnerpensioen dat op risicobasis verzekerd is. Dit pensioen is er zolang de werknemer in dienst is en als deelnemer bij ons fonds pensioen opbouwt. Het tijdelijk partnerpensioen is maximaal 30% van het ouderdomspensioen. De partner ontvangt dit tot hij of zij de AOW-leeftijd bereikt;
- Wezenpensioen: bedraagt 14% van het ouderdomspensioen dat de deelnemer zou ontvangen als hij of zij tot zijn 68ste bij ons fonds pensioen had opgebouwd;

¹⁾ Voor de werknemers van het Ten Cate concern geldt een aanvullend opbouwpercentage van 0,15% en een aanvulling op het tijdelijk partnerpensioen. De bijbehorende aanvullende premie is 2,3% voor het aanvullend opbouwpercentage en 0,5% voor enkele andere aanvullende (overgangs)regelingen.

- Premievrije deelneming tijdens arbeidsongeschiktheid: bij arbeidsongeschiktheid bouwt de deelnemer pensioen op zonder dat hiervoor premie wordt betaald. Deze premievrijstelling is afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid. De arbeidsongeschikte deelnemer bouwt ouderdomspensioen, partnerpensioen en wezenpensioen op;
- Toeslagverlening: het bestuur van ons fonds beslist elk jaar of en zo ja, hoeveel de opgebouwde pensioenen en pensioenuitkeringen worden verhoogd. Dit kan alleen als er genoeg geld voor is. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd. Ook wordt er geen premie voor betaald;
- Premie: 24% van de pensioengrondslag (werkgeversdeel minimaal 16%, werknemersdeel maximaal 8%).

Ons fonds biedt de deelnemer de mogelijkheid om de pensioenuitkering aan te passen wanneer hij met pensioen gaat. De deelnemer kan kiezen voor deeltijdpensioen of het pensioen eerder of later laten ingaan. Ook kan de deelnemer partnerpensioen inruilen voor een hoger ouderdomspensioen en andersom.

Toeslagverlening

Het bestuur heeft gezien de financiële positie van ons fonds moeten besluiten geen toeslag te verlenen per 1 januari 2020. De opgebouwde pensioenen van actieve deelnemers en oud-deelnemers die na vertrek hun pensioen bij ons fonds hebben laten staan en de pensioenuitkeringen van de pensioengerechtigden zijn daardoor niet verhoogd. Sinds 2015 heeft ons fonds een beleid met betrekking tot inhaaltoeslagen en houdt ons fonds de achterstand in toeslagverlening bij. Naar verwachting kan ons fonds voorlopig geen toeslag verlenen.

Datum	Hoogte gemiste toeslag	
	Toegekend	
1-1-2015	0,00%	0,75%
1-1-2016	0,00%	0,41%
1-1-2017	0,00%	0,36%
1-1-2018	0,00%	1,34%
1-1-2019	0,00%	1,68%
1-1-2020	0,00%	1,73%
Cumulatief gemiste toeslagen		6,43%

Vervallen zeer kleine pensioenaanspraken

Sinds 1 januari 2019 vervallen zeer kleine pensioenen bij einde deelneming. Het pensioen vervalt als het opgebouwde ouderdomspensioen bij einde deelneming (op de standaard ingangsdatum van het pensioen) niet meer bedraagt dan € 2 bruto per jaar. Dit staat zo in de wet. Dat geldt dan zowel voor het ouderdomspensioen als voor het partner- en wezenpensioen. De contante waarde van deze zeer kleine pensioenen die in 2019 zijn vervallen, is € 33.000. De waarde is toegevoegd aan de algemene middelen van ons fonds.

2.2 Wijzigingen in de fondsdocumenten

De juridische fondsdocumenten zijn in 2019 waar nodig geactualiseerd. De inhoudelijke wijzigingen in de statuten, het pensioenreglement en het uitvoeringsreglement lichten wij in deze paragraaf op hoofdlijnen toe.

Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN)

Het bestuur actualiseert de ABTN elk jaar. In de bestuursvergadering van 17 september 2019 is de ABTN geactualiseerd en vastgesteld op basis van de tot dan toe genomen besluiten.

Statuten

De statuten zijn in 2019 gewijzigd. De akte van deze wijziging is notarieel verleden op 12 september 2019. Door de statutenwijziging:

- is vastgelegd dat ons fonds drie sleutelfuncties heeft, te weten de sleutelfuncties actuarieel, risicobeheer en interne audit. Ook is de rechtsbescherming van deze sleutelfuncties in de statuten verankerd;
- is de bepaling geschrapt waarin stond dat het bestuur bevoegd was tot garantstelling, omdat de Pensioenwet dit verbiedt;
- is opgenomen dat het bestuur het verkiezingsreglement Verantwoordingsorgaan (VO) kan vaststellen en verkiezingen voor het VO kan organiseren;
- is een reden voor beëindiging van het lidmaatschap van het VO toegevoegd. Het gaat om de situatie waarbij de betrokkene ernstig in gebreke blijft in de uitoefening van zijn functie. Het bestuur kan de benoeming voor het VO dan intrekken. Dit is in lijn met de Code Pensioenfondsen 2018;
- is opgenomen dat een lid van het VO aan het einde van de lopende zittingsperiode stopt als hij of zij geen deelnemer meer is bij ons fonds. Vóór de wijziging gold dat een lid van het VO direct stopte op het moment dat hij geen deelnemer meer was bij ons fonds.

Verder zijn tekstuele, niet-inhoudelijke aanpassingen doorgevoerd.

Pensioenreglement

De volgende inhoudelijke aanpassingen zijn per 1 januari 2019 doorgevoerd in het pensioenreglement:

- Het besluit dat een niet-opgevraagd pensioen wordt uitbetaald als de partner en/of kinderen van de overleden pensioengerechtigde dit pensioen binnen 5 jaar na overlijden opvragen;
- De wijzigingen zijn verwerkt die gaan over het vervallen, afkopen en automatisch overdragen van kleine pensioenen;
- De (fiscale) grenzen zijn opgenomen waarbinnen werkgever en werknemer afspraken kunnen maken over minder werken met behoud van volledige pensioenopbouw. Hiermee is dit reglementair mogelijk gemaakt;
- De volgende besluiten van sociale partners zijn verwerkt:
 - om het doorwerkvereiste te laten vervallen bij uitstel van de ingangsdatum van het ouderdomspensioen;
 - om uitstel van de ingangsdatum van het ouderdomspensioen mogelijk te maken tot 5 jaar na de AOW-leeftijd (uitstel was mogelijk tot 70 jaar);
 - om de “100%-eis” voor de ingang van het ouderdomspensioen te schrappen. Dit is besloten vanwege het vervallen van de fiscale eis dat het pensioen moet ingaan zodra 100% aan pensioen is opgebouwd;
- De eisen voor vrijwillige voortzetting van de pensioenopbouw zijn in lijn gebracht met de fiscale eisen en daarmee op enkele onderdelen versoepeld;
- De gemoedsbezwaarden krijgen een uitbetaling in gelijke termijnen over 15 jaar. Dit was een uitbetaling van minimaal 15 en maximaal 25 jaar. Voor de eenduidigheid is dit gewijzigd;
- De flexibiliserings- en afkoopfactoren zijn aangepast;
- De bepalingen over communicatie zijn geactualiseerd en in lijn gebracht met de wijziging in de wet die voortvloeit uit de IORPII-richtlijn.

Verder zijn tekstuele, niet-inhoudelijke aanpassingen doorgevoerd.

Uitvoeringsreglement

In 2019 zijn de volgende wijzigingen in het uitvoeringsreglement doorgevoerd:

- Ons fonds is verplicht in het uitvoeringsreglement een bepaling op te nemen met de procedure voor besluitvorming over premiekorting. Het bestuur vindt het opnemen van een uitgebreide procedure vanwege de financiële positie van ons fonds niet gepast. Daarom is besloten deze bepaling te beperken tot de vermelding dat het bestuur dit besluit kan nemen als aan alle wettelijke voorwaarden is voldaan en na advies van de actuaire;
- De voorwaarden voor het verlenen van premiekorting zijn in lijn gebracht met de tekst in de Pensioenwet.

De statuten en reglementen zijn beschikbaar op de documentenpagina van onze website www.pensioenfondsmitt.nl.

2.3 Afhandeling van klachten

Ons fonds heeft een klachtenprocedure. Deze is opgenomen in het pensioenreglement en op de website. Iemand kan een klacht indienen bij de klachtencommissie als hij of zij het niet eens is met de manier waarop de pensioenregeling wordt uitgevoerd of de wijze waarop hij of zij is behandeld of geïnformeerd. De klachtencommissie bestaat uit de voorzitter en secretaris van ons fonds. De klachtencommissie brengt als dat nodig is een advies uit aan het bestuur. Is een (oud-) deelnemer of pensioengerechtigde het niet eens met het besluit van het bestuur over de klacht? Dan kan hij of zij terecht bij de Ombudsman Pensioenen.

In 2019 waren er geen klachten die hebben geleid tot een verandering in de pensioenregeling of processen die daaruit voortvloeien. In 2019 zijn 22 klachten afgehandeld door AZL en is één klacht behandeld door de Klachtencommissie.

2.4 Naleving AVG en Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen

NCI was in 2019 aangesteld als privacy officer. De privacy officer controleert onder meer hoe ons fonds omgaat met persoonsgegevens. Met ingang van 2020 is HVG Law aangesteld als privacy officer.

Ons fonds onderschrijft de Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen die per 1 januari 2020 in werking is getreden.

2.5 Uitbestedingsbeleid en uitbestede werkzaamheden

Uitbestedingsbeleid

Het risico dat ons fonds loopt omdat het zaken uitbesteedt aan andere organisaties (uitbestedingsrisico) is een belangrijk aandachtsgebied voor het bestuur. Zowel het pensioenbeheer, het vermogensbeheer als de bestuursondersteuning zijn uitbesteed. Het bestuur heeft hiervoor gekozen op basis van zijn verantwoordelijkheid voor het beheer van ons fonds, de vereiste professionaliteit en de noodzakelijke risicobeheersing.

Het bestuur heeft uitbestedingsbeleid vastgesteld, waarin de uitgangspunten voor uitbesteding zijn vastgelegd. Dat is in lijn met de eisen die de Pensioenwet en de Guidance uitbesteding door Pensioenfondsen van toezichthouder De Nederlandsche Bank (DNB) daaraan stellen. Doelstelling van het uitbestedingsbeleid is het waarborgen van continuïteit en constante kwaliteit van de dienstverlening. Hiermee blijven de reputatie en integriteit van ons fonds gewaarborgd. Het uitbestedingsbeleid is van toepassing op alle activiteiten of processen die het bestuur heeft uitbesteed, die essentieel zijn voor de organisatie (bedrijfskritisch) of die op een andere manier belangrijk zijn voor ons fonds. Het is van toepassing op alle bestaande en nieuwe uitbestedingsovereenkomsten.

Voordat activiteiten of processen worden uitbesteed, onderzoekt het bestuur van ons fonds welke risico's er zijn en welke impact ze hebben (risicoanalyse). Ons fonds verwacht bij de beheersing van de risico's op het gebied van integriteit (integriteitsrisico's) dat de uitbestedingspartijen dit minimaal even goed geregeld hebben als ons fonds. Ons fonds beheerst de risico's op het punt van uitvoering (operationele risico's) door eisen te stellen aan zijn dienstverleners. Denk daarbij aan eisen met betrekking tot continuïteit, integriteit en kwaliteit.

Het bestuur toetst regelmatig of de manier waarop de uitbestede activiteiten of processen worden uitgevoerd in overeenstemming is met de gemaakte afspraken. Het bestuur doet dit door:

- Periodieke controles (audits) te laten uitvoeren bij de uitbestedingspartij;
- De uitbestedingspartij te laten rapporteren over de stand van zaken met betrekking tot de aanbevolen verbeteringen in de ISAE 3402-verklaring type II (of een daarmee vergelijkbare verklaring) en de werking van de processen;
- Maand- en kwartaalrapportages (Service Level Agreement (SLA)-rapportages) van de uitbestedingspartijen te bestuderen en te bespreken;
- Periodiek overleg en evaluatie met de uitbestedingspartijen over de uitvoering van de (bijgestelde) processen.

Het bestuur evalueert periodiek of de uitbestedingsrelatie nog aan de gestelde eisen voldoet. Als dat nodig is, beëindigen we de uitbestedingsrelatie of stellen we die bij. Hieronder gaan wij nader in op taken die ons fonds heeft uitbesteed.

Administratie

AZL voert de administratie uit. De rechten en plichten van de uitvoeringsorganisatie en ons fonds zijn vastgelegd in een contract, inclusief een Service Level Agreement (SLA), voor een periode van drie jaar, vanaf 1 januari 2018 tot en met 31 december 2020.

AZL droeg in 2019 zorg voor:

- De werkgeversadministratie;
- De pensioen- en deelnemersadministratie;
- De financiële administratie;
- De jaarverslaglegging;
- Communicatie;
- Uitvoerende actuariële werkzaamheden;
- Handhavingswerkzaamheden (aansluiting werkgevers en incasso).

Het bestuur heeft een nauwe samenwerking met AZL en vindt dat de verantwoordelijkheid voor de uitbestede werkzaamheden is geborgd dankzij ISAE-verklaringen, periodieke rapportages, jaarlijkse evaluatie van de dienstverlening en andere contractueel vastgelegde middelen. AZL verstrekt jaarlijks een ISAE 3402-rapportage aan ons fonds. AZL heeft de ISAE-rapportage over 2019 in februari 2020 opgeleverd, zodat de accountant bij de jaarwerkcontrole hierop kan steunen. Daarnaast heeft een externe auditor in maart 2020 over 2019 een ISAE 3000-statement afgegeven. Dit statement gaat over de opzet en het bestaan van het Interne Beheersingssysteem van AZL van de business units Actuarieel, Integrale Bestuursadvies, Verslaglegging, Communicatie, Excasso, Grootboek en het SLA-proces. Deze rapportages zijn gedeeld met het bestuur en besproken in de Pensioenuitvoerings- en Communicatiecommissie (PUCC). Deze commissie voert de controle op het functioneren van AZL uit. Zij doet dat onder meer aan de hand van het uitbestedingsbeleid dat het bestuur heeft vastgesteld.

Vermogensbeheer

Ons fonds heeft MN aangesteld als fiduciair vermogensbeheerder. De rechten en plichten van de uitvoeringorganisatie en het fonds zijn vastgelegd in een overeenkomst. MN voert het fiduciair vermogensbeheer over de gehele portefeuille en doet dat op basis van het beleggingsplan dat het bestuur heeft vastgesteld. Als onderdeel hiervan verzorgt MN de integrale beleggingsadministratie, stuurt MN de uitvoering van het beheer van de beleggingsportefeuille aan en voorziet MN ons fonds van rapportages over de uitvoering van het vermogensbeheer. MN verricht het feitelijke vermogensbeheer voor een deel zelf en besteedt dit voor een deel uit aan andere vermogensbeheerders wereldwijd. De controle op het functioneren van MN verrichten wij in eerste instantie op basis van de maand- en kwartaalrapportages die MN oplevert. De beleggingscommissie (BC) en de Pensioenuitvoerings- en Communicatiecommissie (PUCC) voeren die controle uit. Dat gebeurt onder meer aan de hand van het beleid dat het bestuur heeft vastgesteld in het beleggingsplan en het uitbestedingsbeleid. Daarnaast bespreekt het bestuur de ontwikkelingen en de stand van zaken rondom de uitvoering van het vermogensbeheer met MN. Het bestuur wordt hierin ondersteund door de beleggingscommissie en de externe beleggingsadviseur van Sprenkels & Verschuren. MN verstrekt over haar processen jaarlijks een ISAE 3402-rapportage. Hiermee geeft MN de beleggingscommissie en ook het bestuur een gedetailleerd inzicht in de belangrijkste primaire processen van MN. Deze rapportage is gedeeld met het bestuur en besproken in de Pensioenuitvoerings- en Communicatiecommissie (PUCC). MN wordt in een cyclus van drie jaar geëvalueerd. Elk jaar vinden op deelaspecten beoordelingen plaats.

Bewaarder

De bewaarder (custodian) is Citibank. Hier worden beleggingen bewaard voor ons fonds.

Bestuursondersteuning

De bestuursondersteuning is ondergebracht bij Montae & Partners. Deze partij is onafhankelijk van de pensioenuitvoering en -administratie en het vermogensbeheer. De werkzaamheden zijn vastgelegd in een overeenkomst en SLA. De verantwoordelijkheid voor deze uitbestede werkzaamheden is geborgd door middel van periodieke rapportages en periodieke evaluatie van de dienstverlening.

Sleutelfuncties

Ons fonds heeft de vervulling van de sleutelfunctie risicobeheer uitbesteed aan Sprenkels & Verschuren. De werkzaamheden zijn vastgelegd in een overeenkomst en SLA. Het houderschap van de sleutelfunctie risicobeheer is belegd in het bestuur. Mevrouw Van Eekelen is de beoogd sleutelfunctiehouder.

Het houderschap en de vervulling van de sleutelfunctie actuariel heeft ons fonds uitbesteed aan de certificerend actuaaris Willis Towers Watson. De werkzaamheden zijn vastgelegd in een overeenkomst en SLA.

De vervulling van de sleutelfunctie interne audit heeft ons fonds uitbesteed aan 4PP Audit. Het houderschap van de sleutelfunctie interne audit is belegd bij de heer Brouwer. De werkzaamheden zijn vastgelegd in een overeenkomst en SLA.

In 7.9 leest u meer over de positie van de sleutelfunctie in de bestuursstructuur (governance structuur) van ons fonds.

Externe ondersteuning en -controle

De controle van de jaarrekening heeft ons fonds toevertrouwd aan KPMG Accountants.

Bij de actuariële ondersteuning maken wij onderscheid tussen uitvoerende, adviserende en waarmerkende werkzaamheden.

AZL verzorgt de uitvoerende werkzaamheden. Het bestuur heeft de adviserende werkzaamheden en de waarmerkende werkzaamheden opgedragen aan Willis Towers Watson Netherlands (WTW). Deze partij beschikt over een gedragscode die goedgekeurd is door DNB. Daardoor kan ons fonds zowel de adviserende werkzaamheden als de waarmerkende werkzaamheden bij WTW beleggen. Deze werkzaamheden worden uitgevoerd door verschillende personen.

Het Nederlands Compliance Instituut (NCI) was in 2019 onze compliance officer. De compliance officer is onder meer belast met de controle op de naleving van de gedragscode. NCI was in 2019 ook aangesteld als privacy officer. De privacy officer ziet onder andere toe op hoe ons fonds omgaat met persoonsgegevens. Met ingang van 2020 is HVG Law aangesteld voor beide functies.

2.6 Uitvoeringskosten

Ons fonds maakt voor het uitvoeren van de pensioenregeling diverse kosten. Globaal kunnen deze kosten worden onderverdeeld in kosten voor de uitvoering van de pensioenregeling en kosten voor het vermogensbeheer. Het bestuur vindt het belangrijk om aan betrokkenen inzicht te verstrekken over de opbouw van de kosten. De Pensioenfederatie en toezichthouder Autoriteit Financiële Markten (AFM) hebben aanbevelingen gedaan over de manier waarop pensioenfondsen de kosten kunnen presenteren. Wij sluiten daarop aan, zodat de kosten van ons fonds vergeleken kunnen worden met die van andere pensioenfondsen.

Kostenoverzicht

	2019	2018
Pensioenbeheer		
Kosten in euro per deelnemer ¹⁾	€ 98,20	€ 94,98
Vermogensbeheer		
Kosten in % van het gemiddeld belegd vermogen ²⁾	0,42%	0,45%
Transactiekosten in % van het gemiddeld belegd vermogen	0,07%	0,06%
	0,49%	0,51%

1) Kosten komen uit de jaarrekening. Om de kosten per deelnemer te berekenen is conform de aanbeveling van de Pensioenfederatie het aantal deelnemers gedefinieerd als de som van het aantal actieve deelnemers en pensioengerechtigden. Oud-deelnemers tellen dus niet mee. Voor de samenstelling van de kosten wordt verwezen naar toelichting [18] op de staat van baten en lasten.

2) Kosten van het vermogensbeheer kunnen in twee categorieën worden onderscheiden. De eerste categorie betreft de kosten zoals die in de jaarrekening zijn verwerkt. Daaronder vallen de beheervergoeding van de vermogensbeheerder(s) en overige beheervergoedingen. Dit betreft een bedrag van € 1.420.000. De tweede categorie betreft kosten die rechtstreeks ten laste van het beleggingsrendement zijn gebracht. Deze kosten zijn dus niet inbegrepen in de kosten van de vermogensbeheerder(s) zoals opgenomen in de jaarrekening en zijn geschat op € 15.081.000. De totale kosten vermogensbeheer komen daarmee uit op circa € 16.501.000.

Kosten vermogensbeheer

Kosten per beleggingscategorie 2019

(Bedragen in de tabel x € 1.000,-)

Kosten per beleggingscategorie

Beleggingscategorie	Performance				Totaal
	Beheer- kosten	gerelateerde kosten	Transactie- kosten	Overige kosten	
Vastgoed	520	–	72	–	592
Aandelen	1.826	–	474	–	2.300
Alternatieve beleggingen	5.092	1.839	601	–	7.532
Vastrentende waarden	3.633	–	1.272	–	4.905
Overige beleggingen	29	–	23	–	52
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën excl. overlay	11.100	1.839	2.442	–	15.381
Kosten overlay beleggingen	–	–	66	–	66
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	11.100	1.839	2.508	–	15.447
Overige vermogensbeheerkosten					
Kosten vermogensbeheer pensioenfondsen en bestuursbureau	–	–	–	–	–
Kosten fiduciair beheer	1.614	–	–	–	1.614
Bewaarloon	435	–	–	–	435
Advieskosten vermogensbeheer	75	–	–	–	75
Overige kosten ¹⁾	-1.070	–	–	–	-1.070
Totaal overige vermogensbeheerkosten	1.054	–	–	–	1.054
Totaal kosten vermogensbeheer	12.154	1.839	2.508	–	16.501

Bovengenoemde kosten wijken af van de genoemde kosten in de toelichting op de staat van baten en lasten, omdat in bovenstaand overzicht ook kosten zijn opgenomen die verwerkt zijn in het nettorendement.

¹⁾ Negatief bedrag (dus baat) wordt veroorzaakt door opgenomen vordering restitutie omzetbelasting met betrekking tot voorgaande jaren.



Leon Duijvestijn: 'Pensioen TV is onderdeel van onze e-learning'

Leon Duijvestijn, senior Payroll en HR administrateur bij CWS Nederland, over hoe Pensioen TV het pensioenbewustzijn in zijn bedrijf heeft vergroot (en hoe de uitzending nog steeds zijn 'werk' doet).

Waarom werkte CWS mee aan de productie van Pensioen TV?

"Toen het verzoek binnenkwam om mee te werken aan een online uitzending over pensioen van ons fonds, wist ik meteen: wij moeten en kunnen daaraan een bijdrage leveren. CWS doet er alles aan om de bewustwording rondom pensioen te vergroten. De directie was enthousiast, de vestigingen waren positief en werknemers waren ook vrij snel gevonden."

Een cameraploeg op de werkvloer. Hoe was dat?

"Werknemers waren onzeker: is het niet dom als ik dit of dat zeg? Ik stelde hen gerust: 'Als jij iets over pensioen niet weet, zijn er veel anderen die dat ook niet weten.' De opnames in de bedrijfskledingwasserij in Den Bosch verliepen heel natuurlijk. Werknemers zijn trots op wat ze doen en het gaf hen voldoening om hieraan mee te werken. Veel mensen hebben de uitzending ook bekeken."

Hoe weet u dat?

"Dat merk ik aan de vragen die ik sindsdien krijg. Ik werk al lang binnen deze organisatie. Mensen weten mij te vinden als het gaat om pensioen. In het verleden ben ik ook pensioenfondsbestuurder geweest (bij Bpf Textielverzorging,

red.). Ik vind het belangrijk dat werknemers bij hun werkgever terecht kunnen met vragen. De vragen die ik na de uitzending kreeg, waren minder inhoudelijk. Werknemers zochten de bevestiging of ze het goed begrepen hadden."

Wat was nieuw voor hen?

"Mensen vinden bijvoorbeeld dat ze veel betalen en nu weten ze waarvoor ze betalen. Men hoopt dat het voor 'later' goed geregeld is. Maar het kwartje valt pas echt als ze ook wéten wat het inhoudt: welke 'zekerheden' en extra verzekeringen er zijn."

"Pensioen TV was heel laagdrempelig. Ik vond het lang, 1 uur, maar wel duidelijk met de uitleg-filmpjes tussendoor. Simpele voorbeelden noemen en uitleggen. Je hoeft niet meteen van A tot Z alle pensioeninformatie te geven."

"We hebben de flyer en de promotiefilmpjes van Pensioen TV op ons eigen intranet geplaatst voor de werknemers in andere vestigingen. Verder hebben we het opgenomen in onze e-learning tool, zodat het onderdeel is van onze permanente educatie voor bijvoorbeeld nieuwe werknemers."

Hoe hebt u de betrokkenheid van het bestuur ervaren?

"Het bestuur is zichtbaar en bereikbaar. Met name Gaby Lamers is als voorzitter heel zichtbaar. Hij was op bezoek tijdens de opnames. Hij praat met de mensen. Het is goed als het bestuur zich laat zien bij de deelnemers en dat het bereid is om met werkgevers te praten over dossiers. Dat draagt bij aan het vertrouwen in het fonds."

Kosten per beleggingscategorie 2018

(Bedragen in de tabel x € 1.000,-)

Kosten per beleggingscategorie

Beleggingscategorie	Performance				Totaal
	Beheer- kosten	gerelateerde kosten	Transactie- kosten	Overige kosten	
Vastgoed	630	–	149	–	779
Aandelen	1.739	–	505	–	2.244
Alternatieve beleggingen	4.032	2.852	506	–	7.390
Vastrentende waarden	3.395	–	812	–	4.207
Overige beleggingen	18	–	30	–	48
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën excl. overlay	9.814	2.852	2.002	–	14.668
Kosten overlay beleggingen	–	–	80	–	80
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	9.814	2.852	2.082	–	14.748
Overige vermogensbeheerkosten					
Kosten vermogensbeheer pensioenfondsen en bestuursbureau	–	–	–	–	–
Kosten fiduciair beheer	1.434	–	–	–	1.434
Bewaarloon	542	–	–	–	542
Advieskosten vermogensbeheer	65	–	–	–	65
Overige kosten	10	–	–	–	10
Totaal overige vermogensbeheerkosten	2.051	–	–	–	2.051
Totaal kosten vermogensbeheer	11.865	2.852	2.082	–	16.799

Toelichting bij de uitvoeringskosten

Vermogensbeheer

De stijging van de absolute beheerkosten wordt in hoofdzaak veroorzaakt door de toename van het vermogen als gevolg van marktbevingen.

Als de vermogensbeheerkosten worden afgezet tegen het belegd vermogen, wordt zichtbaar dat de totale relatieve vermogensbeheerkosten in het afgelopen jaar zijn afgenomen met 0.02%. Onderliggend zijn de relatieve beheerkosten, performance kosten en overige kosten ook afgenomen.

Van alle kosten namen de relatieve performance vergoedingen het sterkst af doordat de beheerders van illiquide beleggingen (Infrastructuur en Private Equity) minder goede resultaten behaalden dan in 2018 waardoor ze aanspraak konden maken op een lagere vergoeding.

De relatieve transactiekosten zijn toegenomen. Dit heeft te maken met aankopen in hoogrentende bedrijfsobligaties in Europa en hoogrentende staatobligaties in opkomende landen. In die laatste categorie heeft ook een transitie plaatsgevonden in verband met een wijziging van de strategie. Dit leidde tot een toename van de transactiekosten. Transactiekosten worden ook bepaald door volatiliteit op de markt die per beleggingscategorie kan verschillen.

De kosten voor het vermogensbeheer kunnen niet op zich zelf worden gezien, maar zijn onlosmakelijk verbonden met het beleggingsbeleid en de behaalde rendementen. Voor de beoordeling of gemaakte kosten 'passend' zijn, moet de relatie worden gelegd tussen kosten, risicoprofiel, rendementspotentieel en de beleggingsfilosofie van ons fonds. Hierbij brengen beleggingen met een hoger risicoprofiel vaak hogere kosten met zich mee.

CEM Benchmarking heeft voor Bpf MITT in 2019 een Investment Benchmarking Analysis over 2018 opgesteld. Dit bevat een analyse van de vermogensbeheerkosten van Bpf MITT ten opzichte van een fondsspecifieke benchmark, die CEM op basis van marktinformatie heeft bepaald. De totale vermogensbeheerkosten van Bpf MITT lagen in 2018 boven de totale vermogensbeheerkosten van de Nederlandse mediaan. De vergelijkbaarheid van Bpf MITT met de Nederlandse mediaan is beperkt omdat deze mediaan voorbij gaat aan de grote verschillen in implementatiestijl (intern/extern beheer en actief/passief beheer), in omvang (b.v. schaalvoordelen) en in asset mix (b.v. toegang tot illiquide beleggingen) van Nederlandse pensioenfondsen.

Pensioenbeheer

De pensioenuitvoerings- en administratiekosten over boekjaar 2019 zijn met € 323.000,- gestegen ten opzichte van boekjaar 2018. Dit komt met name door hogere kosten voor de bestuursadvisering en actuaris. De kosten per deelnemer in 2019 zijn mede hierdoor ook gestegen ten opzichte van 2018. In 2019 heeft Bpf MITT geen benchmarkonderzoek uit laten voeren ten aanzien van de kosten pensioenbeheer.

3. Communicatie

3.1 Communicatiebeleid

Ons fonds heeft een Pensioenuitvoerings- en Communicatiecommissie. Deze commissie is onder meer verantwoordelijk voor de beleidsvoorbereiding. Ook geeft de commissie sturing aan de uitvoering van het communicatiebeleid. Eind 2018 is een nieuw communicatiebeleidsplan opgesteld voor 2019 - 2021. Na positief advies van het VO is het vastgesteld door het bestuur. Voor de uitvoering stelt de commissie jaarlijks een jaarplan op.

3.2 Doelstellingen

De doelen van de communicatie van ons fonds hebben alles te maken met vertrouwen. Vertrouwen in ons fonds, in de pensioenregeling en dat deze goed wordt uitgevoerd. Want vertrouwen is de basis. Pas daarna interesseert een deelnemer zich voor de afzender en de inhoud. Ons fonds werkt actief aan reputatiemanagement.

Doel van het communicatiebeleid van ons fonds is om de correcte informatie op het juiste, tijdige moment op een begrijpelijke en evenwichtige manier te communiceren. Zo staat dat ook in de wet. Ons fonds wil het pensioenbewustzijn van de deelnemers stimuleren, de verwachtingen van de deelnemers managen. Ook wil ons fonds ze motiveren om hun eigen verantwoordelijkheden te kennen en te benutten als het gaat om hun eigen pensioensituatie. Daarnaast stimuleren we de aangesloten werkgevers om hun rol als intermediair in te vullen en faciliteren we de werkgevers daarbij.

3.3 Communicatiestrategie: persoonlijk, gemak en visueel

Ons fonds streeft ernaar om pensioen persoonlijk te maken. Want pensioen is abstract. Persoonlijke, relevante communicatie zorgt voor meer verbinding en landt beter. Vertrouwen in een fonds neemt ook toe door kennis. Daarom werkt ons fonds aan een contentstrategie. In 2019 is de eerste stap gezet met een themakalender voor 2020. Ons fonds biedt ook gemak, we vertellen het verhaal in klare taal en versterken het met beelden.

Een goed voorbeeld van de uitwerking van deze strategie is de uitzending Interactieve PensioenTV. Een nieuw initiatief van ons fonds in 2019. De titel van de uitzending Interactieve TV was 'Alles wat je wilt weten over je pensioen'. Live vanuit de studio hebben de actuaris en de voorzitter van ons fonds vragen beantwoord van deelnemers. Verder waren er opnames op de werkvloer en uitlegfilmpjes over onze pensioenregeling. Met Interactieve PensioenTV heeft ons fonds een positieve bijdrage geleverd aan de reputatie van ons fonds en de pensioenkennis van de deelnemers.

Een ander voorbeeld van de strategie is de schrijfstijl. In 2019 is gestart met een schrijfstijl in klare taal, die nog beter aansluit bij de doelgroepen van ons fonds. De eerste uitvoering daarvan heeft zich vertaald in de communicatie rond de vacature en verkiezingen voor het verantwoordingsorgaan.

3.4 Communicatie deelnemers, pensioengerechtigden en slapers

In 2019 gaven wij aan de financiële situatie van ons fonds veel aandacht in de communicatie. Het onderwerp stond centraal op de website, in de pensioenkrant en in andere communicatiemiddelen. Eind 2019 was de boodschap, na de brief van Koolmees, dat ons fonds in 2020 de pensioenen niet hoeft te verlagen. Maar ons fonds heeft een herstelplan, de buffers moeten worden aangevuld. Als de financiële positie niet herstelt, is een verlaging op een later tijdstip niet uit te sluiten.

Ons fonds stuurt op digitalisering. Doel is een zo groot mogelijke digitale bereikbaarheid bij de belanghebbenden te realiseren. Daarom verzamelt ons fonds actief e-mailadressen. Eind 2019 beschikte ons fonds over 55% van de e-mailadressen van actieve deelnemers, 29% van pensioengerechtigden en 11% van oud-deelnemers. In 2019 zijn het Uniforme Pensioenoverzicht, de indienst- en uitdienst-brieven, de jaaropgave gepensioneerden en de communicatie over de wijziging van de regeling digitaal aangeboden. Digitaal versturen is sneller en goedkoper en leidt daarmee tot lagere kosten.

Ons fonds gaat stapsgewijs steeds meer wettelijk verplichte communicatie via het digitale kanaal verstrekken. Belanghebbenden die de informatie niet digitaal maar op papier willen blijven ontvangen, kunnen dit doorgeven aan ons fonds.

Ons fonds stimuleert het gebruik van de website en van de beveiligde omgeving Mijn Pensioencijfers met daarin de Pensioenplanner en de Pensioenschets. Daar kunnen belanghebbenden terecht voor persoonlijke pensioeninformatie, zelf hun pensioenzaken online met ons fonds regelen en meer inzicht krijgen in hun keuzemogelijkheden en hun financiële situatie als ze met pensioen zijn. In 2019 is voor de tweede keer een verkort jaarverslag verschenen. Dat is geïntegreerd in de pensioenkrant van juli.

3.5 Werkgeverscommunicatie

De werkgever is voor ons fonds een belangrijke doelgroep. Zoals vastgelegd in het communicatiebeleidsplan speelt de werkgever ook als intermediair een belangrijke rol in de communicatie naar deelnemers. Om de werkgever daarbij te faciliteren zijn diverse tools beschikbaar, zoals de werkgeverschecklist, de werkgevershandleiding en de informatiekaart met tips en handreikingen rond de belangrijke pensioenmomenten.

Ook organiseert ons fonds een basiscursus pensioen voor werkgevers. In 2019 is deze cursus twee keer gehouden. In 2019 is ook een pilot deelnemersbijeenkomst georganiseerd bij een werkgever. Ons fonds heeft twee digitale nieuwsbrieven en meerdere mailalerts verzonden naar werkgevers met informatie over de pensioenadministratie en over actuele ontwikkelingen bij ons fonds. Het digitale bereik van werkgevers is hoog. Eind 2019 beschikte ons fonds over meer dan 70% van de e-mailadressen van werkgevers. Via de werkgeversportal is een brochure beschikbaar met daarin op hoofdlijnen de relevante pensioeninformatie voor werkgevers.

4. Financieel

4.1 Premie

Ons fonds financiert de pensioenregeling (ouderdoms-, partner- en wezenpensioen) met een doorsneepremie. De totale premie is vastgesteld op 24% van de pensioengrondslag. Deelnemers betalen maximaal een derde hiervan. Om wisselingen in de hoogte van de premie te voorkomen, stelt ons fonds de kostendeekkende premie vast met een zogeheten premiedemping. Deze demping vindt plaats op basis van een verwacht rendement.

In de samenvatting van het actuair rapport in dit verslag staat dat de premie van 24% die in 2019 ontvangen is, hoger is dan gedempte kostendeekkende premie die in lijn met de ABTN is vastgesteld. De ontvangen premie is echter lager dan de premie die nodig is om de dekkingsgraad op peil te houden.

De kostendeekkende premie, gedempte kostendeekkende premie en feitelijke premie zijn als volgt samengesteld:

	Kosten- dekkende premie	Gedempte kosten- dekkende premie	Feitelijke premie
Actuarieel benodigd	100.514	42.119	42.119
Opslag in stand houden vereist vermogen	21.309	8.929	8.929
Opslag voor uitvoeringskosten	6.094	6.094	6.094
Actuarieel benodigd ten behoeve van toeslagverlening	0	19.784	19.784
Overschot	0	0	18.152
	127.917	76.926	95.078

4.2 Ontwikkeling dekkingsgraad

Dekkingsgraad

De dekkingsgraad geeft de verhouding weer tussen de bezittingen (het vermogen) en de verplichtingen (de uit te keren pensioenen, nu en in de toekomst) van ons fonds. De dekkingsgraad wordt uitgedrukt in een percentage. Bij een dekkingsgraad van 105% heeft ons fonds voor elke euro die het (in de toekomst) moet uitkeren, €1,05 in kas. De dekkingsgraad wordt op maandbasis berekend. Op de laatste dag van elke maand maakt ons fonds de balans op. Dat is de actuele dekkingsgraad.

Beleidsdekkingsgraad

De beleidsdekkingsgraad is leidend voor alle beleidsmaatregelen. De beleidsdekkingsgraad van een pensioenfonds is het voortschrijdend gemiddelde van de actuele dekkingsgraad over de afgelopen twaalf maanden. Daarmee is het percentage minder afhankelijk van de dagelijkse schommelingen (de dagkoersen van onze beleggingen) dan de actuele dekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad van ons fonds was ultimo 2019 98,1% (ultimo 2018 was deze 103,8%).

Het verloop van de actuele dekkingsgraad in het verslagjaar zag er als volgt uit:

	Pensioen- vermogen	Technische voorziening	Actuele dekkings- graad 2019	Actuele dekkings graad 2018
Primo	3.263.607	3.248.911	100,5%	103,6%
Beleggingsopbrengsten	548.950	566.242	-0,6%	-6,0%
Premie	86.643	98.173	-0,4%	-0,5%
Waardeoverdrachten	-1.976	-2.114	0,0%	0,0%
Kosten	1.338	603	0,0%	0,0%
Uitkeringen	-68.363	-68.704	0,0%	0,1%
Kanssystemen	-30	-1.171	0,0%	0,1%
Toeslagverlening	0	0	0,0%	0,0%
Overige mutaties TV	-4	-2.051	0,0%	2,4%
Andere oorzaken	-29	0	0,2%	0,8%
Ultimo	3.830.136	3.839.889	99,7%	100,5%

Het resultaat op beleggingsopbrengsten was negatief in 2019. Onder dit resultaat zijn het beleggingsrendement en de mutatie van de voorziening uit hoofde van de wijziging van de rentetermijnstructuur verantwoord. Door de rentedaling gedurende 2019 is de technische voorziening aanzienlijk gestegen, wat leidt tot een negatief resultaat. Het beleggingsrendement over 2019 was positief, maar was minder hoog dan het negatieve resultaat m.b.t. de stijging van de voorziening.

Reële dekkingsgraad

Naast de (beleids)dekkingsgraad is de reële dekkingsgraad een graadmeter voor de financiële positie van ons fonds. Dit is de dekkingsgraad waarbij wordt verondersteld dat de opgebouwde pensioenen en pensioenuitkeringen in de toekomst worden verhoogd met de stijging van de prijzen (prijsindexatie). Eind 2019 was de reële dekkingsgraad 78,2% (eind 2018 was dit 83,8%). Een reële dekkingsgraad van 100% betekent dat de beleidsdekkingsgraad voldoende is om toekomstbestendig een volledige indexatie toe te kennen op basis van het prijsindexcijfer.

Marktwaaarde dekkingsgraad

Dit is de actuele dekkingsgraad waarbij de waarde van de verplichtingen is berekend op basis van de zuivere marktrente, dus zonder rekening te houden met de ultimate forwardrate (UFR). Eind 2019 was de marktwaaarde dekkingsgraad 94,3% (eind 2018 was dit 97,7%).

Premiedekkingsgraad

De premiedekkingsgraad geeft weer of de premie hoog genoeg is om de nieuwe pensioenopbouw in te kopen op basis van de rentetermijnstructuur. Bij een premiedekkingsgraad van 100% of meer brengt ons fonds genoeg premie in rekening om de opbouw van de pensioenen te betalen.

De ontwikkeling van de premiedekkingsgraad was de afgelopen jaren als volgt:

datum	actuele dekkingsgraad	premie dekkingsgraad
1-1-2015	102,1%	103,5%
1-1-2016	97,0%	93,6%
1-1-2017	98,2%	83,7%
1-1-2018	103,6%	90,0%
1-1-2019	100,5%	88,5%
1-1-2020	99,7%	71,8%

Daarmee heeft de premie de afgelopen jaren niet bijgedragen aan het herstel van de financiële positie van ons fonds. Integendeel, het resultaat op de premie heeft een negatief effect gehad op de dekkingsgraad. Dit is vooral nadelig voor oud-deelnemers en pensioengerechtigden: de kans op een toeslag wordt kleiner en de kans op een verlaging wordt groter.

Pensioengerechtigden hebben echter wel een volledige pensioenuitkering ontvangen, óók toen de dekkingsgraad onder de 100% lag. Het bestuur heeft eind 2018 een evenwichtige belangenafweging gemaakt en vond de huidige premiedekkingsgraad toen nog acceptabel. De premiedekkingsgraad is echter in 2019 verder gedaald. Daarom heeft het bestuur sociale partners nadrukkelijk verzocht om te besluiten de pensioenopbouw te verlagen of de premie te verhogen, maar sociale partners konden het hier niet eens over worden. Het bestuur en sociale partners hebben afgesproken om in de eerste helft van 2020 verder te praten over de premie en pensioenregeling vanaf 2021.

Ook heeft het bestuur een brief gestuurd aan minister Koolmees, waarin het bestuur bij de minister aandacht heeft gevraagd voor de problemen door de lage rente. In de brief is onder meer opgenomen dat uit berekeningen blijkt dat de actuele dekkingsgraad per eind september 2019 stijgt van 93,5% naar 106,8% als de rekenrente 1% hoger zou zijn.

Herstelplan

De beleidsdekkingsgraad van ons fonds is lager dan de vereiste dekkingsgraad (per ultimo 2019: 119,9%). Daardoor is er sprake van een tekort. Ons fonds heeft een herstelplan. Daarin staat welke maatregelen ons fonds inzet om binnen tien jaar weer een beleidsdekkingsgraad te hebben boven de vereiste dekkingsgraad. In het eerste kwartaal van 2020 heeft ons fonds de jaarlijkse update van het herstelplan uitgevoerd.

Voor ons fonds speelt verder dat de beleidsdekkingsgraad voor het vijfde opeenvolgende meetmoment onder de minimaal vereiste dekkingsgraad ligt. De beleidsdekkingsgraad mag echter niet langer dan zes achtereenvolgende meetmomenten lager dan de minimaal vereiste dekkingsgraad zijn. Op basis van het huidige herstelplan doet deze situatie zich naar verwachting op 31 december 2020 voor. Dat betekent dat ons fonds zich zonder aanvullende maatregelen op 31 december 2020 niet financieel kan herstellen tot het niveau van de minimaal vereiste dekkingsgraad. Een verlaging kan daarom niet uitgesloten worden.

Bestuur en sociale partners hebben afgesproken om in het tweede kwartaal van 2020 te praten over de premie en pensioenregeling vanaf 2021.

Haalbaarheidstoets

Met een haalbaarheidstoets kijkt een fonds naar het pensioenresultaat. De bedoeling van de toets is om na te gaan of de verwachtingen (ambities) voor het uiteindelijke pensioen nog realistisch genoeg zijn. Ons fonds bekijkt door een theoretische berekening of we de afgesproken ambities kunnen realiseren over een periode van de komende 60 jaar, of het premiebeleid voldoende realistisch en haalbaar is en of ons fonds voldoende herstelcapaciteit heeft. Als dat pensioenresultaat onvoldoende zou

zijn, overlegt ons fonds met sociale partners welke maatregelen het kan nemen om het verwachte pensioenresultaat toch te halen. De haalbaarheidstoets wordt uitgevoerd aan de hand van de risicohouding van ons fonds. De risicohouding van een fonds is de mate waarin een fonds (na overleg met sociale partners en de organen van ons fonds) beleggingsrisico's kan en wil lopen.

Voor de haalbaarheidstoets zelf zijn ambities vastgelegd in de vorm van grenzen waaraan de uitkomsten moeten voldoen. De volgende grenzen zijn in het kader van de risicohouding op lange termijn vastgesteld:

- de grens voor het pensioenresultaat vanuit de feitelijke financiële positie als vertrekpunt is gesteld op 85%.
- de grens voor het pensioenresultaat vanuit een neutrale financiële positie, de evenwichtssituatie, is gesteld op 94%;
- de grens voor de maximale afwijking is op 30% gesteld.

Vanaf 1 januari 2016 moet ons fonds de haalbaarheidstoets jaarlijks uitvoeren. Sindsdien is het verwacht pensioenresultaat op basis van de haalbaarheidstoets voldoende. In 2019 bedroeg het verwacht pensioenresultaat op basis van de feitelijke financiële positie 89% en in 2020 92%.

Z-score en performancetoets

Het is van belang dat een bedrijfstakpensioenfonds op langere termijn voldoende beleggingsrendement haalt. De z-score laat het verschil zien tussen het werkelijke rendement van de portefeuille en het rendement van de portefeuillebenchmark. Een positief getal betekent dat de beleggingen van een fonds het beter deden dan de benchmark. Een negatief getal betekent dat de beleggingen van een fonds het juist slechter deden. Ook de kosten tellen mee in de berekening. Pensioenfonds berekenen elk jaar een z-score. Ook doen ze elk jaar een performancetoets. De performancetoets is een gemiddelde van de z-scores over vijf jaar.

Deze informatie is belangrijk voor ons fonds. Bij een slechte prestatie kunnen verplicht aangesloten ondernemingen stellen dat ze nadeel ondervinden van de verplichtstelling. Op basis van artikel 5 Vrijstellings- en boetebesluit Wet Bpf 2000 kan een werkgever dan een verzoek tot vrijstelling indienen. Dit is aan de orde als uit de performancetoets blijkt dat het feitelijk behaalde beleggingsrendement van het bedrijfstakpensioenfonds over een periode van vijf jaar slechter is dan het rendement van de door een fonds vastgestelde normportefeuille. De performancetoets is negatief als de uitkomst lager is dan 0. Voldoet het verzoek van de werkgever aan de in het Vrijstellings- en boetebesluit Wet Bpf 2000 gestelde voorwaarden, dan moet ons fonds de vrijstelling om deze reden verlenen. De z-score in 2019 is 0,74. De performancetoets is 0,85. Er is dan ook geen grond tot inwilliging van verzoeken tot vrijstelling.

5. Beleggingen

5.1 Marktontwikkelingen 2019

Macro economische terugblik:

2019 was opnieuw een uitzonderlijk jaar. Rentes in Europa daalden tot historisch lage niveaus en de waarde van Amerikaanse aandelen bereikten recordhoogtes. In mei escaleerde de handelsoorlog tussen China en de Verenigde Staten (VS). Dat leidde tot lagere groeiverwachtingen en minder vertrouwen in de economie. Hierop reageerden centrale banken wereldwijd met wijziging in hun beleid. Preventief wordt een verruimend monetair beleid gevoerd. De Fed (de centrale bank van de VS) verlaagde tot drie keer toe de rente. De Europese Centrale Bank (ECB) startte weer met het aankopen van obligaties, na een korte pauze. Dit keer koppelde de ECB hier geen einddatum aan, maar een specifiek doel: een inflatiedoelstelling van 2%. Deze beleidswijzigingen zijn een duidelijk signaal voor de financiële markten dat het monetair beleid voorlopig ruim blijft. In tegenstelling tot de VS en Europa, sprong de Chinese overheid bij met extra stimuleringsmaatregelen.

Rentemarkten reageerden hier sterk op. In Europa daalde de rente naar nieuwe dieptepunten met de 10-jaars Duitse rente op -0,72% en de 30-jaars Euroswaprente rond het nulpunt. In de VS was kort sprake van een zogeheten inverse yield curve. Dat is een rentetermijnstructuur waarbij de korte rente boven de lange rente ligt. Dit zagen handelaren als één van de signalen van een recessie.



Eric Rutgers: '2019 was een goed beleggingsjaar'

Eric Rutgers, bestuurslid namens gepensioneerden en lid van de beleggingscommissie, over een goed beleggingsjaar met een dalende dekkingsgraad.

Wat was 2019 een mooi beleggingsjaar!

"Ja, het is een prachtig beleggingsjaar geweest. Waar we in 2018 een klein negatief rendement moesten noteren, was 2019 uitzonderlijk goed met een rendement van zo'n 16,8%. In het eerste kwartaal was er meteen een goed herstel te zien na het slechte vierde kwartaal van 2018. Ook economisch gezien was er niet zoveel aan de hand. Ondanks de onrust rondom de Brexit en de handelsoorlog van Trump met China, bleven de rendementen goed. Naar aandelen was veel vraag. Dus die stegen in waarde."

Maar toch is er geen feeststemming...

"De rente heeft roet in het eten gegooid. Door de alsmear dalende rente stegen de pensioenverplichtingen met 19,9%. De lage rente kun je als bestuur niet beïnvloeden. De stijging van de pensioenverplichtingen werd onvoldoende gecompenseerd door het goede beleggingsresultaat. Daardoor daalde onze dekkingsgraad uiteindelijk. En die is bepalend voor je beleidsbeslissingen. We kunnen de pensioenen pas verhogen vanaf een beleidsdekkingsgraad van 110%. Dat is bij lange na niet gerealiseerd. Maar de dekkingsgraad is gelukkig niet zo laag dat de pensioenen dit jaar verlaagd moeten worden."

Waar heeft het bestuur wel invloed op?

"Dat het rendement hoger is dan de benchmark. Dat is ons wél gelukt. En zorgen voor een passende beleggingsmix. Naar aanleiding van een nieuwe ALM-studie hebben we de verhouding tussen de matching- en de returnportefeuille in de loop van het jaar aangepast van 50/50 naar 47,5% respectievelijk 52,5%. Verder hebben we een dynamische staffel toegevoegd: als de rente stijgt, neemt onze afdekking van het renterisico toe. Ook zijn we van beursgenoteerd vastgoed (beleggen in vastgoedondernemingen) overgegaan naar niet-beursgenoteerd vastgoed (beleggen in Nederlandse huurwoningen). Het eerste beweegt vaak mee met aandelen, dat doen stenen minder. Hierdoor is de beleggingsportefeuille iets minder gevoelig voor prijswisselingen op de aandelenmarkten."

Hoe ziet 2020 eruit?

"Je kunt niet voorspellen hoe het gaat lopen. Denk aan het coronavirus. Iedereen is in rep en roer. Dat heeft wel zijn weerslag. Bedrijven gaan op slot; er is wereldwijd productieverlies. Dat betekent minder winsten, waardoor de waarde van aandelen daalt. De politiek kan ook zijn weerslag hebben. Wordt Trump herkozen of niet? Wat besluit de Nederlandse politiek over de rekenrente? Hoe wordt het Pensioenakkoord uitgewerkt? Wat doet de Europese Centrale Bank met zijn opkoopprogramma? Ja, 2019 is een heel goed beleggingsjaar geweest. Het is niet onze verwachting dat we dat gaan evenaren. Wel ziet het ernaar uit dat 2020 weer een spannend jaar wordt."

Zorgen sloegen over van de industrie- naar de dienstensector, maar deze trend zette niet door. De consument steunde de economie dankzij een sterke arbeidsmarkt en zogeheten 'oplopende vermogensposities'. Mensen hadden daardoor meer geld om uit te geven. Sparen levert minder op als de rente laag is. Beleggen wordt dan interessanter. Vooral aandelen hebben daarbij de voorkeur vanwege het dividend dat ze geven. Amerikaanse aandelenmarkten bereikten daardoor recordhoogtes.

Europa had te maken met specifieke uitdagingen. De sterk negatieve rente zorgde ervoor dat mensen bang waren dat we de kant van Japan op zouden gaan. Deze zogeheten "Japanificatie" is een situatie waarin de economie lange tijd weinig groeit doordat de bevolking vergrijsd. En dat in combinatie met, financiële instellingen die moeten herstructureren in de portefeuille met leningen die ze hebben verstrekt omdat de rente en aflossing niet (geheel) betaald worden en een –dreigende– deflatie. Deflatie is het omgekeerde van inflatie. Geld wordt dan meer waard en prijzen gaan dan omlaag in plaats van omhoog (wat normaal is in een economie). Er zijn gelijkenissen, maar ook verschillen met Japan. Zo is het de ECB er alles aan gelegen om activa en/of prijsdeflatie te voorkomen. In Italië leek de populistische regering voor onrust te zorgen, maar deze regering hield maar kort stand. Ook in Oostenrijk verlieten de populistische regering na een schandaal. Daarnaast zorgde de chaotische brexit-taferelen voor onzekerheid. Premier May vertrok en brexiteer Johnson volgde haar op. Johnson wilde het vertrek vòòr 31 oktober geregeld hebben. De tijdlijnen van zijn deal waren te kort om voldoende steun te krijgen, maar hij dreef het niet op de spits door een no deal-brexiteer te forceren. Wederom werd de brexitdatum verschoven naar uiterlijk 31 januari en volgden er nieuwe verkiezingen. De conservatieven kregen een ruime meerderheid. Daarmee was de brexit op 31 januari 2020 een feit.

Ondanks al deze turbulentie, eindigde het jaar in rustiger vaarwater. Een eerste fase handelsakkoord werd getekend op 15 december, de economische groei stabiliseerde en de rentes veerden op van de historisch lage niveaus.

Vooruitblik financiële markten 2020

Machtsstrijd, protectionisme, populisme en nationalisme zijn blijvende factoren die de groei kunnen afremmen en in meer of mindere mate kunnen opspelen. Daarnaast kunnen externe risico schokken abrupt ingrijpen op (de werking van) economie en markten en het Wereldbeeld doen kantelen, zoals het coronavirus dat inmiddels tot een pandemie is uitgegroeid. Vanuit een situatie van lage - maar nog positieve - economische groei, lage inflatie en lage rentes, zijn we beland in een situatie waarin nog vele scenario's denkbaar zijn. De uiteindelijke impact van het coronavirus kan kortstondig maar heftig zijn, maar kan ook een langere periode duren. Het ongekend ruime beleid van de centrale banken en de ruime fiscale ondersteuning zijn ondersteunende factoren, maar de uiteindelijke economische schade hangt zeer af van het moment waarop het coronavirus onder controle komt en de economische activiteit weer opveert. Aan het eind van het eerste kwartaal van 2020 zijn deze signalen er vooralsnog niet. Hierdoor blijft onzekerheid en beweeglijkheid in markten hoog. Risicovolle activa zijn hier gevoeliger zijn en in het geval van corona raakt dit met name bedrijven. In zo een situatie gaat de voorkeur uit naar beleggingscategorieën met een vaste inkomensvergoeding en een kredietprofiel waarin ruimte is voor het opvangen van tegenvallers.

5.2 Beleggingsbeleid en -beslissingen 2019

In deze paragraaf geven wij een terugblik op het in 2019 door ons fonds gevoerde beleggingsbeleid en gaan wij in op de belangrijkste beleggingsbeslissingen.

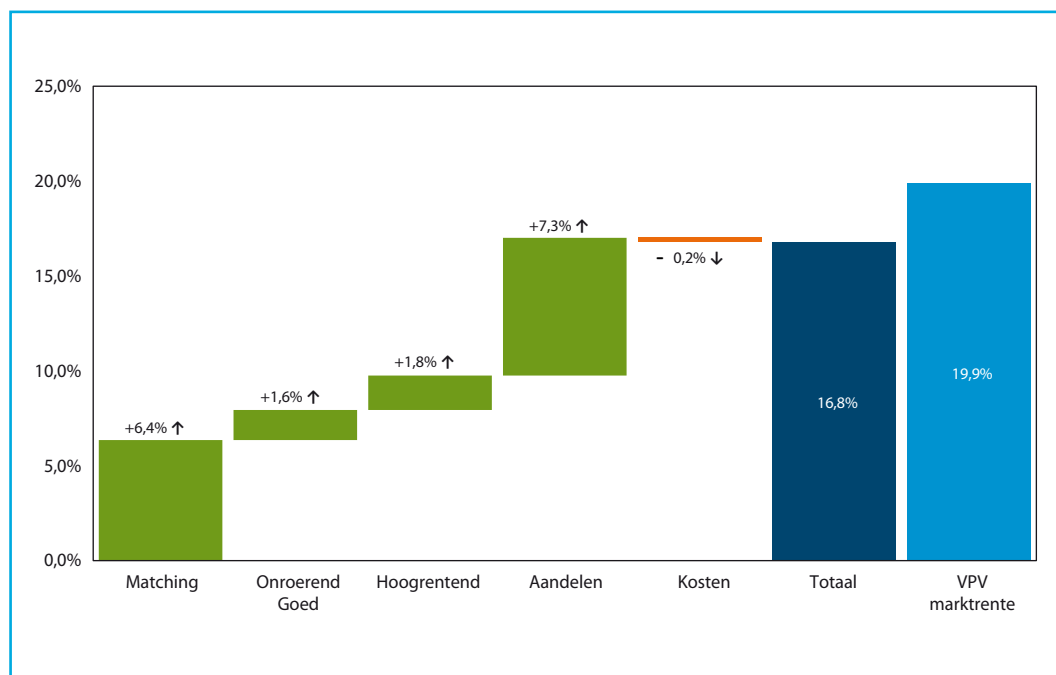
Rendement

We hebben met onze beleggingen een prachtig rendement behaald van 16,8%. Toch was dat niet voldoende, omdat de waarde van de verplichtingen door de rentemutatie in 2019 met 19,9% steeg (op basis van de mutatie van de marktrente, dus zonder rekening te houden met de ultimate forwardrate).

Ons belangrijkste doel is om op lange termijn een hoger rendement te behalen dan de waardeverandering van de verplichtingen van ons fonds. Dit zogeheten overrendement ten opzichte van de verplichtingen is nodig om ons fonds financieel verder te laten herstellen en toeslagverlening in de toekomst mogelijk te maken. In 2019 is deze doelstelling niet gehaald. Dit komt vooral door de sterk gedaalde rente in 2019. Daardoor steeg de waarde van onze verplichtingen sterker dan de waarde van onze beleggingen. Dus hoewel we met

onze beleggingen 16,8% rendement boekten, is onze financiële positie niet verbeterd, maar verslechterd. Per saldo is hierdoor de actuele dekingsgraad van ons fonds over het verslagjaar gedaald van 100,5% naar 99,7%.

In onderstaande grafiek is te zien hoe de verschillende onderdelen van de beleggingsportefeuille hebben bijgedragen aan het resultaat.



Het onderrendement ten opzichte van de verplichtingen bedroeg over heel 2019 -3,1%. Over een periode van drie jaar is het gerealiseerde overrendement 0,4%.

Behalve de doelstelling om een overrendement ten opzichte van de verplichtingen te behalen, wordt ook beoordeeld hoe het rendement van ons fonds zich verhoudt tot de specifieke portefeuille benchmark. Ons netto rendement van 16,8% is hoger dan het benchmarkrendement van 16,4%. Het netto rendement is na aftrek van de kosten van 0,5%. In het resultaat van de benchmark worden de kosten niet meegenomen.

In de onderstaande tabel zijn de resultaten weergegeven.

	Beleggingen	Ver- plichtingen (marktrente)	Beleggingen Benchmark	Over- rendement t.o.v. ver- plichtingen	Over- rendement t.o.v. benchmark
1 jaar *)	16.8%	19.9%	16.4%	-3.1%	0.5%
3 jaar *)	6.5%	6.1%	6.4%	0.4%	0.1%
5 jaar *)	6.2%	5.3%	6.1%	0.9%	0.1%

*) betreft geannualiseerd rendement

Beschrijving strategisch beleggingsbeleid

In 2019 heeft ons fonds veel aandacht besteed aan het beter uitwerken en vastleggen van haar strategische beleggingsbeleid. Het resultaat was het document "strategisch beleggingsbeleid 2019-2021". In het strategisch beleggingsbeleid besteedt ons fonds aandacht aan de beleggingsdoelstelling, de beleggingsbeginselen en de uitgangspunten voor de uitvoering en het maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB). Ook zaken als de aansturing van de beleggingen en de uitvoering krijgen aandacht net als de strategische portefeuilleverdeling en de rente- en valuta-afdekking.

Ook heeft ons fonds veel tijd en aandacht besteed aan het documenteren van de verschillende onderdelen in de beleggingsportefeuille en het onderbouwen van de keuzes in vermogensclusterdocumenten.

ALM-studie

Tegelijkertijd met de verbetering van de hierboven genoemde documentatie heeft ons fonds een ALM-studie laten uitvoeren. Daarin is onderzocht in hoeverre verschillende portefeuillesamenstellingen onder verschillende scenario's het beste resultaat geven voor ons fonds.

Op basis van deze uitkomsten heeft ons fonds besloten de strategische wegingen van de portefeuille beperkt aan te passen. Ook hebben we beoordeeld in hoeverre een dynamische renteafdekking ¹⁾ toegevoegde waarde heeft en is besloten om een dynamische renteafdekking in te voeren.

Aanpassing overrendements doelstelling en aanpassing strategische mix

Zoals onder de paragraaf rendement genoemd, is het beleggingsbeleid van ons fonds er op gericht om op lange termijn de beleggingen harder te laten stijgen in waarde dan de verplichtingen. Tot en met 2019 werd de doelstelling van gemiddeld ongeveer 1,5% per jaar aangehouden voor dit overrendement.

In 2019 is met behulp van de ALM-studie deze doelstelling opnieuw onderzocht en vastgesteld. Het overrendement waar we naar streven in 2020 en de jaren daarna, hebben we vastgesteld op gemiddeld 2,3% per jaar. De stijging van 1,5% naar 2,3% wordt verklaard door een wijziging in de portefeuille en een aanpassing in de methodiek. Het overrendement op de returnportefeuille is bijgesteld op 1,6%. Dit komt door de verhoging van het belang in de returnportefeuille. De overige stijging van 0,7% wordt verklaard door rente (0,5%) en diversificatie effecten (0,2%). Ons fonds dekt het renterisico niet volledig af. Dit draagt naar verwachting bij aan het overrendement. Het rente- en diversificatie effect waren voorheen wel aanwezig, maar kwamen niet tot uitdrukking in het overrendement. Formeel wordt deze doelstelling vanaf 2020 gehanteerd, maar in de laatste maanden van het jaar 2019 is de portefeuillesamenstelling al geleidelijk naar de nieuwe strategische verdeling toegestuurd.

De oude en de nieuwe strategische verdeling zijn als volgt:

	2019	2020 en daarna
Matchingportefeuille	50%	47,5%
Returnportefeuille	50%	52,5%
w.v. Aandelen	29,5%	27,5%
Hoogrentend	12,0%	15,0%
Vastgoed/Infra	8,5%	10,0%

¹⁾ Een dynamische renteafdekking houdt in dat afhankelijk van de marktrente (30-jaars swaprente) er een bepaalde renteafdekking wordt gehanteerd. Tot een bepaalde ondergrens wordt minder renterisico afgedekt bij een lagere rente en tot een bepaalde bovengrens wordt meer renterisico afgedekt bij een hogere rente.

Introductie rentestaffel

Naar aanleiding van de ALM-studie is ook besloten de omvang van de renteafdekking (dynamisch) af te stemmen op de hoogte van de 30-jaars (swap)rente. Bij de huidige lage renteniveaus is de renteafdekking 30%. Dit kan oplopen tot 70% bij renteniveaus boven de 3,2%.

Overgang naar sturen op marktwaarde

De renteafdekking is vanaf medio 2019 gebaseerd op marktrente in plaats van UFR-rente ¹⁾. Operationeel en economisch biedt dat voordelen, omdat er dan exacter kan worden gestuurd in de beleggingsportefeuille op de renteafdekking. Het risicoprofiel van de portefeuille is door de bovengenoemde wijzigingen qua omvang nauwelijks gewijzigd.

Valuta-afdekking

Ons fonds wil het valutarisico beperken. Daarom dekken we dit risico bij de belangrijkste buitenlandse valuta grotendeels af. De afgelopen jaren is het US Dollar risico slechts voor 50% afgedekt. Reden hiervoor was de onrust in het eurogebied over een mogelijk uiteenvallen van de Eurozone. Aan het einde van het jaar 2019 is de afdekking van de US-Dollar weer verhoogd naar 70%, omdat de acute risico's rondom de ontwikkeling van de euro volgens ons afgenomen zijn. Strategisch blijft het afdekkingspercentage 90% van belangrijke ontwikkelde valuta: US-Dollar, Japanse Yen en Britse Pond.

In 2020 heeft ons fonds in het licht van de coronacrisis en de ontwikkelingen op de oliemarkt opnieuw beoordeeld of de US-Dollar afdekking van 70% aangepast moet worden. Ten opzichte van de situatie eind 2019 vinden wij dat het gevaar van onrust in het Eurogebied nog niet is geweken. De reden om af te wijken van het strategische afdekkingspercentage blijft daarmee nog van toepassing. Ons fonds beoordeelt ieder kwartaal of het afdekkingspercentage van 70% teruggebracht moet worden naar de strategische norm.

Landenraamwerk Staatsobligaties Opkomende Landen

Bij de herziening van de beleggingscategorie voor staatsschuld in opkomende landen (Emerging Market Debt, EMD) is ESG (Environmental, Social & Governance) geïntegreerd in de selectie van landen waarin ons fonds kan investeren. Behalve het financiële risicoprofiel waarop landen worden geselecteerd, gelooft ons fonds dat ook ESG-factoren invloed hebben op de houdbaarheid van investeringen op de lange termijn. In het Landenraamwerk staat precies beschreven hoe ons fonds keuzes heeft gemaakt tussen verschillende landen en welke overwegingen er waren. Zo wordt er bijvoorbeeld gekeken hoeveel corruptie er is in een land en de klimaatrisico's die een land loopt. Landen die niet voldoen aan het Landenraamwerk sluit ons fonds uit. Daarin beleggen we niet. De invoering van het landenraamwerk laat over de korte periode sinds de invoering positieve resultaten zien.

Toevoegen van direct Nederlands vastgoed

Een van de uitkomsten van ons nieuwe strategisch beleggingsbeleid is dat ons fonds binnen de categorie vastgoed ervoor gekozen heeft om de invulling van de beleggingen te wijzigen. Waar ons fonds tot nu toe voornamelijk beursgenoteerd Europees vastgoed in de beleggingsportefeuille had opgenomen, wordt dat in 2020 en de jaren daarna omgevormd naar direct Nederlands vastgoed. Het voordeel daarvan is dat het op een stabielere manier bijdraagt aan het behalen van de overrendementsdoelstelling die voor de portefeuille geldt. In 2019 is een selectietraject doorlopen voor een beheerder. Begin 2020 wordt al een investering gerealiseerd.

5.3 Maatschappelijk Verantwoord Beleggen

Ons fonds wil rekening houden met de invloed van zijn beleggingen op de maatschappij. Ook is ons fonds ervan overtuigd dat mens, milieu en ondernemingsbestuur op de lange termijn de risico-rendementsverhouding van beleggingen beïnvloeden. Deze factoren staan ook wel bekend onder de term ESG (environmental, social en governance). Vanuit deze visie is ons fonds sinds 2008 ondertekenaar van de Principles for Responsible Investment (Principes voor Verantwoord Beleggen). De Verenigde Naties ondersteunt deze organisatie. Het is een ontwikkelaar van een wereldwijde standaard voor verantwoord beleggen. Het verantwoord

1) De UFR rente of Ultimate Forward Rate, is een rente die is voorgeschreven door De Nederlandsche Bank (DNB). Deze rente dient gebruikt te worden om de verplichtingen van ons fonds te waarderen. Het probleem met de UFR rente is dat deze voor een deel gebaseerd is op marktrenten en voor een deel op een verwachte toekomstige rente (de UFR). Het is dus niet mogelijk om de UFR rente in de markt te behalen.

beleggingsbeleid van ons fonds is op deze principes gebaseerd en dat komt tot uitdrukking in de pijlers Uitsluiting, ESG-integratie en Actief Aandeelhouderschap. Daarnaast heeft ons fonds een verkenning uitgevoerd van de mogelijkheden voor de invulling van de pijler Impact Investing.

Uitsluiting

Het uitsluitingsbeleid bepaalt welke ondernemingen en landen van mogelijke investeringen worden uitgesloten wegens betrokkenheid bij controversiële producten óf naar aanleiding van sancties uitgevaardigd door de Verenigde Naties óf de Europese Unie. Ons fonds sluit ondernemingen uit als hun activiteiten of een deel ervan in strijd zijn met internationale verdragen. Ook beleggen wij niet in een onderneming wanneer een dialoog met een onderneming over een significant ESG-risico niet voldoende resultaat oplevert. Daarnaast belegt ons fonds niet in staatsobligaties van een land waaraan internationale sancties zijn opgelegd. In 2019 hebben wij twaalf landen en 32 bedrijven uitgesloten.

ESG-integratie

Ons fonds houdt bij de keuze voor beleggingen rekening met sociale factoren (mensenrechten), milieufactoren en goed ondernemingsbestuur. ESG-integratie betekent het systematisch meewegen van de mogelijke invloeden van mens, milieu en ondernemingsbestuur in beleggingsbeslissingen. Op deze manier is het mogelijk om bedrijven en landen op basis van hun ESG-prestaties een score te geven. Een zwakke score kan leiden tot uitsluiting (ook wel “negative screening” genoemd), sterke scores leiden tot insluiting (“positive screening”). In het geval van actieve beleggingen worden ESG-factoren in de bedrijfsanalyses meegewogen.

Zo heeft ons fonds sinds 2016 een negative screening op basis van ESG-factoren in de aandelenportefeuilles. Per regio (Europa, Verenigde Staten, Azië en opkomende landen) halen we de 10% slechtst scorende bedrijven op criteria voor milieu, mensenrechten en goed ondernemingsbestuur uit de portefeuille.

Deze ESG-screening is geëvalueerd over de periode 2016-2019. Uit deze evaluatie bleek dat de ESG-screening over het algemeen genomen een positief effect heeft gehad op de rendementen van de aandelenportefeuille variërend van 0,1% tot 0,5% extra rendement. In Europa, het Verre Oosten en Opkomende Landen hebben de uitsluitingen het meest positief uitgekapt. In Noord-Amerika was de bijdrage beperkter.

Daarnaast wordt bij beleggingsbeslissingen voor staatsobligaties uit opkomende landen (onder andere) gekeken van welk niveau de democratische instituties van landen zijn en of daar verbetering of verslechtering in is te zien.

Ons fonds wil dat (externe) vermogensbeheerders dezelfde waarde hechten aan verantwoord beleggen als ons fonds. Daarom monitort ons fonds deze vermogensbeheerders op basis van de zogenaamde Planet-score. Hierbij kennen we punten toe aan het niveau van beleid, de ESG-integratie en ESG-rapportage. Ons fonds verwacht van (externe) managers dat zij –waar dat kan– ESG-factoren in het beleggingsbeleid meenemen.

Verkenning Bewuste Selectie

Ons fonds heeft de afgelopen periode de strategie ‘Bewuste Selectie’ voor de aandelenportefeuille Ontwikkelde Landen verkend. Het uitgangspunt van Bewuste Selectie is dat ons fonds een bewuste keuze maakt waarin ze belegt en waarom. Hiervoor zijn er randvoorwaarden opgesteld waar aandelen aan moeten voldoen voordat we erin beleggen. Deze uitgangspunten houden rekening met zowel ESG als financiële factoren. Zo wil ons fonds niet investeren in schadelijke producten en vinden wij dat alleen bedrijven die een goede bedrijfsvoering hebben (en daarin rekening houden met milieu, maatschappij en mensen) op lange termijn goed presteren. In 2020 gaat ons fonds deze strategie verder onderzoeken en implementeren in de aandelenportefeuilles. Dit gedachtengoed kan komende jaren ook bij andere beleggingscategorieën worden toegepast. Een belangrijk uitgangspunt hierbij is dat het rendements-/risicoprofiel onveranderd blijft, maar dat alle keuzes uitlegbaar zijn.

Actief aandeelhouderschap

Ons fonds stelt zich namens de deelnemers op als een actief aandeelhouder: wij stemmen op aandeelhoudersvergaderingen en praten met bedrijven waarin we beleggen. MN voert het actief aandeelhouderschap namens ons fonds uit.

Dialogoogbeleid

Het dialoogprogramma probeert negatieve effecten van bedrijven op het resultaat van de beleggingen te voorkomen door met deze bedrijven in gesprek te gaan (dialoog). MN voert namens het fonds het bedrijfsdialogenprogramma en gaat in gesprek met bedrijven waar de ESG-factoren beter kunnen. Denk aan ondernemingen die betrokken zijn bij controverses of in overtreding zijn van internationale standaarden op het gebied van verantwoord ondernemen. Het doel van dit overleg is om de verbeteringen op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen te bespreken. Tijdens het dialoogprogramma worden de vorderingen gemeten en beoordeeld. De mate waarin een bedrijf meewerkt en de openheid van zaken die zij geeft, zijn belangrijke graadmeters. Ons fonds sluit een onderneming uit wanneer de gesprekken met de onderneming niet genoeg resultaat oplevert. Daarbij maken we een zorgvuldige afweging over de mogelijke impact op belanghebbenden.

Voor Environment (milieu) heeft ons fonds in het kader van de energietransitie gesprekken gevoerd met bedrijven. Op het gebied van Social zijn er gesprekken gevoerd met bedrijven over onder andere een leefbaar loon in de textielsector en arbeidsomstandigheden in de agrarische sector. Binnen het thema Governance (goed bestuur) hebben we met ondernemingen gesproken over beloningsbeleid, de diversiteit in samenstelling van het bestuur en de mate waarin bedrijven rapporteren over hun langetermijnstrategie.

Platform Living Wage Financials: Leefbaar loon in de kledingindustrie

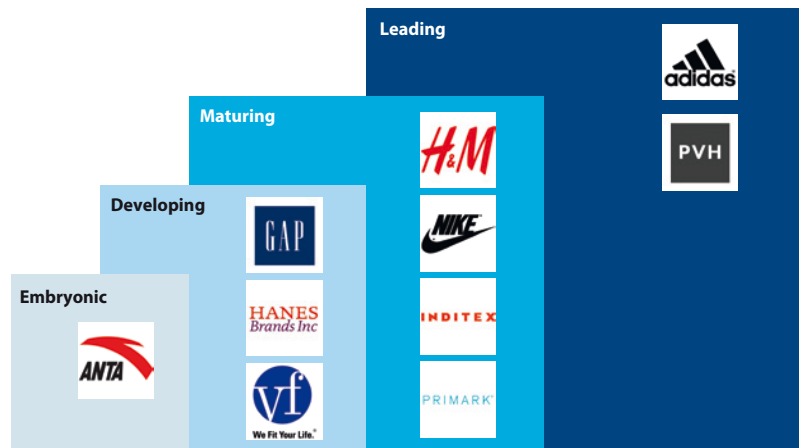
De kledingsector is één van de meest arbeidsintensieve sectoren ter wereld. Toch zijn in veel kledingproducerende landen de lonen niet hoog genoeg. Dit betekent dat deze mensen niet genoeg verdienen om van te kunnen leven. Het gaat dan om hun basisbehoeften, zoals huisvesting en eten.

Bij ons fonds erkennen we dat de betaling van een leefbaar loon een fundamenteel mensenrecht is. Als bedrijven een leefbaar loon betalen, is dit ook goed voor andere mensenrechten en het borgen van veilige arbeidsomstandigheden. Dit voorkomt bijvoorbeeld kinderarbeid en overwerk en het stimuleert het schoolgaan van kinderen. Voor een zware werkdag moeten werknemers een loon krijgen waarvan ze zouden kunnen leven. Ons fonds gaat daarom de dialoog aan over Leefbaar Loon.

Daarom is ons fonds ondersteuner van het zogenaamde Platform Living Wage Financials (PLWF), een Nederlandse investeerderscoalitie die erop gericht is leefbaar loon te bevorderen. Sinds de officiële lancering van het PLWF in 2018 is het aantal financiële samenwerkingspartners gegroeid tot twaalf (per december 2019). Ook is de focus die in eerste instantie alleen lag op de textielsector verbreed met andere arbeidsintensieve sectoren, zoals de agrarische sector en de retailsector. De investeerders van het PLWF, waaronder MN namens ons fonds, praten met bedrijven in deze sector. In 2019 sprak MN met veertien bedrijven (tien textielbedrijven en vier voedingsproducenten). Een belangrijk onderdeel is dat bedrijven jaarlijks een score krijgen voor hun voortgang.

In 2018 is er een extern goedgekeurde methode ontwikkeld om de voortgang van bedrijven op leefbaar loon in de textielsector te volgen. Aan de hand van deze methode worden bedrijven jaarlijks getoetst. Onderstaand staan de resultaten voor 2019 van de bedrijven waar namens ons fonds mee is gesproken.

Assessment results 2019



In deze resultaten is te zien dat de meerderheid van deze bedrijven zich bevindt in de meest gevorderde fasen 'In ontwikkeling' (Maturing) en 'Koploper' (Leading). Dit is een verbetering. Het voorgaande jaar lag het zwaartepunt nog op de fasen 'Startend' (Embryonic) en 'In ontwikkeling' (Developing). Dit positieve resultaat laat zien dat de meeste bedrijven concrete stappen ondernemen om huidige praktijken te verbeteren. We zien met name vooruitgang in openheid over inkooppraktijken en arbeidsomstandigheden. Daarnaast zijn bedrijven zich steeds meer bewust van de verschillen tussen de lonen die hun toeleveranciers momenteel betalen en het geschatte leefbare loon. De resultaten laten tegelijkertijd ook zien dat er nog veel ruimte is voor verbetering. De meeste ondernemingen moeten nog steeds loongegevens verzamelen en daarover rapporteren.

Stemmen

Het stembeleid van ons fonds wordt uitgevoerd voor de ondernemingen waarin we beleggen. Door middel van het uitoefenen van stemrechten op aandeelhoudersvergaderingen beïnvloedt ons fonds het bestuursbeleid van ondernemingen. Hiermee voldoet ons fonds aan de eisen die de wetgever stelt aan institutionele beleggers, zoals pensioenfondsen. Ons fonds stemde in 2019 wereldwijd op 39.018 onderwerpen op vergaderingen van ondernemingen waarin we beleggen. Het stembeleid evalueren we elk jaar en passen we zo nodig aan.

Klimaat

In aansluiting op maatschappelijke ontwikkelingen, zoals het klimaatakkoord van Parijs in 2015, heeft ons fonds een klimaatbeleid opgesteld. Dat bestaat uit de volgende acties:

- Jaarlijks meten en publiceren we de CO2-voetafdruk van de aandelenportefeuilles;
- Binnen deze aandelenportefeuilles spreken we de tien bedrijven met de grootste CO2-uitstoot aan op hun verantwoordelijkheid en motiveren we hen deze uitstoot terug te brengen;
- Ons fonds denkt mee met en geeft advies aan overheden en andere wet- en regelgevers over het naleven van effectieve klimaatregulering;
- Ons fonds vergroot het bewustzijn over klimaat bij externe managers en stellen hen verantwoordelijk voor het inzichtelijk en meetbaar maken van de CO2-uitstoot in hun portefeuilles.

Verkenning Impact Investing

Ons fonds heeft afgelopen jaar de mogelijkheden binnen Impact Investerings onderzocht. Impact Investerings zijn investeringen waarmee we positieve invloed willen uitoefenen op het gebied van milieu en op sociale factoren, terwijl we ook financieel rendement realiseren. Het gaat daarbij om zowel oplossingen voor als het voorkomen van maatschappelijke problemen. Belangrijk uitgangspunt is hierbij dat deze Impact Investerings moeten passen binnen het Strategisch Beleggingsbeleid van ons fonds. Komend jaar gaan we de mogelijkheden verder onderzoeken.

Bpf MITT heeft het Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen-convenant ondertekend

Ons fonds heeft in 2018 het convenant voor Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (IMVB) ondertekend. Binnen dit convenant werken pensioenfondsen, NGO's, vakbonden en de overheid samen om de risico's te verkleinen van bedrijven waarin zij investeren. De afspraken gaan over risico's die niet alleen mogelijk negatieve impact hebben op de bedrijfsresultaten van een onderneming –en daarmee mogelijk op het rendement voor de aandeelhouder of investeerder– maar ook een negatieve impact kunnen hebben op de omgeving en betrokken belanghebbenden. Denk daarbij aan werknemers en omwonenden. Deze afspraken zijn gebaseerd op internationale standaarden en richtlijnen. Het gaat daarbij om de standaarden van de Verenigde Naties over bedrijfsleven en mensenrechten (United Nations Guiding Principles for Business and Human Rights) en de OESO-richtlijnen voor Multinationale ondernemingen. Daarin staat hoe internationale bedrijven mensenrechtenrisico's in hun bedrijfsvoering identificeren, prioriteit moeten geven en hier ook gevolg aan moeten te geven.

Benchmark onderzoeken op het vlak van Maatschappelijk Verantwoord Beleggen

Elk jaar neemt ons fonds deel aan twee benchmarkonderzoeken die een oordeel vormen over de mate waarin en de wijze waarop ons fonds duurzaamheid meeneemt in haar investeringen. Het betreft UN PRI (waar ons fonds ondertekenaar van is) en de VBDO.

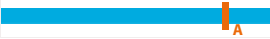
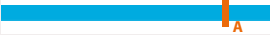
UN PRI is de meest toonaangevende organisatie op het gebied van verantwoord beleggen. Deze organisatie heeft als doel de implicaties van ESG-factoren voor investeringen te begrijpen en een internationaal netwerk van investeerders te ondersteunen bij het opnemen van deze factoren in hun investeringsbeslissingen. In de UN PRI-rapportage staat onder meer: "We will each report on our activities and progress towards implementing the Principles".

De PRI-survey kent drie belangrijke doelstellingen:

- Leren en ontwikkeling makkelijker maken. De implementatie van verantwoord beleggen zetten de ondertekenaars jaarlijks uiteen in verschillende activaklassen en vergelijken dit met branchegenoten op lokaal niveau en wereldwijd;
- Aangeven hoe ondertekenaars hun verantwoorde beleggingspraktijken kunnen verbeteren;
- Een beoordeling in een vertrouwelijk rapport dat de ondertekenaars intern kunnen gebruiken voor leren en ontwikkelen.

De uitkomsten van het onderzoek geven een heel positief beeld van ons fonds met voor alle modules een A en A+ uitkomst. Dit is beter dan de benchmark (gemiddelde score). Ons fonds scoort al meerdere jaren op dit hoge niveau.

Summary Scorecard

AUM	Module Name	Your Score	Your Score Median Score
	01. Strategy & Governance	A+	
Indirect - Manager Sel., App. & Mon			
<10%	06. Fixed Income - Securitised	Not reported	
<10%	07. Private Equity	A+	
<10%	09. Infrastructure	A+	
Direct & Active Ownership Modules			
10-50%	11. Listed Equity - Active Ownership	A	
10-50%	12. Fixed Income - SSA	A+	
<10%	13. Fixed Income - Corporate Financial	Not reported	
10-50%	14. Fixed Income - Corporate Non-Financial	A	

Bron: Assessment report 2019 van de Un PRI

De VBDO is de Nederlandse Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling. Sinds de oprichting in 1995 werkt de vereniging aan een duurzame kapitaalmarkt. De visie van VBDO is dat duurzaam beleggen de standaard wordt (mainstream is). De VBDO stimuleert financiële instellingen en beursgenoteerde ondernemingen om beter te presteren op het gebied van duurzaam beleggen en om hun eigen bedrijfsvoering te verduurzamen. De VBDO doet dit door onderzoeken uit te voeren en benchmarks te maken.

In 2018 is ons fonds voor het eerst door VBDO als een van 50 grootste pensioenfondsen in Nederland betrokken in het jaarlijkse onderzoek. Wij zijn toen als (onterecht) "non-respondent" geclassificeerd. In 2019 heeft ons fonds wel actief informatie verstrekt. Wij zijn beoordeeld op vier onderdelen (Governance, Policy, Implementation, Accountability). We kwamen uit op positie 38. Feitelijk is dit de gedeelde 18e plek, omdat veel plaatsen gedeeld zijn.



Jan Hasselman, bestuurslid namens werkgevers en voorzitter van de beleggingscommissie, over de rol van een goede voorbereiding bij het beleggingsonderzoek van DNB.

Waarom doet DNB beleggingsonderzoek bij Bpf MITT?

“De Nederlandsche Bank (DNB) doet regelmatig beleggingsonderzoek bij pensioenfondsen met een bepaalde omvang, zoals ons fonds. Dat gebeurt eens in de drie tot vijf jaar. Het kan ook zijn dat ze langskomen, omdat er een directe aanleiding voor is. Bij ons gaat het om een regulier onderzoek. Het is begin 2019 aangekondigd en zou in het najaar van 2019 plaatsvinden. In december hebben wij de documentatie opgeleverd, in januari 2020 waren de gesprekken en in februari ontvingen we het voorlopige rapport.”

Dat is een krappe doorlooptijd.

“Ook al is dat hun werk, ik vond dat reuze knap van de toezichhouder. Neem alleen al het lezen van de documentatie. Dat was echt gigantisch veel. Als je het zou uitprinten ging het om een stapel van meer dan een meter! In 2018, nog voordat we wisten dat DNB langs zou komen, hebben we een self-assessment gedaan met onze vermogensadviseur van Sprenkels & Verschuren. Daaruit bleek een paar tekortkomingen op het punt van documentatie van ons beleggingsbeleid. En ook moesten onze afspraken met vermogensbeheerder MN meer expliciet worden vastgelegd. Daarop hebben we onze beleidsdocumenten in 2019 aangepast. Op 7 januari 2020 was de startbijeenkomst met de mensen van DNB. Tijdens

het onderzoek kregen we in het algemeen complimenten, omdat we alles zo op orde hadden. De mensen van DNB hadden zich goed ingelezen, stelden kritische vragen en legden snel de vinger op de pijnlijke plek.”

Het ging er dus niet zo gezellig aan toe...?

“Nou, dat viel reuze mee. Toen ik op gesprek moest bij DNB voor mijn herbenoeming als bestuurder had ik een pittig gesprek dat veel leek op een examen. Nu was het meer een dialoog. Mogelijk omdat we ons goed hadden voorbereid. Soms denk je: is dit niet allemaal een beetje veel van het goede? Maar aan de andere kant hebben we ook de verantwoordelijkheid over een grote pot geld, bijna € 4 miljard, en horen we bij de vijftig grootste fondsen.”

Waar let DNB op?

“Ze komen met vier onderzoeksvragen. Zijn het strategisch beleggingsbeleid en de risicohouding voldoende uitgewerkt en onderbouwd? Is de beleggingscyclus goed doorlopen? Heeft het fonds het financieel risicobeheer op orde en zijn de taken en verantwoordelijkheden goed belegd?”

Hoe pakte dat uit voor Bpf MITT?

“Goed. Via via hoor ik dat vijftien aanbevelingen na zo'n onderzoek kunnen voorkomen. In het definitieve rapport staan bij twee onderzoeksvragen in totaal drie aanbevelingen. Uiteraard kijken we serieus naar wat we met de aanbevelingen gaan doen. Je kunt het niet in de la leggen en denken: zo dat was het. Bij één aanbeveling hebben we een indicatie, die op korte termijn actie vergt. In ons volgende jaarverslag staat welke maatregelen wij hebben getroffen om de tekortkomingen te elimineren.”

6. Actuaireel

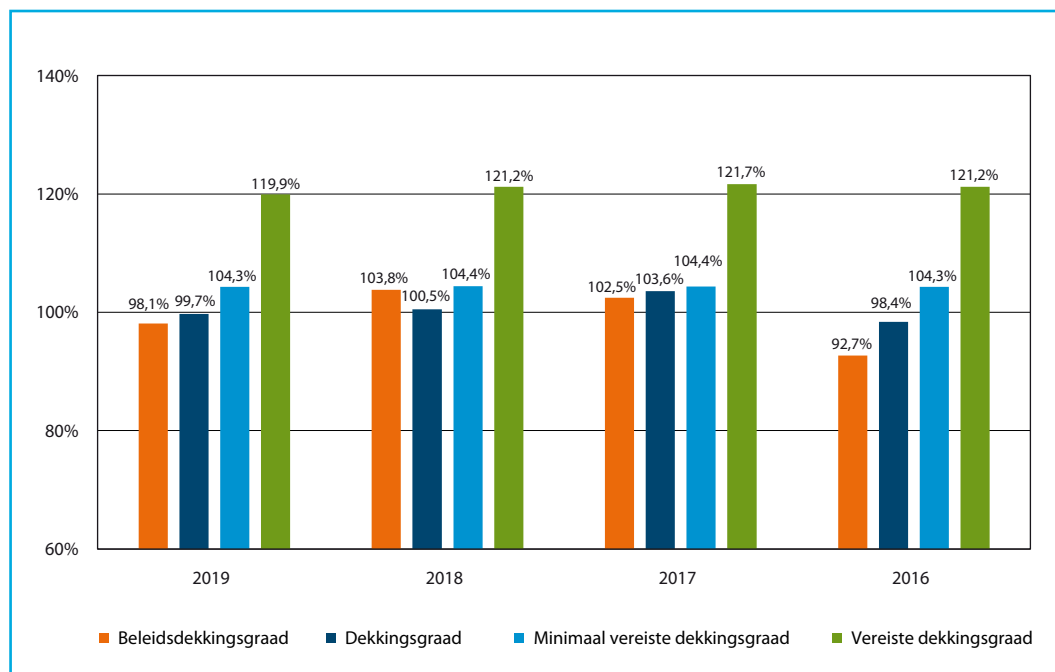
6.1 Samenvatting van het actuaireel rapport

Deze samenvatting toont, naast de ontwikkelingen gedurende het boekjaar, de belangrijkste financiële cijfers van het fonds. Ter vergelijking van de cijfers van het huidige boekjaar zijn referenciecijfers opgenomen.

Financiële positie

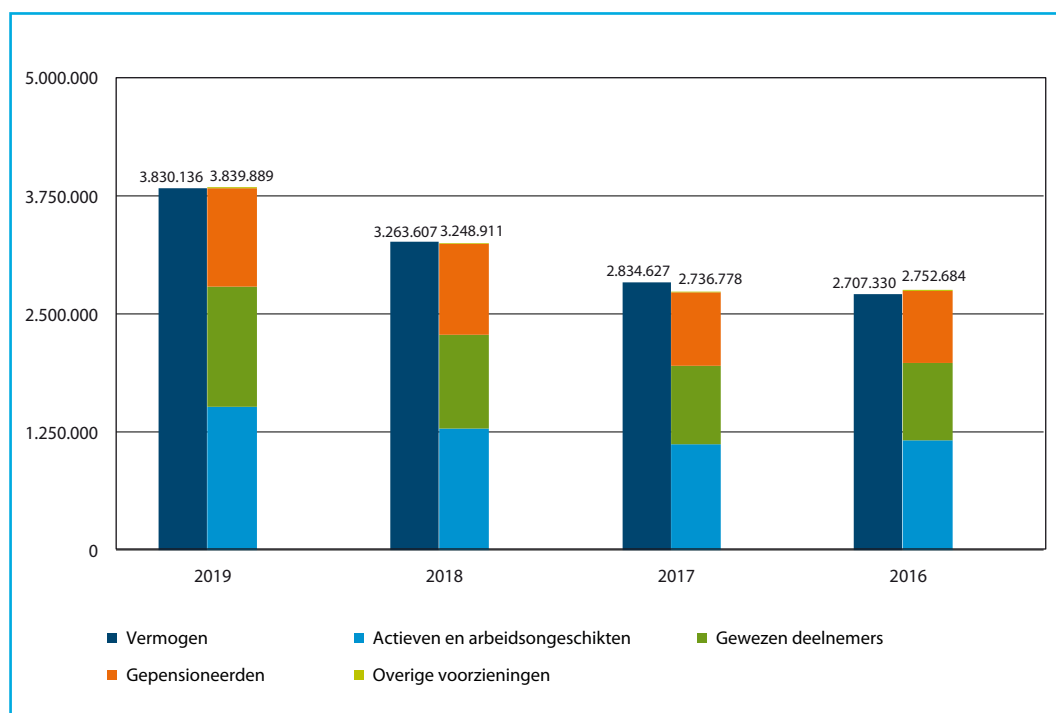
De dekkinggraad ¹⁾ liet over het boekjaar een daling zien van 100,5% ultimo 2018 naar 99,7% ultimo 2019. De beleidsdekkinggraad van het fonds daalde in 2019 van 103,8% naar 98,1%. De beleidsdekkinggraad ultimo 2019 is daarmee lager dan zowel de vereiste dekkinggraad van 119,9% als de minimaal vereiste dekkinggraad van 104,3%. Hierdoor is er sprake van een dekkingstekort.

Onderstaande grafiek laat de ontwikkeling van de beleidsdekkinggraad, de dekkinggraad en de (minimaal) vereiste dekkinggraad zien. De dekkinggraad is gebaseerd op de technische voorziening waarbij de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur is gebruikt voor de verdiscontering. De beleidsdekkinggraad is gelijk aan de 12-maands voortschrijdend gemiddelde dekkinggraad.



1) Waar in het rapport gesproken wordt over dekkinggraad, wordt de actuele dekkinggraad bedoeld.

De volgende grafiek geeft het vermogen en de technische voorzieningen ultimo jaar weer (bedragen in de grafiek x € 1.000,-).



Het pensioenvermogen en de technische voorzieningen namen aanzienlijk toe ten opzichte van vorig jaar, met name door de gerealiseerde beleggingsrendementen en de invloed die de wijziging van de rentetermijnstructuur had op de technische voorzieningen van het fonds.

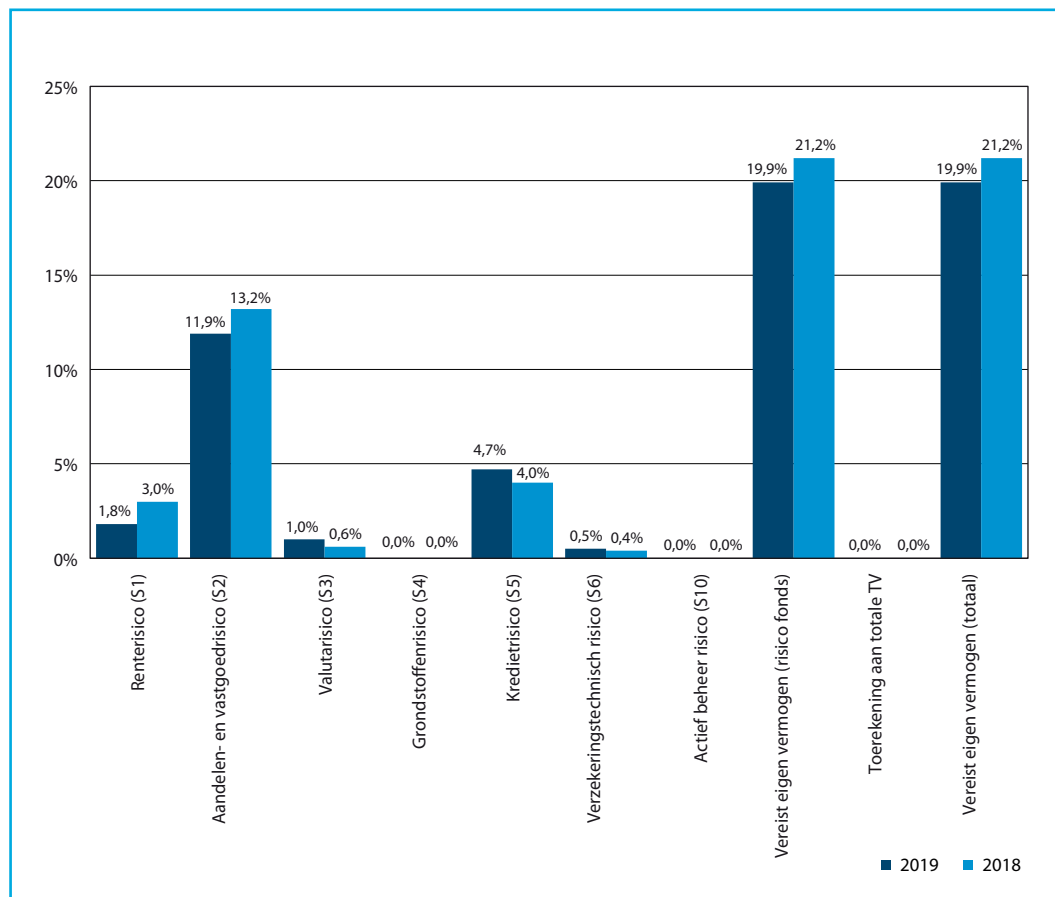
(Minimaal) vereiste financiële positie

De minimaal vereiste dekkinggraad bedraagt 104,3% ultimo 2019.

De vereiste dekkinggraad wordt enerzijds vastgesteld op basis van de feitelijke verdeling van de beleggingsportefeuille (in het vervolg de feitelijk vereiste dekkinggraad genoemd) en anderzijds op basis van de strategische verdeling van de beleggingsportefeuille (in het vervolg de strategisch vereiste dekkinggraad genoemd). Ultimo 2019 bedraagt de feitelijk vereiste dekkinggraad 121,0% en de strategisch vereiste dekkinggraad 119,9%.

Voor de toetsing van de financiële positie wordt de beleidsdekkinggraad ter hoogte van 98,1% getoetst aan de strategisch vereiste dekkinggraad ter hoogte van 119,9%.

De volgende grafiek toont de verdeling over de verschillende risicocomponenten van de strategisch vereiste dekingsgraad ultimo 2018 en 2019.



Herstelplan

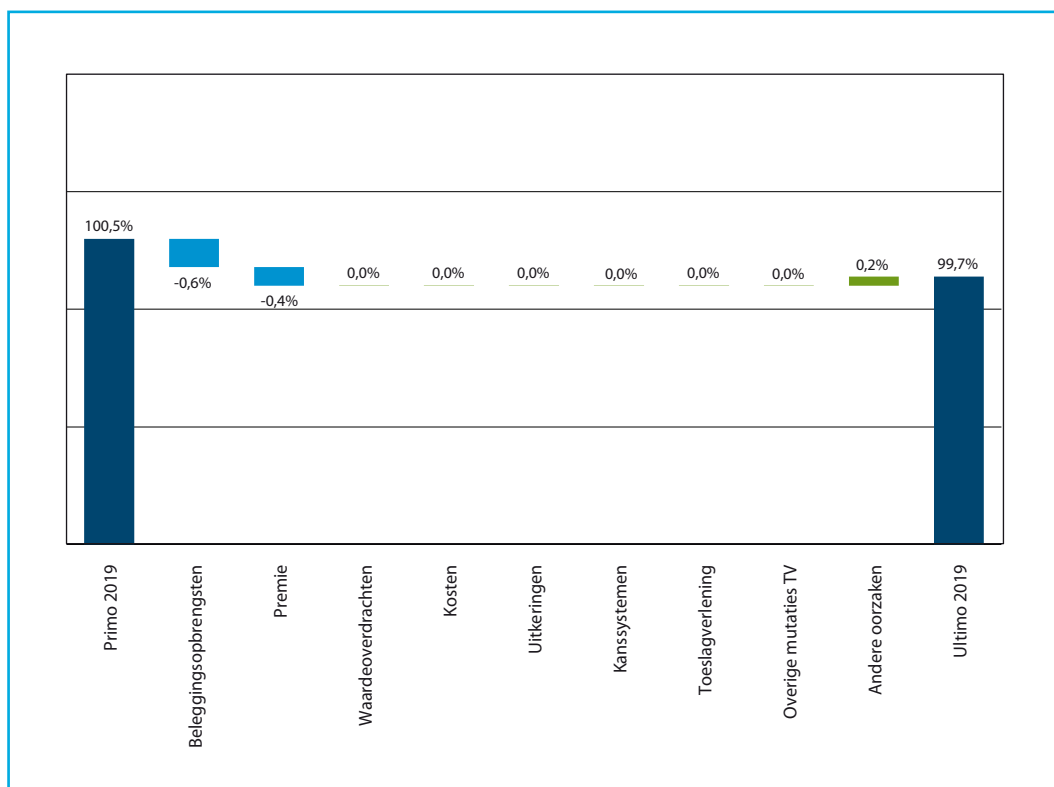
Het fonds heeft in 2019 een herstelplan ingediend bij DNB, waarin wordt aangetoond dat de beleidsdekingsgraad binnen de gekozen hersteltermijn van tien jaar herstelt tot het niveau van de vereiste dekingsgraad. Dit herstelplan voorzag voor ultimo 2019 een beleidsdekingsgraad van 102,4%, terwijl de werkelijke beleidsdekingsgraad van 98,1% lager is. Het fonds heeft in het eerste kwartaal van 2020 het herstelplan geactualiseerd. Uit deze actualisatie blijkt dat het fonds naar verwachting binnen de gekozen hersteltermijn herstelt naar de vereiste dekingsgraad.

Voor het fonds geldt daarnaast de situatie dat de beleidsdekingsgraad zich voor het vijfde opeenvolgende meetmoment onder het niveau van de minimaal vereiste dekingsgraad bevindt. Er geldt de regel dat de beleidsdekingsgraad niet langer dan zes achtereenvolgende meetmomenten lager dan de minimaal vereiste dekingsgraad mag zijn ¹⁾. Dit betekent dat de beleidsdekingsgraad uiterlijk op 31 december 2020 hoger dan of gelijk moet zijn aan de minimaal vereiste dekingsgraad van 104,3%. Op basis van de actualisatie van het herstelplan wordt dit naar verwachting niet gehaald. Dat betekent dat de kans is toegenomen dat het fonds, gegeven de huidige wet- en regelgeving, eind 2020 een onvoorwaardelijke korting moet doorvoeren.

¹⁾ De fondsen waarvoor het zesde meetmoment per einde 2019 plaatsvindt, zijn door de minister vrijgesteld van het doorvoeren van een korting. Voor hen geldt dat er per einde 2019 geen meetmoment van toepassing is en de regel daardoor op z'n vroegst per einde 2020 in werking treedt. Voor uw fonds is dit niet van toepassing.

Analyse van het resultaat

De daling van de dekkinggraad van 0,8%-punt in 2019 volgt uit het negatieve resultaat van € 24.449.000,- in het boekjaar. In 2018 was er een negatief resultaat van € 83.153.000,-. De invloed van het resultaat op de dekkinggraad is in de volgende grafiek weergegeven en uitgesplitst naar mutatie-oorzaak ¹⁾.



Uit de grafiek valt op te maken dat resultaat op beleggingsopbrengsten een negatief effect had op de ontwikkeling van de dekkinggraad in 2019. Onder dit resultaat zijn het beleggingsrendement en de mutatie van de voorziening uit hoofde van de wijziging van de rentetermijnstructuur verantwoord. Het fonds heeft over 2019 een aanzienlijk positief beleggingsrendement gerealiseerd, maar dat was onvoldoende om het grote effect te compenseren dat de rentedaling had op de hoogte van de technische voorziening. Naast het resultaat op beleggingsopbrengsten heeft ook de nieuwe opbouw uit premie negatief bijgedragen aan de dekkinggraadontwikkeling. De overige actuariële resultaatbronnen waren in 2019 relatief beperkt van omvang en hadden nauwelijks invloed op de ontwikkeling van de dekkinggraad.

Ten aanzien van de grafiek merken wij op dat alle procentuele resultaten individueel berekend zijn als mutatie ten opzichte van de financiële positie primo boekjaar. De component "andere oorzaken" ontstaat dit jaar nagenoeg volledig door kruiseffecten en dient als sluitpost in het getoonde dekkinggraadverloop.

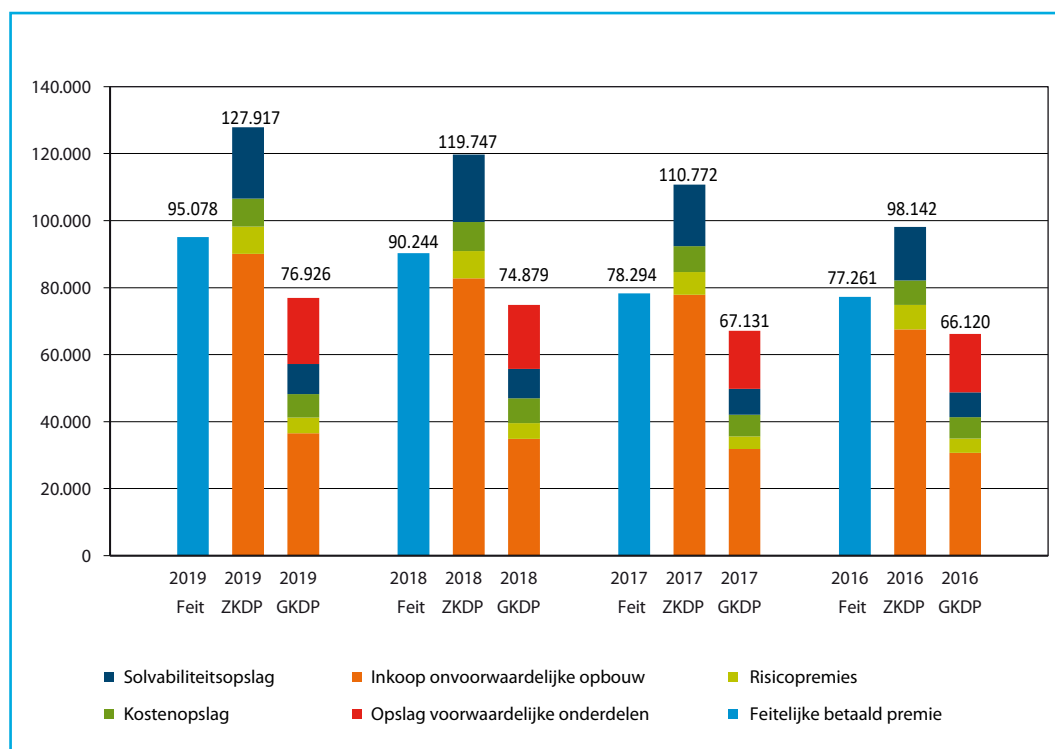
¹⁾ De splitsing naar de verschillende mutatie-oorzaken volgt de DNB-jaarstaat J605.

Kostendeekkende premie

De kostendeekkende premie over 2019 is vastgesteld conform de actuariële en bedrijfstechnische nota (abtn). Dit betekent dat de premie is vastgesteld op basis van een gedempt premiebeleid, gebaseerd op het verwachte toekomstig rendement. Het verwacht rendement minus de verplichte afslag op de rente voor toeslagen is gebaseerd op de methodiek en de maximale parameters zoals vermeld in art. 23a Besluit FTK. Voor de gedempte kostendeekkende premie 2019 is voor de vaststelling van het verwachte rendement nog gebruik gemaakt van de "oude" maximale parameters zoals deze golden tot en met 2019. Dit zal ook voor de gedempte premie 2020 nog het geval zijn. Voor fondsen die de premie voor 2020 reeds in 2019 hebben vastgesteld, geldt namelijk dat zij ook in 2020 nog van de oude maximale parameters gebruik mogen maken.

De gedempte kostendeekkende premie bedraagt € 76.926.000,- over 2019. De feitelijk ontvangen premie is met € 95.078.000,- hoger en is daarmee toereikend.

De feitelijk ontvangen premie (Feit), de zuivere kostendeekkende premie (ZKDP) en de gedempte kostendeekkende premie (GKDP) worden in onderstaande grafiek weergegeven (bedragen in de grafiek x € 1.000,-). Hierbij zijn de zuivere en de gedempte kostendeekkende premie gesplitst conform de vereisten uit de Pensioenwet. De component "opslag voorwaardelijke onderdelen" in de gedempte premie betreft de verplichte opslag voor de financiering van voorwaardelijke toeslagen waarmee rekening dient te worden gehouden bij premiestelling op basis van verwacht rendement.



Om inzicht te geven in het effect dat de nieuwe opbouw uit premie heeft gehad op de financiële positie van het fonds, tonen we in de volgende tabel de premiedekkingsgraad. Er is sprake van een positief (negatief) effect op de financiële positie van het fonds, indien de premiedekkingsgraad hoger (lager) is dan de feitelijke dekkingsgraad.

Zoals uit de tabel valt op te maken, heeft de nieuwe opbouw in 2019 een negatief effect gehad op de financiële positie van het fonds omdat de premiedekkingsgraad primo boekjaar lager was dan de aanwezige dekkingsgraad. De nieuwe opbouw heeft in 2019 een negatieve bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van de dekkingsgraad van circa 0,4%-punt.

	2019	2018	2017	2016
Dekkingsgraad primo boekjaar	100,5%	103,6%	98,4%	97,0%
Premiedekkingsgraad primo boekjaar	88,5%	90,0%	83,7%	93,6%
Impact nieuwe opbouw op dekkingsgraad	-0,4%	-0,4%	-0,4%	-0,1%

6.2 Verzekerdenbestand

	Deelnemers	Gewezen deelnemers	Pensioen-gerechtigden
Stand per 1 januari 2019	19.709	65.404	51.483
Mutaties door:			
– Nieuwe toetredingen	3.928	0	0
– Ontslag met premievrije aanspraak	-3.776	3.776	0
– Waardeoverdracht	0	-656	0
– Overlijden	-41	-240	-1.423
– Ingang pensioen	-181	-1.939	2.805
– Afkoop	0	-74	-789
– Andere oorzaken ¹⁾	491	-3.059	-56
Mutaties per saldo	421	-2.192	537
Stand per 31 december 2019	20.130 ²⁾	63.212	52.020

1) Dit betreft onder andere de volgende mogelijke mutaties: wijziging onderneming, expiratie van pensioen, conversie na echtscheiding en einde studie.

2) Waarvan deelnemers met (gedeeltelijke) vrijstelling van premiebetaling 1.430

Specificatie pensioengerechtigden	2019	2018
Ouderdomspensioen	45.821	45.149
Partnerpensioen	6.053	6.148
Wezenpensioen	146	186
Totaal	52.020	51.483



Sjef Jochems: 'Bij elke boodschap een gezicht'

Sjef Jochems, bestuurslid namens werkgevers en voorzitter van de Pensioen Uitvoerings- en Communicatiecommissie, over hoe Bpf MITT pensioen persoonlijker en makkelijker maakt.

Pensioen is abstract, hoe maak je dat persoonlijk?

"Door onze boodschap op een persoonlijke manier te presenteren. We laten bij elke boodschap ons gezicht zien; van bestuursleden, maar ook van mensen op de werkvloer. Dan kom je dichterbij de deelnemers en staan ze meer open voor jouw boodschap. Bijvoorbeeld bij Pensioen TV. Toen lieten we collega's op de werkvloer vragen stellen over hun pensioen en bestuurders deze vragen live beantwoorden. Dan zie je dat bij veel mensen dezelfde vragen leven. En ook in de pensioenkrant komen deelnemers en bestuurders aan het woord. Zo werken we continu aan vertrouwen."

Kunnen werkgevers daarbij helpen?

"Ja! Werkgevers zijn onmisbaar als zogeheten 'intermediair'. Voor kleine werkgevers en medewerkers op personeelsafdelingen organiseren we de basiscursus pensioen. Die cursus is razend populair! Als werkgevers enthousiast zijn over pensioen kunnen zij dat overbrengen op hun werknemers. Werkgevers weten vaak beter wat er bij werknemers speelt. Als een medewerker bijvoorbeeld tijdens de lunch aan een P&O-medewerker meldt dat hij gaat samenwonen, kan die medewerker de tip meegeven om de partner ook bij het fonds aan te melden. Het pensioenfonds weet dit soort zaken niet van horen-zeggen. Het staat toch verder van de mensen af."

Hoe overbruggt het bestuur die afstand?

"We zijn als bestuur een paar keer gaan vergaderen bij werkgevers in het land. Zo zie je meer van de branche. We willen kijken of we dit kunnen uitbreiden, bijvoorbeeld met een gesprek met een personeelsdelegatie van het bedrijf waar we dan te gast zijn. Op die manier proberen we de afstand te overbruggen en interesse te wekken voor pensioen."

En als die interesse er is...

"Dan zorgen we ervoor dat de informatie zo makkelijk mogelijk is. Ook daar zijn we in 2019 nadrukkelijk mee aan de slag gegaan. Zo hebben we een sessie gehouden over communicatiestijl. Eerst bij het bestuur, daarna (begin 2020) onder deelnemers. Hoe kun je zo goed mogelijk het verhaal neerzetten? Wat is voor de deelnemer begrijpelijk? Als hij meer begrijpt van zijn pensioen, komt hij straks niet voor verrassingen te staan."

"We blijven er tegenaan lopen dat vakjargon gewoon erg moeilijk is. We moeten meer uitleggen. En niet alleen in woorden, óók in beelden. Plus: we moeten niet alles in één keer willen vertellen. De eerste informatie is eenvoudig en kort. Voor wie meer wil weten is er verdieping. Die verdieping moet uiteraard wel juridisch waterdicht zijn."

"Wij gaan voor communicatie die tijdig, begrijpelijk, correct en evenwichtig is. Het moet mensen helpen. Dat kan een tekst zijn, een plaatje of een complete tv-uitzending. Als het mensen aanzet om naar hun pensioen te kijken, is ons doel bereikt."

7. Governance

7.1 Vergaderonderwerpen

Het bestuur van ons fonds heeft het afgelopen jaar acht reguliere vergaderingen gehad. Daarnaast is het bestuur diverse keren samengekomen met de Raad van Toezicht en het verantwoordingsorgaan.

De onderwerpen waarover het bestuur een besluit moest nemen, zijn grotendeels voorbereid in de commissies die het bestuur heeft ingesteld. De belangrijkste onderwerpen op de agenda van 2019 waren:

- Implementatie IORPII-richtlijn en herinrichting van de bestuursstructuur (governance);
- Evalueren en herijken van de strategie en scenarioplanning;
- Instellen van een traineeship binnen het bestuur;
- De samenstelling van het Verantwoordingsorgaan;
- Uitvoering van de ALM-studie;
- Opstellen Strategisch beleggingsbeleid 2019-2021;
- Verdere implementatie IT-beleid;
- Jaarwerk 2018.

Het bestuur hield in 2019 drie studiebijeenkomsten om de strategie van het fonds te evalueren en herijken. Ook hield het bestuur twee sessies die betrekking hadden op risicomanagement. Daarnaast organiseerde het bestuur een aparte sessie voor de zelfevaluatie. In 7.8 gaan wij hier verder op in.

Het bestuur is in 2019 drie keer bijeengekomen met cao-partijen. Naast het jaarlijkse reguliere overleg, is in november 2019 twee keer vergaderd over de premie, de premiedekkingsgraad en de pensioenregeling 2020.

7.2 Ontwikkelingen samenstelling bestuur, Raad van Toezicht en verantwoordingsorgaan

Binnen het bestuur heeft in 2019 één wijziging in de samenstelling plaatsgevonden. De zittingstermijn van de heer Raadgever liep per 1 maart 2019 af en hij gaf aan niet beschikbaar te zijn voor een volgende termijn. Dit leidde tot de benoeming van de heer Wuijten. De heer Wuijten werd voorgedragen door CNV Vakmensen. Deze voordracht werd gesteund door De Unie. Binnen de Raad van Toezicht zijn er in 2019 geen wisselingen in de samenstelling geweest.

Het verantwoordingsorgaan (VO) had enkele openstaande vacatures die in 2018 niet vervuld konden worden.

Het was de nadrukkelijke wens van zowel bestuur, het verantwoordingsorgaan en de Raad van Toezicht om het VO op volle sterkte te brengen. Het bestuur heeft daarom in 2019 in overleg met het VO en de Raad van Toezicht besloten de samenstelling van het VO en de benoemingsprocedure te wijzigen. Voor de twee vacatures namens de deelnemers zijn verkiezingen georganiseerd. Mevrouw Brouwer en de heer Getkate zijn gekozen. Zij zijn sinds 10 oktober 2019 lid van het VO.

Een overzicht van de samenstelling van de fondsorganen en -commissies is opgenomen vanaf pagina 119.

7.3 Geschiktheidsbevordering

Het geschiktheidsbeleid en het opleidingsplan zijn vastgelegd in een geschiktheidsplan. Daarbij gaat ons fonds uit van de Handreiking geschikt pensioenfondsbestuur van de Pensioenfederatie en de Guidance normenkader beleggingskennis van DNB. Het bestuur heeft eind 2019 de geschiktheid en opleidingswensen besproken. Begin 2020 hebben we het geactualiseerde geschiktheidsplan vastgesteld.

De geschiktheidsbevordering van het bestuur krijgt collectief vorm door studiedagen te organiseren. Is het onderwerp ook van belang voor de Raad van Toezicht, het VO en/of sociale partners? Dan worden zij uitgenodigd voor de studiedag. Verder hebben de individuele bestuursleden opleidingen gevolgd, literatuur bijgehouden, seminars en lezingen op pensioengebied bijgewoond en ervaringen met andere bestuursleden uitgewisseld.

7.4 Diversiteit

Diversiteit heeft bij iedere (her)benoeming de aandacht en wordt benadrukt bij de voordragende verenigingen. Uitgangspunt is minimaal één vrouw en één man in het bestuur, in de Raad van Toezicht en het VO. Ons fonds voldoet hieraan. Daarnaast streeft het bestuur naar tenminste één persoon jonger dan 40 jaar in zowel het bestuur, de Raad van Toezicht en het VO. Ons fonds voldoet hier nog niet aan.

Het bestuur heeft het diversiteitsbeleid in 2019 verder vormgegeven door een stappenplan voor diversiteitsbevordering vast te stellen. Het bestuur heeft de volgende acties geformuleerd:

- Het instellen van een traineeship binnen het bestuur;
- Periodiek overleg met de voordragende organisaties;
- Evalueren en zo nodig aanpassen van de taakverdeling in het bestuur, zodat bij een vacature andere eisen kunnen worden gesteld;
- Evalueren en zo nodig aanpassen van de functieprofiel(en).

Voor het instellen van het traineeship is contact gezocht met het Pensioenlab. De vacature wordt begin 2020 geplaatst.

Uitgangspunten voor het traineeship zijn:

- Het bestuur vindt het niet noodzakelijk met het traineeship mensen specifiek aan ons fonds te binden. Het traineeship is bedoeld om een bijdrage te leveren aan de diversiteit binnen pensioenfondsbesturen in bredere zin;
- De duur van het traineeship is één jaar ;
- Het bestuur stelt uit zijn midden een mentor aan voor de trainee.

7.5 Vergoeding

Het bestuur voert een beheerst beloningsbeleid. Het houdt hierbij rekening met de verantwoordelijkheid, de eisen die aan de functie worden gesteld en de tijd die de functie in beslag neemt. Het beleid is van toepassing op bestuursleden, leden van het VO en leden van de Raad van Toezicht. De hoogte van de vergoedingen en de vergoeding van kosten voor opleidingen zijn vastgelegd in het vergoedingenbeleid.

De vaste jaarvergoeding voor het bestuur was in 2019 voor de voorzitters € 19.320 en voor de andere bestuursleden € 12.880 per jaar. Naast de vaste jaarvergoeding geldt een variabele vergoeding per bijeenkomst. Deze is voor de voorzitters en de overige bestuursleden gelijk en gebaseerd op de SER-norm van € 410 per dagdeel en € 0,28 per gereden kilometer.

De vaste vergoeding voor de Raad van Toezicht was in 2019 voor de voorzitter € 13.911 en voor de andere leden € 9.274 en € 0,28 per gereden kilometer. De Raad van Toezicht ontvangt daarnaast een jaarbudget van € 18.000 voor secretariële ondersteuning.

De leden van het VO ontvingen een vergoeding per vergadering en studiebijeenkomst die gebaseerd is op de SER-norm van € 410 per dagdeel en € 0,28 per gereden kilometer. Daarnaast zijn er opleidingsbudgetten voor leden van het bestuur, de Raad van Toezicht en het VO.

7.6 Gedragscode en compliance

Een belangrijk onderdeel van het interne integriteitsbeleid is de gedragscode van ons fonds. Doel van deze gedragscode is het stellen van regels en richtlijnen voor de leden van het bestuur, de Raad van Toezicht en het VO. De gedragscode richt zich onder meer op:

- Het voorkomen van belangenverstrengeling;
- Het vermijden van het gebruik van voorwetenschap;
- Het voorkomen van koersmanipulatie of andere misleidende handelingen;
- Een zorgvuldige omgang met bedrijfsmiddelen en -informatie;
- De omgang met het ontvangen van relatiegeschenken, giften en uitnodigingen;
- De omgang met het geven van relatiegeschenken;
- De omgang met nevenfuncties;
- De omgang met financiële belangen in zakelijke relaties;
- De omgang met leveranciers en dienstverleners.

Naast een gedragscode beschikt ons fonds over een klokkenluiders- en een incidentenregeling.

Ons fonds heeft afspraken gemaakt over de melding van zaken die behandeld worden in de gedragscode. Tijdens de bestuursvergadering is een vast agendapunt de melding van uitnodigingen, geschenken, nieuwe nevenfuncties en dergelijke. Het bestuursbureau legt deze meldingen vast.

In 2019 is uitgebreid besproken of het bestuur de leden van de beleggingscommissie en/of het voltallige bestuur wel of niet als 'insider' zou moeten aanwijzen. Vraag hierbij is of binnen ons pensioenfonds op enig moment sprake is van de beschikbaarheid van voorkennis (kennis die vertrouwelijk en niet openbaar is, bijvoorbeeld koersgevoelige informatie). Het bestuur wil iedere schijn van belangenverstrengeling voorkomen. Het bestuur heeft vastgesteld dat de bestuursleden, ook zij die lid zijn van de beleggingscommissie, geen voorkennis (kunnen) hebben. Het bestuur heeft daarom geen insiders aangewezen.

De compliance officer toetst jaarlijks de naleving van de gedragscode. In 2019 had ons fonds deze taak uitbesteed aan het Nederlands Compliance Instituut (NCI). De compliance officer stelt jaarlijks een vragenlijst op voor de bestuursleden, leden van de Raad van Toezicht en het VO. Aan de hand van de reacties en antwoorden op deze vragenlijst wordt een rapportage opgesteld met daarin (wanneer van toepassing) aanbevelingen. Naar aanleiding van de rapportage over de naleving van de gedragscode in 2019 heeft de compliance officer het bestuur geadviseerd om:

- als bestuur een mening te vormen over de daadwerkelijke (maximale) tijdsbesteding van bestuursleden en in de afweging niet alleen de kwantitatieve VTE-score maar ook de daadwerkelijke tijdsbesteding van verbonden personen te betrekken. Dit naar aanleiding van de constatering dat sommige verbonden personen in wekelijkse tijdsbesteding de 40 uur overstijgen;
- meer awareness te creëren omtrent het meld- en goedkeuringsproces van nevenfuncties;
- in de notulen de afweging op te nemen bij het geven van goedkeuring voor uitnodigingen;
- bij de periodieke awareness sessie over compliance en integriteit, die gecombineerd zal worden met de jaarlijkse SIRA, de Raad van Toezicht te betrekken.

Het bestuur heeft deze adviezen van de compliance officer overgenomen. De opmerking van de compliance officer over de beschikbare tijd, zal voortaan tijdens de jaarlijkse zelfevaluatie van het bestuur worden besproken. Ook tussentijds worden eventuele knelpunten besproken. Uitgangspunt is altijd dat bestuursleden voldoende beschikbaar zijn voor ons fonds en daarin hun eigen verantwoordelijkheid nemen.

7.7 Naleving Code pensioenfonds

De Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid hebben in 2013 de Code Pensioenfonds (hierna: de Code) opgesteld. De Code is een gedragscode voor de sector en bestaat uit normen die de sector zichzelf oplegt. Bij verantwoording over de naleving van de Code Pensioenfonds geldt het principe: 'pas toe of leg uit'. De Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid hebben de Code Pensioenfonds in 2018 geactualiseerd.

Het bestuur onderschrijft het belang van de naleving van de Code en is eind 2019 per norm nagegaan of en zo ja, hoe ons fonds aan de norm voldoet.



Gaby Lamers: 'Wij hebben alles in de gaten'

Gaby Lamers, voorzitter van het fonds en lid van twee commissies, over de strategiesessies en hoe Bpf MITT zijn charmes in de strijd gooit om te blijven groeien.

Bpf MITT had een groeistrategie. Is dat wezenlijk veranderd?

"Nee. We willen nog steeds gestaag groeien. Niet te snel, maar wel continu. De afgelopen drie jaar was onze insteek dat we wilden groeien door fondsen in aanpalende sectoren bij ons te laten aansluiten en werkgevers met een vrijstelling in onze bedrijfstakken te benaderen voor aansluiting. Nu gaan we onze blik verbreden. We benaderen ook sectoren die iets verder van ons af liggen. Denk aan de maakindustrie. Dat doen we niet op een agressieve manier. Noem het liever een charmeoffensief; af en toe benaderen we mogelijke kandidaten voor een gesprek."

Bpf MITT stelt zich flexibel op. Blijft dat zo?

"Ja. Daar houden we aan vast. Het bestuur heeft drie strategiesessies gehouden (samen met de leden van de Raad van Toezicht). Daarbij evalueerden we de strategie van de afgelopen 3 jaar. Ik denk dat we van onze visie 80% gerealiseerd hebben. En natuurlijk keken we ook vooruit. Dat was best intensief, maar ook heel effectief. Want iedereen had zich goed voorbereid. In de tweede sessie kwam naar voren dat we niet mee willen doen aan de race naar de bodem qua prijs en eenvoud van de regeling. We kunnen ons het beste onderscheiden door vast te houden aan de flexibiliteit voor specifieke regelingen of voorkeuren qua beleggingen. Dat

bieden we fondsen die willen aansluiten. En dat past ook bij ons. Bovendien houden we op die manier de drempel zo laag mogelijk voor toetredende partijen."

En wat nu als het fonds véél groter wordt?

"Ook daar hebben we naar gekeken. En naar nog véél meer scenario's, zo'n 90 in totaal. Alle mogelijke ontwikkelingen kwamen op tafel op het gebied van wetgeving en bestuur, maar ook ontwikkelingen op het gebied van pensioenen en in onze branches. Welke risico's en kansen liggen er voor ons fonds? En dat ging heel ver. Van het slechtste scenario ('sector valt uit elkaar, geen bestaansrecht voor ons fonds') tot het beste scenario ('magneetfonds: als je niet bij Bpf MITT zit, mis je wat'). Wat kun je als fonds doen als zoiets zich voordoet? Stel dat we veel groter worden, dan zullen we bijvoorbeeld onze bestuursstructuur onder de loep moeten nemen. Dan krijgen we ook te maken met andere regels en ander toezicht. Maar doorgroeien naar een APF willen we bijvoorbeeld niet."

En wat als de rente lang laag blijft?

"Dat was een scenario dat viel onder de 15 meest waarschijnlijke ('meest robuust'). Daar hebben we concrete acties aan gekoppeld. Een voorbeeld hiervan is: wat doe je als de rente negatief wordt? Daar hebben we nu al acties voor bedacht, zodat we sneller kunnen reageren als dit inderdaad gebeurt. Zo beperken we ook de risico's en kunnen we onze uitbestedingspartners sneller aanhaken. De strategiesessies waren heel nuttig om te doen. Ik heb het idee dat we alles in de gaten hebben. Wat mij betreft doen we het over 3 jaar weer zo."

De volgende normen worden door ons fonds (nog) niet volledig nageleefd:

Norm	Thema: kwaliteit nastreven	Toelichting
30	Het eigen functioneren is voor het Verantwoordingsorgaan (VO) een continu aandachtspunt. Het VO evalueert met enige regelmaat het functioneren van het eigen orgaan.	De zelfevaluatie VO is gepland voor het eerste kwartaal van 2020.

Norm	Thema: zorgvuldig benoemen	Toelichting
33	In zowel het bestuur als in het VO is er tenminste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen.	In zowel het bestuur als het VO zitten tenminste één man en één vrouw. In beide organen zitten echter slechts mensen ouder dan 40 jaar. Diversiteit in het bestuur wordt bevorderd door hier specifiek aandacht aan te besteden bij ontstaan van een vacature. Er is een concreet stappenplan opgesteld om diversiteit in het bestuur te bevorderen. Belangrijke activiteit in dat kader is het instellen van een traineeship.

Ondanks het pas-toe-of-leg-uit-karakter van de Code Pensioenfondsen zijn er normen in de Code die altijd moeten worden toegelicht in het bestuursverslag. Deze normen zijn opgenomen in de bijlagen met een verwijzing naar de toelichting in het jaarverslag.

7.8 Zelfevaluatie

Op 6 december 2019 hield het bestuur een aparte sessie voor de zelfevaluatie. De bestuursleden bereidden deze sessie voor aan de hand van:

1. Een vragenlijst op basis van vragen uit de Handreiking geschikt pensioenfondsbestuur van de Pensioenfederatie;
2. Vragen die eerder aan de orde kwamen en waarvan werd besloten deze tijdens de zelfevaluatie te bespreken;
3. Vragen van de risicocommissie.

Uit de zelfevaluatie kwamen de volgende conclusies en aandachtspunten naar voren:

Tijdens de zelfevaluatie is uitgebreid gesproken over de organisatiecultuur binnen ons fonds. Het bestuur vindt besturen op basis van consensus belangrijk. Het bestuur is paritair samengesteld, maar alle bestuursleden hebben wel hetzelfde doel. Het bestuur wil voornamelijk bezig zijn met beleid en niet met de uitvoering. Herkenbaarheid en bereikbaarheid voor de achterban blijft belangrijk. Bestuursleden zien toegevoegde waarde in persoonlijk contact, bijvoorbeeld als een deelnemer een klacht heeft.

De conclusie is dat het bestuur graag structureel frequenter met cao-partijen bijeen wil komen. We hebben voorgesteld dit niet één keer, maar minimaal twee keer per jaar te organiseren.

De deskundigheid en continuïteit binnen het bestuur zijn voldoende gewaarborgd. Aandachtspunt is de continuïteit met betrekking tot de invulling van het houderschap van de sleutelfuncties, omdat dit per definitie bij één persoon is belegd. Dit zal meegenomen worden in de evaluatie van de implementatie van IORPIL. Ander aandachtspunt is het identificeren van en omgaan met relevante risico's bij het nemen van beleidsbesluiten. Over dit onderwerp organiseren we in 2020 een opleidingsdag.

7.9 Herinrichting governance en implementatie IORPII

De Implementatiewet van de IORPII-richtlijn is op 13 januari 2019 in werking getreden. Het doel van de IORPII-richtlijn is het bevorderen van de verdere ontwikkeling van de tweede pijler pensioenen in de Europese Unie. In de wet staan eisen over informatieverstrekking en transparantie, sleutelfuncties (risicobeheer, actuariële functie en interne audit), een eigenrisicobeoordeling, de uitbesteding, het beloningsbeleid, ESG-aspecten, de stresstest, de bewaarfunctie, een internationale collectieve waardeoverdracht en bevoegdheden van en samenwerking tussen toezichthouders.

Het bestuur heeft vastgesteld dat de bepaling over de aanstelling van sleutelfunctiehouders en -vervullers de grootste impact heeft voor ons fonds. Het bestuur heeft in dat kader besloten de inrichting van de bestuursorganisatie te wijzigen:

Onder het collectieve (paritaire) bestuur zijn er twee (eerstelijns) bestuurscommissies gevormd die advies geven over beleidszaken en de uitvoering in de gaten houden van:

- het pensioenbeheer, operationeel (eerste lijns) risicobeheer en communicatiebeleid. Dat is de taak van de pensioenuitvoerings- en communicatiecommissie (PUCC) geworden;
- het beleggingsbeleid. Dat is de taak van de beleggingscommissie (BC) geworden.

Daarnaast is er het dagelijks bestuur (DB), de voorzitter en secretaris. Het DB heeft geen beleidsadviserende taken. Het pensioenbeleid en de daarbij behorende actuariële zaken zijn niet belegd bij een commissie. Deze zaken zijn rechtstreeks ondergebracht bij het bestuur.

Het risicobeheer is ingericht in de (tweedelijns) risico-commissie (RC).

Voor deze inrichting is gekozen, omdat dit de risico-governance versterkt en de minste impact heeft op de wijze waarop het bestuur wil besturen.

Risicobeheerfunctie

Het houderschap van de sleutelfunctie risicobeheer is belegd bij een bestuurslid, mevrouw Van Eekelen. De vervulling van de sleutelfunctie risicobeheer is uitbesteed aan Sprenkels & Verschuren.

De sleutelfunctiehouder is voorzitter van de RC en is geen lid van de PUCC en de BC. De RC bestaat uit de sleutelfunctiehouder en het lid van het DB dat geen lid is van de BC. De vervuller van de risicobeheerfunctie is zonder stemrecht lid van de RC.

Risicobeheer is een rol in het bestuurlijke proces. Door het houderschap in het bestuur te beleggen, wordt expliciet invulling gegeven aan de toetsing van besluiten aan de risicokaders van ons fonds. Zo borgen we dat de houder alle informatie heeft. De RC is zodanig samengesteld dat er een gedegen draagvlak en borging van kennis is binnen het bestuur.

Actuariële functie

Het houderschap en de vervulling van de actuariële functie zijn belegd bij de heer Van de Meerakker, certificerend actuaaris, (Willis Towers Watson). Deze invulling vereist geen extra (actuariële) deskundigheid in het bestuur. Bovendien overlappen de werkzaamheden van de certificerend actuaaris en de (nieuwe) actuariële sleutelfunctie elkaar grotendeels.

Interne Auditfunctie

Het houderschap van de sleutelfunctie Interne Audit is extern belegd bij de heer Brouwer (4PP Audit); een onafhankelijk persoon die nog niet eerder betrokken was bij ons fonds. De vervulling van deze sleutelfunctie is belegd bij 4PP Audit. De interne auditfunctie is een toeziende, controlerende functie en ziet toe op onder meer de werking van de bestuurlijke inrichting. Door het extern beleggen van het houderschap is de onafhankelijkheid en objectiviteit ten opzichte van het bestuur en de overige sleutelfuncties geborgd.

7.10 Contacten met de toezichthouders

De AFM houdt toezicht op de communicatie van pensioenuitvoerders ter bescherming van de (oud-) deelnemers en pensioengerechtigden. In het verslagjaar heeft de AFM geen thema-onderzoek gedaan bij ons pensioenfonds.

DNB is als toezichthouder belast met prudentieel toezicht. Dit toezicht richt zich op de financiële stevigheid van financiële ondernemingen en pensioenfondsen. Het doel van DNB is bij te dragen aan de stabiliteit van de financiële sector. Ons fonds informeert DNB over alle wijzigingen in statuten, reglementen en in de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN). Uiterlijk 30 juni legt ons fonds het jaarverslag en de daarbij behorende verslagstaten ter beoordeling aan DNB voor. Elke maand en elk kwartaal rapporteert ons fonds aan DNB over zijn financiële positie.

De thema's waarover ons fonds in 2019 op verzoek van DNB heeft gerapporteerd zijn:

- Niet-financiële risico's (sectorbrede vragenlijst);
- Inrichting sleutelfuncties IORPII.

Op 21 mei 2019 vond het periodieke (jaarlijkse) overleg van het bestuur met de toezichthouder bij DNB plaats. In 2019 kondigde DNB aan begin 2020 een on-site beleggingsonderzoek bij ons fonds uit te voeren. Met de voorbereiding van dit onderzoek is ons fonds eind 2019 gestart. In mei 2020 heeft DNB het onderzoek afgerond en het definitieve rapport opgeleverd.

De Autoriteit Persoonsgegevens (AP) houdt toezicht op de naleving van de privacywetgeving. Door of namens ons fonds zijn in 2019 drie datalekken aan deze toezichthouder gemeld. De datalekken waren niet zo groot dat zij door ons fonds als incident zijn benoemd. In 2019 zijn aan ons fonds geen dwangsommen of boetes opgelegd. Er zijn door de toezichthouders DNB en AFM geen aanwijzingen aan ons fonds gegeven. Ook is er geen bewindvoerder aangesteld of is bevoegdheidsuitoefening van organen van ons fonds gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

8. Integraal Risicomanagement

Strategisch risicomanagement

Risicohouding en risicobereidheid

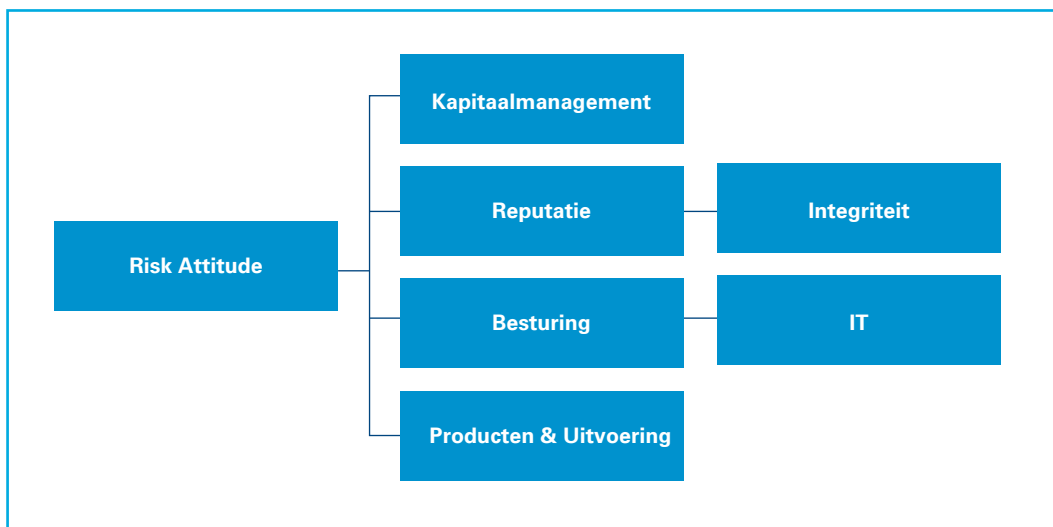
Bij de realisatie van de doelstellingen van ons fonds wordt het bestuur geconfronteerd met risico's. Sommige risico's lopen we bewust en in andere situaties wil ons fonds juist risico vermijden. Het bestuur heeft de risicohouding en risicobereidheid concreet gemaakt aan de hand van het RAVC®-model.

De weging van de risicohouding is in 2017 gedaan op een vijfpuntschaal van: nul, kritisch, gebalanceerd, opportuun en maximaal. Dit geeft een indicatie van de mate waarin ons fonds risico wil nemen om daaraan gerelateerde voordelen te behalen. In 2019 heeft een bijstelling van deze weging plaatsgevonden.

Hierbij is uitgegaan van de volgende risicobereidheidsdomeinen:

- Kapitaalmanagement (Beleggingen en Financiële huishouding van ons fonds) [waardering: gebalanceerd];
- Reputatie (Imago, Identiteit en Integriteit) [waardering: kritisch];
- Besturing (Gedrag, Leiderschap en Cultuur) [waardering: kritisch];
- Producten & Uitvoering (Producten, Regelingen en (IT)-processen) [waardering: kritisch];
- Algemeen [waardering: kritisch].

In de figuur hieronder zijn de domeinen weergegeven.



De risicobereidheid is op basis van de risicohouding (risk attitude) gedefinieerd en heeft geleid tot een aantal principes en normen (tolerantiegrenzen). Deze dienen als leidraad in de uitvoering en de besluitvorming. Als het bestuur nieuw beleid wil vaststellen, wordt dit aan deze waarden getoetst. Ook de uitvoering en bestaand beleid toetst het bestuur periodiek aan deze principes en normen. Als dat nodig is scherpert het bestuur het beleid aan.

Speerpunten integraal risicomanagement 2019

Het jaar 2019 stond in het teken van de verdere verankering van integraal risicomanagement in de besluitvorming, uitvoering en monitoring van ons fonds:

Risicobewustzijn

- Studiedag bestuur herijking risicohouding en risicobereidheid.

Risicogovernance

- Verankering ‘three lines of defence’ in de governance, de fondsdOCUMENTEN en de jaarkalender 2019;
- Verankering sleutelfunctie risicobeheer in de bestuurscyclus door de opinie bij de besluitvorming.

Risicostrategie

- Het bestuur is in 2019 gestart met het herijken strategische risicoanalyse als onderdeel van de strategische cyclus van het bestuur;
- Herijken risicohouding en risicobereidheid.

Risicoprocessen

- Inrichten risicorapportage en rapportagecyclus;
- Structureel aantoonbaar toetsen van het bestaan en de werking van de beheersmaatregelen;
- Evalueren (rapportage-)afspraken met uitvoeringsorganisaties en toetsen afspraken met uitvoeringsorganisaties aan de grenzen die wij stellen aan de risico's die ons fonds wil lopen (tolerantiegrenzen).

Belangrijkste onzekerheden

Het bestuur heeft in 2016 zijn strategie vastgesteld en in het vervolg daarop zijn strategische risico's geïdentificeerd. In 2019 is gestart met het herijken van de strategie. Het bestuur volgt de ontwikkelingen met betrekking tot een nieuw pensioenstelsel en de ontwikkelingen in de branches MITT en Textielverzorging op de voet. Deze ontwikkelingen bespreken we geregeld in bestuursvergaderingen. In 2019 hebben hierover drie studiedagen plaatsgevonden.

Het bestuur ziet de volgende onzekerheden, waarop elders in het bestuursverslag nader in wordt gegaan:

- Aanstaande veranderingen in het stelsel (onder meer verplichtstelling, individualisering, maatwerk);
- Toename van nieuwe wetten en regels en eisen aan governance, (met onder meer impact op kosten en beschikbaarheid bestuurders);
- Ontwikkelingen op de financiële markten;
- Ontwikkelingen in de sectoren MITT en Textielverzorging.

Operationeel risicomanagement

Ons fonds heeft alle operationele activiteiten uitbesteed. Het bestuur is eindverantwoordelijk voor de beheersing van de operationele risico's in de uitvoering. De monitoring op de uitbesteding was in 2019 belegd bij de BC (vermogensbeheer) en de PUCC (vermogensbeheer, pensioenbeheer, communicatie en overige uitbestedingen). Deze commissies letten op de operationele risicobeheersing. De operationele risico's zijn verdeeld in financiële risico's en niet-financiële risico's:

Financiële risico's

De kwalitatieve en kwantitatieve ontwikkelingen in 2019 met betrekking tot deze risico's beschrijven en behandelen we in de risicoparagraaf in de jaarrekening. We gaan met name in op de ontwikkelingen op de financiële markten ten aanzien van het solvabiliteitsrisico, renterisico, aandelen- en vastgoedrisico, valutarisico, grondstoffenrisico, kredietrisico, concentratierisico, liquiditeitsrisico en actief beheer risico. Daarnaast gaan we in op het verzekeringstechnisch risico.

De financiële positie van ons fonds is onder meer afhankelijk van de beleggingsresultaten. Het bestuur kan daarop beperkt invloed uitoefenen. Wel kan het bestuur de uitvoeringskosten beheersen en op die manier bijdragen aan zo acceptabel mogelijke pensioenkosten, als onderdeel van de arbeidskosten. Elders in dit jaarverslag leest u meer over de uitvoeringskosten.

Ons fonds heeft in 2019 een ALM-studie uitgevoerd. De resultaten uit de ALM-studie zijn gebruikt voor de vaststelling van het strategische beleggingsbeleid 2019-2021.

Niet-financiële risico's

Bij niet-financiële risico's gaat het over: het communicatierisico, het operationeel risico, het uitbestedingsrisico, het IT-risico, het juridisch risico en het integriteitsrisico. Het bestuur heeft beheersmaatregelen voor de niet-financiële risico's geformuleerd die worden toegepast en gemonitord. Deze bestaan onder meer uit het periodiek evalueren en updaten van fondsdocumenten, het beleid, de procedures en het beoordelen van rapportages van uitbestedingspartijen. Ook adviseert het bestuur over eventuele aanvullende maatregelen. In 2019 waren de volgende bijzonderheden:

Communicatierisico

Informatie over het communicatiebeleid en de communicatiemiddelen vanuit ons fonds is elders in dit bestuursverslag opgenomen.

Operationeel risico

Het bestuur stelt hoge eisen aan de interne organisatie én aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn. Daarom evalueert het bestuur periodiek zichzelf en de uitbestedingspartijen. De uitvoering en de beheersing van de operationele risico's worden onder meer gemonitord door de beoordeling van SLA- en risicorapportages en ISAE 3402-rapporten. Daarnaast vinden periodiek gesprekken plaats met de uitbestedingspartijen.

Uitbestedingsrisico

Het bestuur is van oordeel dat de uitbesteding van de werkzaamheden garant staat voor een betere uitvoering van de pensioenregeling(en) dan wanneer uitvoering in eigen beheer zou plaatsvinden. Het bestuur heeft een uitbestedingsbeleid geformuleerd. Hierover leest u meer elders in dit bestuursverslag.

IT- en cyber security-risico

In 2018 heeft een update plaatsgevonden van het IT-beleid. In 2019 is vervolgens een hernieuwde IT-risico-analyse uitgevoerd op basis van dit IT-beleid. Ook in 2019 is gestart met de verdere implementatie van het aangepaste IT-beleid. In dat kader heeft een toetsing van het IT-beleid bij de uitbestedingspartijen van ons fonds plaatsgevonden. Deze toetsing is afgerond in 2020 en heeft geleid tot bevindingen en een aantal vervolgacties. Met name met betrekking tot het IT-beleid van MN is geconstateerd dat ons fonds onvoldoende inzicht heeft in de ontwikkelingen en voortgang van het beleid en de projecten betreffende de informatie beveiliging en de IT-strategie. In 2020 gaat ons fonds het gesprek aan met de uitbestedingspartijen om ervoor te zorgen dat hun IT-beleid voldoet aan de eisen volgens het IT-beleid van Bpf MITT.

Juridisch risico

In 2018 heeft een integrale analyse plaatsgevonden op juridische fondsdocumenten. In 2019 zijn we voor de fondsdocumenten nagegaan of deze nog geactualiseerd moesten worden. Ons fonds monitort de overeenkomsten met derden aan de hand van een contractenregister.

Integriteitsrisico

Het bestuur heeft in 2019 de Systematische Integriteits Risico Analyse (SIRA) geactualiseerd. De resultaten daarvan zijn begin 2020 tijdens een studiedag gedeeld met het VO en de Raad van Toezicht. In deze studiedag is gezamenlijk met het VO en de Raad van Toezicht stilgestaan bij de thema's awareness en belangenverstrengeling. Compliance meldingen zijn een vast onderwerp op de bestuursagenda.

Financieel crisisplan

Ons fonds heeft een financieel crisisplan. Doel van een crisisplan is dat het bestuur vooraf beschrijft welke crisismaatregelen beschikbaar zijn, wat de impact van deze maatregelen is, welke procedures doorlopen moeten worden en hoe wordt gecommuniceerd. Het bestuur kan daarmee slagvaardig opereren wanneer een crisissituatie daadwerkelijk optreedt. Het crisisplan is opgenomen in de ABTN.

9. Vooruitblik komend boekjaar en visie nabije toekomst

Begin 2020 is de coronacrisis uitgebroken. Als gevolg van de crisis is er een bijzondere situatie ontstaan. De waarde van de beleggingen is in vergelijking met 31 december 2019 fors gedaald, waardoor ook de dekkingsgraad is gedaald. De kans dat ons fonds na 2020 de opgebouwde pensioenen moet verlagen is daarmee groter geworden. Deze kans op verlaging wordt ook groter doordat per 1 januari 2021 de verplichtingen op basis van een andere UFR-methode moeten worden berekend.

Per 6 maart 2020 was er sprake van een financiële crisis op basis van het financieel crisisplan. De beleggingscommissie monitort de ontwikkelingen op dit gebied wekelijks.

Ons fonds heeft direct na het uitbreken van de coronacrisis een crisisteam ingericht en een calamiteitenplan vastgesteld. Het bestuur heeft afspraken gemaakt die de continuïteit van (de bedrijfsvoering van) ons fonds waarborgen. Met onze uitbestedingspartijen hebben wij nauw contact om ervoor te zorgen dat de kritische bedrijfsprocessen doorlopen.

De coronacrisis treft ook werkgevers in de sectoren MITT en Textielverzorging. Werkgevers die een beroep moeten doen op de Tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging ten behoeve van Werkgelegenheid (NOW) en in afwachting zijn van een bijdrage van de overheid, kunnen zich melden bij ons fonds en verzoeken om de betaling van de premienota met maximaal een maand uit te stellen. Ook kunnen zij vragen om een betalingsregeling, wanneer zij in acute betalingsproblemen zijn gekomen.

Om te waarborgen dat ons fonds de pensioenen kan blijven uitkeren, heeft ons fonds de liquiditeitspositie voor het doen van uitkeringen verhoogd. Dit betekent dat er meer cash beschikbaar is.

Op het moment van opmaken van het bestuursverslag is er nog steeds veel onzeker. De feitelijke (financiële) impact van de crisis in 2020 op ons fonds kan pas achteraf worden vastgesteld. We kunnen wel bekijken wat er met de dekkingsgraad van het pensioenfonds is gebeurd. De dekkingsgraad van het fonds was eind februari 91,57%. Bij het vaststellen van de jaarrekening is de crisis nog niet ten einde. De dekkingsgraad eind mei 2020 bedraagt 86,84%.

Hoewel de coronacrisis niet de enige oorzaak van deze daling van 5,03% hoeft te zijn, geeft dit wel een indicatie van de financiële impact op het pensioenfonds gedurende deze periode. Actuele informatie plaatsen wij steeds op onze website.

Voor de beleggingen zijn er op voorhand geen beleidswijzigingen voorzien voor 2020. In het beleggingsplan is een aantal onderwerpen benoemd dat in 2020 extra aandacht van ons fonds krijgt. Dit zijn met name een onderzoek naar de implementatie van bewuste selectie binnen aandelen ontwikkelde landen en, net als voorgaande jaren, de verdere opbouw van de Private Equity portefeuille en de investeringen in Nederlandse woningen ten laste van beursgenoteerd internationaal onroerend goed. Ook is er in 2020 aandacht voor de opvolgingen van de bevindingen uit het DNB beleggingsonderzoek.

Afhankelijk van de marktontwikkelingen zou bijsturing van de beleggingsportefeuille noodzakelijk kunnen zijn. Ons fonds volgt daarbij in principe zo veel mogelijk het bestaande beleid. Tenslotte zetten we het ingezette beleid ten aanzien van maatschappelijk verantwoord beleggen onverkort voort in 2020.

Vastgesteld te Zeist, 24 juni 2020.

Het bestuur

dhr. G.A.J. Lamers
voorzitter

dhr. H.J. van der Meer
secretaris

dhr. J.J.C. Jochems

dhr. J. Hasselman

dhr. M. Mulder

dhr. H.J. Wuijten

mw. I.M. van Eekelen

dhr. W.B.E. Rutgers

Raad van Toezicht



Verslag Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht (RvT) heeft tot taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het pensioenfonds. De RvT is, daarnaast, tenminste belast met het toezien op een adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur. De RvT vervult zijn toezichtstaak zodanig dat die bijdraagt aan het effectief en slagvaardig functioneren van het pensioenfonds en aan een beheerste en integere bedrijfsvoering door het pensioenfonds.

Begin 2020 is de gehele wereld, inclusief Nederland, getroffen door het coronavirus. De gevolgen voor de financiële markten en instellingen, waaronder pensioenfondsen zijn groot, zo ook voor Bpf MITT. Het crisisplan is geactiveerd, een calamiteitenplan is opgesteld en een crisisteam is geactiveerd. Ook zijn diverse besluiten genomen, waaronder handhaving van het bestaande beleggingsbeleid en coulant-maatregelen ten aanzien van de premiebetaling door werkgevers. De RvT geeft als aanbeveling om zo spoedig mogelijk het gevolgde crisisplan te evalueren. De RvT zou graag in het crisisplan en het calamiteitenplan opgenomen zien worden dat de RvT proactief op de hoogte wordt gebracht van een mogelijk naderende of ontstane crisissituatie en de door het bestuur genomen maatregelen.

Governance

Op het gebied van de governance vroegen de inrichting van de sleutelfuncties in het kader van IORPII, het streven naar diversiteit en de bezetting van het VO de aandacht van het bestuur. De VO-verkiezingen verliepen helaas niet vlekkeloos, maar resulteerde uiteindelijk wel in een volwaardig bezet VO. De RvT ziet dat het VO een kwalitatief goede bezetting heeft en een professionaliseringslag doormaakt.

Diversiteit binnen het bestuur heeft aandacht gekregen in de vorm van het willen aanbieden van een stageplaats binnen het bestuur voor een bestuurslid in opleiding jonger dan 40 jaar. De RvT waardeert de inspanningen van het bestuur om de sector op dit gebied verder te helpen. De RvT blijft de ontwikkeling van de diversiteit in de fondsorganen monitoren en adviseert om naast de stage ook bij de voordragende organisaties diversiteit steeds weer onder de aandacht te brengen.

In 2019 heeft Bpf MITT veel tijd en energie gestoken in het invullen van de sleutelfuncties. Inmiddels is de inrichting rond de sleutelfuncties bij Bpf MITT op orde en heeft DNB instemming gegeven. De sleutelfunctiehouder actuariael is bij de certificerend actuaris belegd en de sleutelfunctiehouder interne audit is belegd bij de heer Brouwer van de organisatie 4PP Audit. De uitvoering van het risicomanagement (functievervuller) is uitbesteed aan Sprenkels en Verschuren (S&V). De RvT vraagt aandacht voor de mogelijke schijn van belangenverstrengeling bij deze functie gezien het feit dat de adviseur van de beleggingscommissie ook een medewerker is van S&V.

Vanaf 2020 kan worden gezien hoe de gekozen inrichting in de praktijk uitwerkt en wat de toegevoegde waarde hiervan is voor Bpf MITT. Aandachtspunt daarbij is de inrichting van de sleutelfunctie risicobeheer. Het bestuur heeft dit voortvarend opgepakt, maar de vertaling van beleid naar uitvoering lijkt een lastige klus voor de risicomanager c.q. de vervuller van het risicomanagement. De RvT adviseert het bestuur nadrukkelijk aandacht te blijven houden voor het risicomanagement.

Bezetting bestuur

Helaas kampte het bestuur met de langdurige afwezigheid van de werknemersvoorzitter. Door zijn afwezigheid was de bezetting van het Dagelijks Bestuur erg smal. Dit werd opgelost door een verlenging van het voorzitterschap van de werkgeversvoorzitter en (tijdelijke) vervanging in het Dagelijks Bestuur door bestuurslid Henk Wuijten. De overige taken zijn binnen het bestuur overgenomen. Met een en ander werd een kwetsbaarheid zichtbaar, die uiteindelijk goed is opgevangen. De RvT adviseert het bestuur om te werken aan een vervangingsplan waarbij de (plotselinge) uitval van bestuursleden op specifieke cruciale functies/taakgebieden tijdig en snel opgevangen kan worden.

Groeistrategie & Toekomst

Het bestuur heeft dit jaar wederom actief beleid gevoerd, gericht op groei van het fonds. Groei blijft een belangrijke rol spelen voor het borgen van het zelfstandig kunnen voortbestaan van het fonds op langere termijn. Daarnaast zullen de ontwikkelingen rond een nieuw pensioenstelsel relevant zijn voor de strategie en de toekomst van het fonds. Het is in het belang van alle belanghebbenden dat

Bpf MITT zich daar op voorbereidt, zodat het fonds in staat is de eigen missie waar te maken. De RvT ziet dat het fonds zich meer gaat ontwikkelen richting een professionele partij die de belangen van alle deelnemers van de aangesloten en aan te sluiten organisaties behartigt. Hierbij is het van belang dat het fonds een duidelijk gezicht in de markt krijgt en beveelt de RvT aan om dit ook naar buiten toe meer uit te dragen.

Financieel beleid

Voor het bestuur van ieder pensioenfonds is het financieel beleid een cruciaal aandachtsgebied. In het verslagjaar heeft het bestuur volop aandacht gegeven aan het financieel beleid. Met name door de negatieve ontwikkeling van de rente was extra aandacht hiervoor zeker noodzakelijk.

2019 begon in financieel opzicht hoopgevend met hoge rendementen op de aandelenmarkten. Helaas werd het positieve effect daarvan op de dekkingsgraad grotendeels tenietgedaan door de verdere daling van de rente, die in de loop van 2019 met ongeveer 1%-punt daalde. Het dieptepunt was in augustus/september zodanig dat gevreesd werd voor vele kortingen op de pensioenen waaronder ook bij Bpf MITT. De RvT heeft geconstateerd dat het bestuur voldoende en adequaat aandacht heeft gegeven aan het financieel beleid in het algemeen en aan de actuele ontwikkelingen in het bijzonder. Na een diepgaande ALM-studie (die overigens moeizaam tot stand kwam) kon besloten worden tot enkele aanpassingen in het beleggingsbeleid, waaronder het besluit tot het instellen van een beleid tot een dynamische rente afdekking. Dit beleid is geen automatisch proces. Bij iedere te nemen stap dient het bestuur zijn akkoord te geven voordat tot uitvoering wordt overgegaan. De RvT kan zich geheel vinden in een dergelijk proces. De RvT vraagt het bestuur wel om een onderbouwing van de gekozen mate van renteafdekking. Zonder zo'n onderbouwing is het de RvT niet duidelijk waarom ca. 30% van het renterisico wordt afgedekt.

De actualisering van het premiebeleid stond ook in het verslagjaar op de agenda. De voorbereidingen om daarover met CAO-partijen in gesprek te gaan werden tijdig getroffen. De boodschap was, hoewel minder prettig, dat de premie omhoog zou moeten om het niveau van de regeling te handhaven en/of het niveau van de regeling zou moeten worden aangepast. Dit mede tegen de achtergrond dat de premiedekkingsgraad te ver zou dalen en voor 2021 een (te) grote premiesprong nodig zou zijn. Helaas zijn na diverse overleggen CAO-partijen niet tot overeenstemming gekomen. Het bestuur zag zich, vanwege de afspraken, zoals die zijn vastgelegd in de bedrijfstak uitvoeringsovereenkomst, genooddakt voor 2020 het premieniveau niet te wijzigen, maar wel met de aantekening dat snel het overleg zou moeten starten over maatregelen met het oog op 2021.

De RvT betreurt deze gang van zaken. Wij kunnen begrip opbrengen voor de handelwijze van het bestuur dat zich flink heeft ingespannen om CAO-partijen te informeren en te overtuigen. Het bestuur had hierin geen andere keuze, omdat het premieniveau, ondanks een premiedekkingsgraad van 71,8% (primo 2020), formeel boven het wettelijk vereiste minimumniveau ligt. Tenslotte vermelden wij nog dat het bestuur zich actief heeft ingezet om (onnodige) kortingen op pensioenen te voorkomen. Aan de Minister van SZW werd met het oog op het debat daarover een brief verstuurd, waarin, aan de hand van cijfervoorbeelden, interpretatie en betekenis van dekkingsgraden toegelicht werden. Mogelijk heeft deze brief ertoe bijgedragen dat voor 2020 een soepeler kortingsbeleid werd toegestaan.

Als RvT komen we tot de conclusie dat het bestuur zich actief en adequaat bezighoudt met het financieel beleid. Onze aanbeveling is om hoe dan ook in 2020 tot passende afspraken te komen met CAO-partijen over een nieuw premiebeleid, in ieder geval voor 2021. Daarbij realiseren we ons dat de gevolgen van de vooralsnog onstuwige ontwikkelingen in het eerste maanden van 2020 afgewacht zullen moeten worden.

Integraal risicomanagement (IRM)

De bewustwording van de betekenis van het risicomanagement voor het fonds is dit jaar verder toegenomen. De RvT heeft geconstateerd dat het bestuur zich zeer bewust is van het belang van een adequaat risicomanagementbeleid. Op iedere bestuursvergadering staat het risicomanagement, dan wel onderdelen van het integraal risicomanagement op de agenda. De RvT heeft geconstateerd dat de verslaglegging van de risicocommissie beperkt is in de vorm van een actie- en besluitenlijst. De RvT adviseert om van iedere bijeenkomst van de risicocommissie een verslag op te stellen. Op deze manier wordt transparant gemaakt welke onderwerpen binnen de risicocommissie de aandacht krijgen.

Vermogensbeheer & Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB)

Begin 2019 heeft DNB een onderzoek aangekondigd naar de beleggingen en het risicobeheer. Vervolgens heeft DNB dit verzet naar begin 2020. Hierdoor heeft Bpf MITT tijd kunnen steken in het voorbereiden van dit onderzoek. Er is in dat kader veel werk verricht in het vervolmaken van de aan beleggingen en risicobeheer gerelateerde documenten. De RvT constateert dat het bestuur op gedegen wijze het onderzoek van DNB heeft voorbereid en waar nodig de externe partijen, MN en S&V, er tijdig bij heeft betrokken.

De beleggingen, maar ook het verantwoord beleggen staan uitdrukkelijk bij het bestuur en de beleggingscommissie op de agenda.

Vorig jaar was zo'n 12-16% van de portefeuille te herleiden naar beleggingen gerelateerd aan UN Sustainable Development Goals.

De RvT constateert dat dit percentage nauwelijks is veranderd. Dit strookt niet met de gedrevenheid van het fonds om op dit vlak progressie te maken en met de toegevoegde waarde die MVB kan leveren. De RvT adviseert om helder in kaart te brengen waar het fonds momenteel staat op het gebied van MVB en ook concrete doelstellingen te formuleren.

Missie, visie en strategie

Het bestuur heeft in 2019 een intensief traject doorlopen in verband met de herijking van de strategie. De RvT is daar uitdrukkelijk bij betrokken geweest. Eind 2019 is de analysefase van dit traject afgerond en dient e.e.a. omgezet te worden in concrete activiteiten.

Groei blijft een belangrijk streven van het fonds. De huidige financiële situatie maakt het ook voor eventuele andere partijen echter moeilijk om stappen richting Bpf MITT te zetten. Daarnaast is het fonds ook kritisch op bedrijven die op de rand van de werkingssfeer opereren en bedrijven met vrijstellingen.

De RvT adviseert het bestuur om scherp te blijven op de omzetting van de strategie in acties en daarbij nadrukkelijk de ontwikkelingen rond het nieuwe pensioenstelsel te betrekken.

Naleving Code Pensioenfondsen

De naleving van de Code Pensioenfondsen staat periodiek op de agenda van het bestuur. Het bestuur gaat hier serieus mee om.

De nog openstaande punten zoals diversiteit en evaluatie door het VO krijgen voldoende aandacht. De RvT vindt het in dit kader van belang om op te merken dat het bestuur transparant opereert en fondsorganen zoveel mogelijk betreft en informeert. Het is mogelijk open en kritische discussies te voeren, zonder dat dit een belemmering opwerpt. De samenwerking tussen de verschillende fondsorganen verloopt goed.

Communicatie

Het bestuur steekt veel energie in het adequaat vormgeven van de communicatie met alle belanghebbenden. Met name de website is een belangrijk medium voor actuele berichtgeving en wordt volop benut. Via de website wordt inzicht gegeven in de ontwikkeling van de financiële situatie van het fonds. Ook is tijdig aangegeven dat per 1 januari 2020 een kans op verlaging van de pensioenen bestond.

De RvT vindt het van belang dat het bestuur inzicht heeft in de effectiviteit van de communicatie-inspanningen. De RvT adviseert het bestuur om bij alle belanghebbenden feedback te vragen over de communicatie van het fonds.

Tot slot

Met dit verslag rapporteert de RvT aan het bestuur en legt verantwoording af aan het VO. De RvT heeft kennisgenomen van het bestuursverslag, inclusief de jaarrekening over 2019, en heeft op 24 juni 2020 goedkeuring verleend aan het besluit tot vaststelling door het bestuur van de jaarrekening en het bestuursverslag 2019.

De Raad van Toezicht:

Christiaan Tromp (voorzitter), Peter van Eekelen en Antoinetta Eikenboom

Reactie van bestuur

Het bestuur constateert dat de Raad van Toezicht (RvT) in algemene zin een positief oordeel heeft over het gevoerde beleid en het handelen van het bestuur in 2019. Het bestuur herkent zich in overwegende mate in de voornaamste aanbevelingen van de RvT en zal de komende periode concreet invulling geven aan de opvolging van aanbevelingen. Het bestuur gaat daarbij graag de dialoog aan met de RvT om zo te komen tot een verdere optimalisatie van het beleid in het belang van het fonds.

Verantwoordingsorgaan



Verslag verantwoordingsorgaan

De voornaamste taak van het verantwoordingsorgaan (VO) is een oordeel geven over het handelen van het bestuur, over het door het bestuur uitgevoerde beleid, evenals over beleidskeuzes voor de toekomst. Het VO baseert zijn oordeel op het jaarverslag, de bevindingen van de Raad van Toezicht (RvT) en overige informatie. De taken en bevoegdheden zijn omschreven in het reglement voor het VO.

Aan de hand van het bestuursverslag, de jaarrekening en de bevindingen van de RvT is het VO van oordeel dat het bestuur haar taken naar behoren heeft uitgevoerd.

Adviezen VO

Naast het geven van een oordeel, heeft het VO ook een adviestaak. Het VO is in 2019 in de gelegenheid gesteld een advies uit te brengen over:

- De bijlage van het communicatiebeleidsplan over communicatie met de pers;
- De berekeningswijze voor de Uniforme Reken Methodiek in verband met de nieuwe wettelijke verplichting om het totaal te bereiken pensioen te tonen in drie scenario's (verwacht, pessimistisch en optimistisch);
- De wijziging van de model uitvoeringsovereenkomst voor vrijwillige aansluitingen;
- Een voorstel tot (niet-materiële) wijziging van het vergoedingsbeleid in verband met de invoering van de IORPII-richtlijn;
- De samenstelling van de feitelijke premie en de hoogte van de premiecomponenten voor 2020.

Het VO heeft over alle onderwerpen een positief advies gegeven. Ten aanzien van het vergoedings-beleid hebben de opmerkingen van het VO er mede toe geleid dat het bestuur heeft besloten het vergoedingsbeleid van Bpf MITT integraal te evalueren en zo nodig te herijken. Hiertoe is een bestuurlijke werkgroep ingericht. Doel is om in 2020 te komen tot een nieuw integraal voorstel voor het beloningsbeleid, waarbij het VO (opnieuw) in de gelegenheid wordt gesteld om een advies uit te brengen.

Het handelen van het bestuur in algemene zin

Het VO heeft de in het verslag opgenomen doelstelling, missie, visie en strategie van het fonds als uitgangspunt genomen om het handelen van het bestuur te beoordelen. Het bestuur heeft in 2019 onder andere veel tijd en aandacht besteed aan de inrichting van de sleutelfuncties als gevolg van de IORPII-richtlijn, de strategie van het fonds, de financiële positie van het fonds, het beleggingsbeleid, de communicatie naar alle betrokken groepen en de evenwichtige belangenafweging die gemaakt wordt bij elke beleidswijziging van het fonds. Het VO heeft zich hierover laten informeren in gezamenlijk overleg met het bestuur en heeft vastgesteld dat dit veel aandacht en betrokkenheid van het bestuur heeft gevraagd.

Het door het bestuur gevoerde beleid in het afgelopen jaar

Het bestuur is actief aan de slag gegaan met het implementeren van onder andere de IORPII-richtlijn, hierbij heeft het bestuur het VO goed geïnformeerd gedurende het proces.

Het afgelopen jaar kreeg de financiële positie van het fonds wederom volop aandacht. Het VO constateert dat de grondslagen die het fonds hanteert voldoende toereikend zijn geweest voor een verantwoord financieel beleid in 2019.

Het einde van het jaar heeft het VO een advies uitgebracht over de premie(componenten) voor 2020. Het VO heeft er kennis van genomen dat de doorsneepremie van 24% hoger is dan de gedempte kostendekkende premie, en dat uit de contractuele afspraken tussen bestuur en cao-partijen volgde dat de premie en de pensioenopbouw voor 2020 op hetzelfde niveau gehandhaafd zijn als in 2019. Het VO deelt nadrukkelijk de zorgen van het bestuur over de lage premiedekkingsgraad en de huidige financiële situatie.

Beleidskeuzes die betrekking hebben op de langere termijn

Door de betrokkenheid van de cao-partijen te waarborgen kan het beleid voor langere tijd worden vastgelegd. Het VO is van mening dat continuïteit belangrijk is voor het fonds. Het bestuur doet er alles aan dat de pensioenen nu en in de toekomst hun waarde behouden. Daarnaast past het bestuur een strategie toe waarbij de band met de achterban van belang wordt geacht. Het VO vindt het essentieel dat het bestuur blijft nadenken over de strategie die voor de achterban het beste resultaat levert. De pensioenregeling is een van de belangrijke arbeidsvoorwaarden voor de actieve deelnemers. De focus dient te liggen op de opbouw en behoud van koopkracht.

Deskundigenoordeel

Het VO constateert dat de certificerend actuaire en de externe accountant in hun bijdragen aan het verslag geen bevindingen rapporteren waar het VO zich zorgen over maakt. Dit geldt eveneens voor de RvT, waarmee het VO ook in 2019 constructieve contacten had. Het VO deelt de opmerking van actuaire, accountant en RvT over de lage premiedekkingsgraad. Het VO heeft de inspanningen van het bestuur richting cao-partijen hieromtrent nauwlettend gevolgd en als positief ervaren.

Communicatie

De doelen van het communicatiebeleidsplan 2019-2021 zien op vertrouwen: vertrouwen in het fonds, vertrouwen in de pensioenregeling en dat deze goed wordt uitgevoerd. Het fonds wil het pensioen-bewustzijn van belanghebbenden stimuleren en daarom wordt de communicatie zoveel mogelijk afgestemd op de doelgroep op een wijze die aanspreekt. Vanwege de financiële positie van het fonds acht het VO het van groot belang dat alle betrokkenen goed geïnformeerd worden over de huidige stand van zaken, op een manier die aansluit bij de betreffende doelgroep.

In het verslag over 2018 adviseerde het VO het bestuur om de communicatie met belanghebbenden naar een kwalitatief hoger niveau te brengen. Het VO is van mening dat de kwaliteit ten minste gelijk dient te zijn aan die van andere pensioenfondsen. Uit een benchmarkonderzoek in 2018 bleek dat dat nog niet het geval is. In 2019 zijn er significante stappen gezet. Voorbeelden zijn: Interactieve PensioenTV, de pensioenplanner en de nieuwsberichten op de website. Daarnaast is de communicatiestijl meer op spreektaal gericht. De verdere verbetering van de kwaliteit van de communicatie blijft een aandachtspunt.

Aanbevelingen

In het kader van de besluitvorming over de premie voor 2020 heeft het VO de aanbeveling aan het bestuur gedaan om in 2020 al in het tweede kwartaal in gesprek te gaan met cao-partijen over de premie en pensioenopbouw voor 2021 en hen opnieuw te verzoeken de premie te verhogen of de opbouw te verlagen. Dit om de premiedekkingsgraad op een gezond niveau te brengen. Daarnaast doet het VO de aanbeveling om te blijven werken aan verhoging van de kwaliteit van de communicatie met belanghebbenden.

Overleg met de RvT

Het VO is in 2019 tweemaal bijeengekomen in een gezamenlijke vergadering met de RvT. De vergaderingen zijn door het VO als zinvol en opbouwend ervaren. Daarnaast ervaart het VO dat de RvT goed meedenkt met het bestuur en kritische vragen stelt wanneer nodig. Op 27 mei 2020 heeft het VO gezamenlijk vergaderd met de RvT. Aan de hand van het verslag van de RvT over het jaar 2019 heeft een dialoog plaatsgevonden.

Tenslotte

Het VO is verheugd dat de in 2019 georganiseerde verkiezingen ertoe hebben geleid dat het VO weer voltallig is en dat de taken weer op volle sterkte uitgevoerd kunnen worden.

Het VO dankt het bestuur en de RvT voor de prettige samenwerking en de openheid waarmee de diverse zaken worden besproken. Daarnaast dankt het VO iedereen die in 2019 betrokken is geweest bij Bpf MITT voor de prettige samenwerking.

Reactie van bestuur

Het bestuur heeft kennisgenomen van het verslag over 2019 van het Verantwoordingsorgaan (VO). Het bestuur dankt het VO voor het positieve oordeel en het vertrouwen.

Het bestuur deelt de zorg van het VO over de premiedekkingsgraad. Het bestuur heeft in het eerste kwartaal van 2020 gesprekken gestart met sociale partners over de premie en de pensioenregeling 2021. Doel van deze gesprekken is om te komen tot goede afspraken waarbij de evenwichtige belangenafweging voor alle belanghebbenden voorop staat.

Daarnaast heeft pensioencommunicatie nog steeds doorlopend de aandacht van het bestuur.

Het bestuur dankt het VO voor de constructieve samenwerking en hoopt deze lijn in het komende jaar wederom voort te zetten.

Jaarrekening



Balans per 31 december

(na bestemming saldo; in duizenden euro)

Activa	2019	2018
Beleggingen voor risico pensioenfondsen [1]		
– Onroerende zaken		
• Aandelen onroerend goed	155.219	120.609
– Zakelijke waarden		
• Aandelen	1.060.233	844.207
– Vastrentende waarden		
• Beleggingsfondsen in obligaties	935.708	761.767
• Obligaties en Leningen op schuldbekentenis	1.066.814	1.022.490
• Bankleningen	244.405	229.933
• Deposito's	24.495	3.499
	2.271.422	2.017.689
– Derivaten		
• Valutaderivaten	-5.957	2.088
• Rentederivaten	81.994	10.128
	76.037	12.216
– Overige beleggingen		
• Private equity	84.253	71.524
• Infrastructuur	181.022	157.606
	265.275	229.130
	3.828.186	3.223.851
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen [2]	3.214	3.638
Vorderingen en overlopende activa [3]	14.088	16.966
Liquide middelen [4]	76.621	36.893
	3.922.109	3.281.348

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Passiva	2019	2018
Stichtingskapitaal en reserves		
Extra reserve [5]	-9.753	14.696
Technische voorzieningen		
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds [6]	3.836.675	3.245.273
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen [7]	3.214	3.638
	3.839.889	3.248.911
Langlopende schuld		
Spaarfonds gemoedsbezwaarde [8]	3	3
Kortlopende schulden [9]	91.970	17.738
	3.922.109	3.281.348

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

	2019	2018
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds		
Directe beleggingsopbrengsten [10]	52.244	52.270
Indirecte beleggingsopbrengsten [11]	498.007	-71.619
Kosten van vermogensbeheer [12]	-1.420	-2.459
	548.831	-21.808
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers [13]	95.078	90.613
Saldo van overdrachten van rechten [14]	-1.976	434.309
Pensioenuitkeringen [15]	-68.333	-67.429
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds [16]		
Wijziging rekenrente voorziening pensioenverplichtingen	-573.854	-152.640
Inkoop	-98.173	-90.871
Sterfte	1.304	4.028
Arbeidsongeschiktheid	-574	-1.704
Collectieve inkomende waardeoverdracht	0	-423.859
Waardeoverdrachten	2.114	8.592
Mutaties	411	640
Toevoeging kosten	-2.341	-2.153
Overige mutaties	2.047	286
Verwachte uitkering	68.207	67.317
Vrijval excassokosten	1.726	1.675
Intrest	7.731	8.292
Wijziging actuariële grondslagen	0	67.926
	-591.402	-512.471
Herverzekering		
Uitkeringen uit herverzekering [17]	467	540

[.] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

	2019	2018
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten [18]	-7.085	-6.762
Overige baten en lasten [19]	-29	-145
Saldo van baten en lasten	-24.449	-83.153
Bestemming van het saldo		
Extra reserve	-24.449	-83.153
	-24.449	-83.153

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Kasstroomoverzicht

(in duizenden euro)

	2019	2018
Pensioenactiviteiten		
Ontvangsten		
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers	94.943	89.590
Uitkeringen uit herverzekering	475	647
Wegens overgenomen pensioenverplichtingen	2.186	447.858
Overige mutaties	1	0
[A]	97.605	538.095
Uitgaven		
Uitgekeerde pensioenen en afkopen, loonheffing, sociale premies en andere inhoudingen	-68.296	-67.082
Wegens overgedragen pensioenverplichtingen	-4.064	-13.599
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-7.261	-6.501
Overige	0	-8
[B]	-79.621	-87.190
Totaal pensioenactiviteiten	17.984	450.905
Beleggingsactiviteiten		
Ontvangsten		
Directe beleggingsopbrengsten	52.346	52.576
Verkopen en aflossingen beleggingen	1.212.794	920.661
[C]	1.265.140	973.237
Uitgaven		
Aankopen beleggingen	-1.241.976	-1.399.782
Kosten van vermogensbeheer	-1.420	-2.459
[D]	-1.243.396	-1.402.241
Totaal beleggingsactiviteiten	21.744	-429.004
Mutatie geldmiddelen (som van A t/m D)	39.728	21.901
Saldo geldmiddelen 1 januari	36.893	14.992
Saldo geldmiddelen 31 december	76.621	36.893

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemeen

Bpf MITT is statutair gevestigd in Heerlen en is ingeschreven in het Handelsregister van de Kamer van Koophandel onder nummer 41095737. Deze jaarrekening heeft betrekking op het boekjaar 2019, dat is geëindigd op balansdatum 31 december 2019 en is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling. De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's, wat tevens de functionele valuta is van de stichting. Alle financiële informatie in euro's is afgerond op het dichtstbijzijnde duizendtal.

Toepassing Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. Dit jaarverslag is vastgesteld op 24 juni 2020.

Waardering

Grondslagen overige activa en passiva

Overige activa en passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden overige activa en passiva gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten). Voor vorderingen wordt rekening gehouden met een aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties". Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Schattingen en oordelen

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van ons fonds nagenoeg volledig gewaardeerd tegen actuele waarde per balansdatum en is het over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de actuele waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Voor sommige andere financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de actuele waarde benadert als gevolg van het kortetermijnkarakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de actuele waarde.

Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van ons fonds kan gebruik worden gemaakt van marktnoteringen. Echter, bepaalde financiële instrumenten, zijn gewaardeerd door middel van gebruikmaking van waarderingsmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten.

Schattingen van de actuele waarde zijn een momentopname, gebaseerd op de marktomstandigheden en de beschikbare informatie over het financiële instrument. Deze schattingen zijn van nature subjectief en bevatten onzekerheden en een significante oordeelsvorming (bijvoorbeeld rentestand, volatiliteit, schatting van kasstromen, etc.) en kunnen derhalve niet met precisie worden vastgesteld.

Buitenlandse valuta

Activa en passiva in buitenlandse valuta zijn omgerekend tegen de ultimo jaar geldende koersen en de resultaten gedurende het jaar.

Aandelen, aandelen onroerend goed

De ter beurse genoteerde aandelen zijn gewaardeerd tegen de marktwaarde, zijnde de beurswaarde. De niet ter beurse genoteerde fondsen zijn gewaardeerd tegen de actuele waarde, zijnde het aandeel in de intrinsieke waarde waarbij de intrinsieke waarde is gebaseerd op onderliggende marktwaarden.

Obligaties en obligatiefondsen

De obligaties zijn gewaardeerd tegen de marktwaarde, zijnde de beurswaarde. De niet ter beurse genoteerde vastrentende fondsen zijn gewaardeerd tegen de actuele waarde, zijnde het aandeel in de intrinsieke waarde.

Leningen op schuldbekentenis

De leningen op schuldbekentenis zijn gewaardeerd tegen de marktwaarde. Onder marktwaarde wordt in dit verband verstaan de contante waarde van de toekomstige kasstromen op basis van het effectieve rendement ultimo het verslagjaar van overeenkomstige leningen, rekening houdend met de mogelijkheid van vervroegde aflossing.

Derivaten

De derivaten zijn gewaardeerd tegen de marktwaarde, waarbij sprake is van afgeleide marktnoteringen.

Overige beleggingen

De overige beleggingen zijn gewaardeerd tegen de marktwaarde, zijnde het aandeel in de intrinsieke waarde.

Herverzekering

Vorderingen uit herverzekeringscontracten op risicobasis worden verantwoord op het moment dat de verzekerde gebeurtenis zich voordoet. Bij de waardering worden de herverzekerde uitkeringen contant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur, onder toepassing van de actuariële grondslagen van ons pensioenfonds.

De waarde van de herverzekeringsspolissen wordt berekend op dezelfde grondslagen als de voorziening pensioenverplichtingen.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Vorderingen worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Als de ontvangst van de vordering is uitgesteld op grond van een verlengde overeengekomen betalingstermijn, dan wordt de reële waarde bepaald aan de hand van de contante waarde van de verwachte ontvangsten en worden er op basis van de effectieve rente rente-inkomsten ten gunste van de staat van baten en lasten gebracht. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit direct opvraagbare banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden. Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Extra reserve

Aan de extra reserve worden de jaarresultaten toegevoegd.

Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening pensioenverplichtingen wordt gewaardeerd op actuele waarde. De actuele waarde wordt bepaald door de contante waarde te berekenen van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum opgebouwde onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Voor de bepaling van de contante waarde wordt gebruik gemaakt van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur, inclusief de daarin verwerkte UFR (Ultimate Forward Rate).

De voorziening is gebaseerd op de volgende actuariële grondslagen:

Intrest:	Rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB.
Sterfte:	Prognosetafel AG2018 (startjaar 2020) met toepassing van fondsspecifieke ervaringssterfte.
Gehuwdheid:	Bij de vaststelling van de voorziening voor partnerpensioen wordt uitgegaan van het onbepaalde partnersysteem. De gehanteerde partnerfrequenties zijn fondsspecifiek. Op pensioendatum geldt een partnerfrequentie van 100%, in verband met de mogelijkheid tot uitruil. Na pensionering wordt het bepaalde partnersysteem gehanteerd.
Uitkeringen:	De uitkeringen worden continu betaalbaar verondersteld.
Leeftijden:	Aangenomen wordt dat alle verzekerden geboren zijn op de 1ste van de maand van hun werkelijke geboortedatum.
Leeftijdsverschil:	Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw is op 3,0 (2018: 3,0) jaar gesteld (man ouder dan vrouw).
Kosten:	In de voorziening pensioenverplichtingen is een excassovoorziening begrepen van 2,6% van de netto voorziening.
Rentetoevoeging:	Onder het FTK is de rente gelijk aan de 1-jaarsrente. Op basis van de DNB rentetermijnstructuur primo 2019 is deze rente gelijk aan -0,235%.
Arbeidsongeschiktheid:	Voor de arbeidsongeschikte deelnemers is de technische voorziening gebaseerd op de te bereiken pensioenaanspraken, waarbij voor de toekomstig op te bouwen premievrijgestelde aanspraken sprake is van 90% reservering (10% revalidatiekans).
Toeslagverlening:	Ons fonds heeft een voorwaardelijk toeslagbeleid waarvoor niet wordt gereserveerd.
Niet opgevraagd pensioen:	Er wordt een reservering aangehouden van 30% van de toekomstige uitkeringen.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Deze voorziening is op dezelfde grondslagen gebaseerd als de voorzieningen pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds en heeft betrekking op elders verzekerde pensioenen die in mindering worden gebracht op de opgebouwde pensioenen bij ons fonds. Het betreft aanspraken uit het verleden.

Langlopende schuld

Dit betreft de reservering voor één gemoedsbezwaarde deelnemer.

Kortlopende schulden en overlopende passiva

Kortlopende schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Na eerste opname worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Resultaatbepaling

Algemeen

De lasten en baten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder directe beleggingsopbrengsten wordt bij vastrentende waarden verstaan de rente-opbrengst verminderd met de kosten; bij de aandelen wordt hieronder verstaan het bruto-dividend verminderd met de kosten.

De intresten van overige activa en passiva worden opgenomen op basis van nominale bedragen.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder indirecte beleggingsopbrengsten worden de volgende resultaten opgenomen:

- gerealiseerde en niet-gerealiseerde koersverschillen van aandelen onroerend goed, aandelen, obligaties, leningen op schuldbekentenissen en hypotheekleningen;
- boetes bij vervroegde aflossingen van leningen op schuldbekentenis;
- valutaverschillen inzake deposito's en bankrekeningen in buitenlandse valuta en valutatermijntransacties.

Kosten van vermogensbeheer

Onder de kosten van vermogensbeheer worden de administratiekosten opgenomen die verband houden met het beheer van de beleggingen en worden toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Premiebijdragen

Onder premiebijdragen van werkgevers en werknemers wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Extra storting en opslagen op de premie zijn eveneens als premiebijdragen verantwoord.

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de uitgekeerde bedragen inclusief afkopen en worden continu betaalbaar gesteld.

Pensioenuitvoerings- en administratiekosten

De pensioenuitvoerings- en administratiekosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

Toelichting op de balans per 31 december

(in duizenden euro)

Activa

[1] Beleggingen voor risico pensioenfonds

Categorie	Stand ultimo 2018	Aankopen/ verstrek- kingen ¹⁾	Verkopen/ uitlotingen/ (af)lossingen ¹⁾	Gerealiseerde en niet waarde- verschillen	Stand ultimo 2019
Vastgoedbeleggingen					
Indirecte vastgoedbeleggingen	120.609	0	-76	34.686	155.219
Zakelijke waarden					
Beleggingsfondsen in aandelen	844.207	5.598	-25.000	235.428	1.060.233
Vastrentende waarden					
Beleggingsfondsen in obligaties	761.767	103.347	0	70.594	935.708
Obligaties en leningen op schuldbekentenis	1.022.490	594.899	-630.064	79.489	1.066.814
Bankleningen	229.933	3.900	0	10.572	244.405
Deposito's	3.499	573.381	-552.385	0	24.495
	2.017.689	1.275.527	-1.182.449	160.655	2.271.422
Derivaten					
Valutaderivaten	2.088	0	16.390	-24.435	-5.957
Rentederivaten	7.394	1.065	0	63.738	72.197
Reclassificatie naar passivazijde	2.734	0	0	0	9.797
	12.216	1.065	16.390	39.303	76.037
Overige beleggingen					
Private equity	71.524	21.060	-16.880	8.549	84.253
Infrastructuur	157.606	5.814	0	17.602	181.022
	229.130	26.874	-16.880	26.151	265.275
Belegd vermogen activa zijde	3.223.851	1.309.064	-1.208.015	496.223	3.828.186
Derivaten					
Rentederivaten	-1.731				-888
Valutaderivaten	-1.003				-8.909
Belegd vermogen passiva zijde	-2.734	0	0	0	-9.797
Totaal belegd vermogen	3.221.117	1.309.064	-1.208.015	496.223	3.818.389

1) De aan- en verkopen zijn inclusief interest.

Er wordt niet rechtstreeks belegd in aangesloten ondernemingen.

Methodiek bepaling marktwaarde

Niveau 1: Genoteerde marktprijzen. Beleggingen met genoteerde marktprijzen worden verhandeld op een actieve markt.

Niveau 2: Onafhankelijke taxaties. Onafhankelijke taxaties worden niet toegepast voor de waardering van het indirect onroerend goed. Voor de belangrijkste uitgangspunten bij de waardering van het indirect vastgoed wordt verwezen naar de grondslagen van waardering en resultaatbepaling en de toelichting op de balans bij de post vastgoed.

Niveau 3: NCW-berekening. De netto contante waarde methode wordt gehanteerd voor de vastrentendewaarden- en derivatenportefeuille.

Niveau 4: Andere methode. Voor fondsbeleggingen in vastrentende waarden, aandelen, onroerend goed en hedgefondsen wordt de waardering bepaald op basis van de laatst ontvangen fondsrapportages.

31 december 2019

	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Stand ultimo 2019
Onroerend goed	0	0	0	155.219	155.219
Aandelen	0	0	0	1.060.233	1.060.233
Vastrentende waarden	1.066.548	0	24.761	1.180.113	2.271.422
Derivaten	0	0	76.037	0	76.037
Overige beleggingen	0	0	0	265.275	265.275
Totaal belegd vermogen	1.066.548	0	100.798	2.660.840	3.828.186
Procentueel	27,9%	0,0%	2,6%	69,5%	100,0%

31 december 2018

	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Stand ultimo 2018
Vastgoedbeleggingen	0	0	0	120.609	120.609
Aandelen	0	0	0	844.207	844.207
Vastrentende waarden	1.022.142	0	3.847	991.700	2.017.689
Derivaten	0	0	12.216	0	12.216
Overige beleggingen	0	0	0	229.130	229.130
Totaal belegd vermogen	1.022.142	0	16.063	2.185.646	3.223.851
Procentueel	31,7%	0,0%	0,5%	67,8%	100,0%

	2019	2018
[2] Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	3.214	3.638
Deze post heeft betrekking op het herverzekeringsdeel van de technische voorzieningen op de passivazijde van de (toelichting op) de balans.		
[3] Vorderingen en overlopende activa		
Premies		
Dit betreft de nog te vorderen premies van de aangesloten ondernemingen.	9.290	9.169
Overige vorderingen		
Financiële beleggingen (vooruitbetaalde bedragen)	3.561	7.714
Uitkeringen	19	19
Vooruitbetaalde bedragen volgend boekjaar	8	8
Rekening courant verzekeringsmaatschappij (incl. kruisposten)	0	6
Te vorderen inkomende waardeoverdrachten	0	50
Terug te ontvangen BTW ¹⁾	1.210	0
	4.798	7.797
Totaal vorderingen en overlopende activa	14.088	16.966
Alle vorderingen en overlopende activa hebben een looptijd van korter dan één jaar.		
[4] Liquide middelen		
ING Bank N.V.	7.583	5.780
Depotbanken	69.038	31.113
	76.621	36.893
De liquide middelen staan ter vrije beschikking van het fonds. Bpf MITT heeft een kredietfaciliteit bij ING van € 3,3 miljoen die ultimo boekjaar niet benut is.		
Totaal activa	3.922.109	3.281.348

1) Dit betreft een restitutie van betaalde BTW over de jaren 2015 tot en met 2019 naar aanleiding van een procedure.

Passiva	2019	2018
Stichtingskapitaal en reserves		
Stichtingskapitaal	0	0
[5] Extra reserve		
Stand per 1 januari	14.696	97.849
Af: - bestemming saldo baten en lasten	-24.449	-83.153
Stand per 31 december	-9.753	14.696
De minimaal vereiste dekkingsgraad bedraagt 104,3% (2018: 104,4%). De vereiste dekkingsgraad bedraagt 119,9% (2018: 121,2%). De dekkingsgraad is 99,7% (2018: 100,5%). De beleidsdekkingsgraad is 98,1% (2018: 103,8%).		
Het pensioenvermogen bedraagt:	3.830.136	3.263.607
De beleidsdekkingsgraad van ons fonds is lager dan de vereiste dekkingsgraad (per ultimo 2019: 119,9%). Daardoor is er sprake van een tekort. Ons fonds heeft een herstelplan. Daarin staat welke maatregelen ons fonds inzet om binnen tien jaar weer een beleidsdekkingsgraad te hebben boven de vereiste dekkingsgraad. In het eerste kwartaal van 2020 heeft ons fonds de jaarlijkse update van het herstelplan uitgevoerd. Voor ons fonds speelt verder dat de beleidsdekkingsgraad voor het vijfde opeenvolgende meetmoment onder de minimaal vereiste dekkingsgraad ligt. De beleidsdekkingsgraad mag echter niet langer dan zes achtereenvolgende meetmomenten lager dan de minimaal vereiste dekkingsgraad zijn. Op basis van het huidige herstelplan doet deze situatie zich naar verwachting op 31 december 2020 voor. Dat betekent dat ons fonds zich zonder aanvullende maatregelen op 31 december 2020 niet financieel kan herstellen tot het niveau van de minimaal vereiste dekkingsgraad. Een verlaging kan daarom niet uitgesloten worden. Bestuur en sociale partners hebben afgesproken om in het tweede kwartaal van 2020 te praten over de premie en pensioenregeling vanaf 2021.		
De voorziening pensioenverplichtingen per 31 december is als volgt opgebouwd:		
– Deelnemers en arbeidsgeschikten	1.516.991	1.286.960
– Gewezen deelnemers	1.269.908	992.503
– Pensioengerechtigden	1.043.612	959.871
– Overig ¹⁾	6.164	5.939
Totale voorziening pensioenverplichtingen	3.836.675	3.245.273

1) Dit betreft nagenoeg volledig de voorziening die wordt aangehouden voor de dekking van toekomstige arbeidsongeschiktheidsschades.

	2019	2018
[6] Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		
Stand per 1 januari	3.245.273	2.732.802
Mutaties:		
– Wijziging rekenrente voorziening pensioenverplichtingen	573.854	152.640
– Inkoop	98.173	90.871
– Sterfte	-1.304	-4.028
– Arbeidsongeschiktheid	574	1.704
– Collectieve inkomende waardeoverdacht	0	423.859
– Waardeoverdrachten	-2.114	-8.592
– Mutaties	-411	-640
– Toevoeging kosten	2.341	2.153
– Overige mutaties	-2.047	-286
– Verwachte uitkering	-68.207	-67.317
– Vrijval excassokosten	-1.726	-1.675
– Intrest	-7.731	-8.292
– Wijziging actuariële grondslagen	0	-67.926
Stand per 31 december	3.836.675	3.245.273
[7] Herverzekeringsdeel technische voorzieningen		
Stand per 1 januari	3.638	3.976
Mutaties:		
– Resultaat op sterfte	-30	-25
– Verwachte uitkering	-456	-502
– Vrijval excassokosten	-12	-13
– Intrest	-8	-10
– Wijziging actuariële grondslagen	0	-113
– Wijziging rentecurve	127	63
– Overige mutaties technische voorziening	-45	-47
– Collectieve inkomende waardeoverdracht	0	309
Stand per 31 december	3.214	3.638
Langlopende schulden		
[8] Spaarfonds gemoedsbezwaarde		
Stand per 1 januari	3	3
Mutatie	0	0
Stand per 31 december	3	3

	2019	2018
[9] Kortlopende schulden en overlopende passiva		
Derivaten	9.797	2.734
Verplichtingen uit hoofde van beleggingen	80.036	12.788
Lopende intrest en nog af te rekenen bankkosten	2	9
Verzekeringsmaatschappijen	113	111
Premies	15	0
Uitkeringen	32	0
Loonheffing en sociale premies	1.384	1.378
Administratiekosten, accountant en actuaris	264	297
Nog uit te betalen waardeoverdrachten	0	52
Nog te muteren waardeoverdrachten	48	0
Overige	279	369
	91.970	17.738
Alle kortlopende schulden en overlopende passiva hebben een looptijd van korter dan één jaar.		
Totaal passiva	3.922.109	3.281.348

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Door Bpf MITT zijn ultimo 2019 voor een bedrag van circa € 153,113 miljoen (ultimo 2018 € 89,789 miljoen) aan uitstaande commitments verstrekt via onder andere de Mn-beleggingsfondsen voor de periode na 2019. Bpf MITT heeft een meerjarige overeenkomst afgesloten met Mn-Services inzake de beleggingsadministratie. Deze overeenkomst heeft een looptijd korter dan vijf jaar.

Gebeurtenissen na balansdatum

Eind 2019 stak het coronavirus (COVID-19) voor het eerst de kop op in China. In maart 2020 kreeg het ook stevige voet aan de grond in Europa en daarmee in Nederland. Om het virus in te dammen en de gezondheid van mensen te beschermen, hebben veel landen drastische maatregelen moeten nemen. Deze maatregelen raken het dagelijks leven van alle mensen.

De uitbraak van het coronavirus heeft ook economische gevolgen. Zowel grote als kleine bedrijven worden hard geraakt door deze crisis. De onzekerheid die dat met zich meebrengt, heeft gevolgen voor de financiële markt en daarmee voor de financiële positie van pensioenfondsen.

Het effect van de crisis rondom het coronavirus is niet te isoleren. We kunnen wel bekijken wat er met de dekkingsgraad van het pensioenfonds is gebeurd. De dekkingsgraad van het fonds was eind februari 91,57%. Bij het vaststellen van de jaarrekening is de crisis nog niet ten einde. De dekkingsgraad eind mei 2020 bedraagt 86,84%. Hoewel de coronacrisis niet de enige oorzaak van deze daling van 5,03% hoeft te zijn, geeft dit wel een indicatie van de financiële impact op het pensioenfonds gedurende deze periode.

Toelichting op de Staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

Bezoldiging bestuur, verantwoordingsorgaan en raad van toezicht

De bestuursleden en leden van het verantwoordingsorgaan van Bpf MITT hebben in 2019 geen bezoldiging ontvangen. Wel hebben ze voor het bijwonen van vergaderingen in totaal een bedrag van € 307.000,- ontvangen aan vacatiegeld en reiskostenvergoeding. De leden van de Raad van Toezicht hebben over 2019 een bedrag van € 48.000,- ontvangen. Dit bedrag is inclusief vergoeding voor secretariële ondersteuning.

Personeel

Gedurende het boekjaar 2019 had Bpf MITT geen personeel in dienst.

Verbonden partijen

Er is enkel een relatie tussen fonds en de aangesloten werkgevers met betrekking tot de financiering van de aanspraken en de uitvoering van de regeling.

Belastingen

De activiteiten van ons fonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

Baten en lasten

	2019	2018
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds		
[10] Directe beleggingsopbrengsten		
Aandelen	5.610	4.336
Obligaties en leningen op schuldbekentenis	33.688	41.695
Overige beleggingen	6.782	2.512
Liquide middelen	-162	-149
Rente met betrekking tot waardeoverdrachten	-1	83
Rente over bijdragen van werkgevers en werknemers	81	70
Rentederivaten	6.249	3.725
Overige	-3	-2
	52.244	52.270

	2019	2018
[11] Indirecte beleggingsopbrengsten		
<i>Gerealiseerde en niet-gerealiseerde koersverschillen:</i>		
Aandelen onroerend goed	34.686	-10.368
Aandelen	235.428	-67.508
Obligaties	70.594	-18.567
Leningen op schuldbekentenis	79.489	16.366
Bankleningen	10.572	-1.985
Deposito's	0	-8
Valutaderivaten	-24.435	-23.935
Rentederivaten	63.738	7.438
Private equity	8.549	9.718
Infrastructuur	17.602	18.844
Liquide middelen	1.784	-1.614
	498.007	-71.619
[12] Kosten van vermogensbeheer		
Ingehouden netto beheerloon (inclusief restituties)	-2.487	-2.368
Kosten beleggingsadviseur	-75	-65
Overige kosten vermogensbeheer (bewaarloon)	-68	-20
Omzetbelasting m.b.t. kosten vermogensbeheer 2015 t/m 2019	1.210	-6
	-1.420	-2.459
Het ingehouden netto beheerloon kan als volgt worden gespecificeerd naar de verschillende beleggingscategorieën:		
– Fiduciair beheer	-1.506	-1.325
– Vastrentende waarden	-561	-534
– Alternatieve beleggingen	-407	-403
– Overige beleggingen	-13	-106
	-2.487	-2.368
Voor een verdere uitsplitsing van de kosten vermogensbeheer naar de verschillende beleggingscategorieën wordt verwezen naar het bestuursverslag. Deze kosten wijken af van de genoemde kosten in het bestuursverslag, omdat daar ook kosten zijn opgenomen die zijn verwerkt in het nettorendement.		
Totaal beleggingsopbrengsten	548.831	-21.808

[13] Premiebijdragen van werknemers en werkgevers

Premies basisregeling

Inkoopsom Anw-hiaat Ten Cate

	2019	2018
Premies basisregeling	95.078	90.244
Inkoopsom Anw-hiaat Ten Cate	0	369
	95.078	90.613
De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate verantwoord.		
De premiebijdragen van werkgever en werknemers bedragen in totaal 24% (2018: 24%) van de pensioengrondslag.		
De kostendeekkende, gedempte en feitelijke premies zijn als volgt:		
– Kostendeekkende premie	127.917	119.747
– Gedempte kostendeekkende premie	76.926	74.879
– Feitelijke premie	95.078	90.244
De kostendeekkende premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	100.514	93.024
– Opslag in stand houden vereist vermogen	21.309	20.186
– Opslag voor uitvoeringskosten	6.094	6.537
	127.917	119.747
De gedempte kostendeekkende premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	42.119	40.407
– Opslag in stand houden vereist vermogen	8.929	8.768
– Opslag voor uitvoeringskosten	6.094	6.537
– Actuarieel benodigd ten behoeve van voorwaardelijke onderdelen	19.784	19.167
	76.926	74.879
De feitelijke premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	42.119	40.407
– Opslag in stand houden vereist vermogen	8.929	8.768
– Opslag voor uitvoeringskosten	6.094	6.537
– Actuarieel benodigd ten behoeve van voorwaardelijke onderdelen	19.784	19.167
– Overschot	18.152	15.365
	95.078	90.244
Bij de bepaling van de aan het boekjaar toe te rekenen premie is rekening gehouden met verleende premiekortingen en/of premieopslagen. In het boekjaar is geen korting verstrekt.		

De feitelijke premie is vastgesteld als een doorsneepremie ter grootte van 24,0% ¹⁾ van de pensioengrondslag. Deze doorsneepremie is door het bestuur vastgesteld en is gebaseerd op de premiestaffel in de ABTN.

[14] Saldo van overdrachten van rechten

Overgenomen pensioenverplichtingen
Collectieve inkomende waardeoverdracht
Overgedragen pensioenverplichtingen

	2019	2018
	2.088	4.765
	0	443.143
	-4.064	-13.599
	-1.976	434.309

Over 2019 heeft 64,9% van de overgenomen pensioenverplichtingen betrekking op waardeoverdrachten m.b.t. kleine pensioenen. Voor de overgedragen pensioenverplichtingen is dit 20,3%.

[15] Pensioenuitkeringen

Ouderdomspensioen
Partnerpensioen
Wezenpensioen
Afkopen
Invaliditeitspensioen

	-53.170	-51.647
	-12.951	-12.576
	-194	-171
	-1.853	-2.858
	-165	-177
	-68.333	-67.429

[16] Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

Wijziging rekenrente voorziening pensioenverplichtingen
Inkoop
Sterfte
Arbeidsongeschiktheid
Collectieve inkomende waardeoverdracht
Waardeoverdrachten
Mutaties
Toevoeging kosten
Overige mutaties technische voorzieningen
Verwachte uitkering
Vrijval excassokosten
Intrest
Wijziging actuariële grondslagen

	-573.854	-152.640
	-98.173	-90.871
	1.304	4.028
	-574	-1.704
	0	-423.859
	2.114	8.592
	411	640
	-2.341	-2.153
	2.047	286
	68.207	67.317
	1.726	1.675
	7.731	8.292
	0	67.926
	-591.402	-512.471

1) Inclusief Ten Cate 24,2%.

	2019	2018
Herverzekering		
[17] Uitkeringen uit herverzekering		
Ouderdomspensioen	457	364
Partnerpensioen	0	168
Invaliditeitspensioen	10	8
	467	540
[18] Pensioenuitvoerings- en administratiekosten		
Administratie	-4.983	-5.119
Bestuursadvisering	-632	-485
Actuaris	-534	-353
Accountant (controle jaarrekening en DNB-staten) KPMG	-87	-76
Accountant (fiscaal advies) Deloitte	-72	-32
Overige advieskosten	-22	-20
Bestuur en verantwoordingsorgaan	-307	-292
Raad van Toezicht	-48	-52
De Nederlandsche Bank	-221	-233
Autoriteit Financiële Markten	-20	-18
Contributie PensioenFederatie	-35	-34
Opleidingskosten	-25	-13
Pensioenregister	-10	-9
UWV	-3	-5
Overige	-86	-21
	-7.085	-6.762
[19] Overige baten en lasten		
Mutatie voorziening dubieuze debiteuren	-46	-191
Diverse kleine posten	17	46
	-29	-145
Saldo van baten en lasten	-24.449	-83.153

	2019	2018
Actuariële analyse van het saldo		
Beleggingen	-17.292	-166.155
Premies	-11.530	-9.317
Waardeoverdrachten	138	-243
Kosten	735	1.450
Uitkeringen	341	428
Sterfte	1.304	4.028
Arbeidsongeschiktheid	-574	-1.704
Mutaties	411	640
Overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen	2.047	87.865
Andere oorzaken	-29	-145
	-24.449	-83.153

Het resultaat op "Beleggingen" van 17 miljoen euro negatief betreft het saldo van de gerealiseerde beleggingsrendementen (548 miljoen euro positief) en de benodigde intrestbijschrijving en de mutatie van de technische voorziening uit hoofde van de wijziging van de rentetermijnstructuur (totaal 565 miljoen euro negatief).

Bestemming van het saldo

Het bestuur heeft besloten om het resultaat over het boekjaar als volgt te verdelen:

	2019
Extra reserve	-24.449
	-24.449

Risicoparagraaf

(in duizenden euro)

Solvabiliteitsrisico

In de risicoparagraaf binnen het bestuursverslag is het beleid rond risicobeheersing uiteengezet. Hierna wordt een aantal specifieke risico's nader toegelicht en gekwantificeerd.

Het belangrijkste risico dat het fonds loopt, is het risico dat het niet over genoeg solvabiliteit beschikt. Indien het fonds niet solvabel is, bestaat het risico dat het fonds de premie moet verhogen of dat een beperkte of geen toeslagverlening kan plaatsvinden voor (delen van) het deelnemersbestand. In het uiterste geval dient het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten te verminderen. Hoe solvabel het pensioenfonds is, wordt getoetst aan de hand van de beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als de 12-maands voortschrijdend gemiddelde dekkingsgraad. Hoeveel eigen vermogen het fonds aan dient te houden gegeven de financiële risico's die het loopt (na afdekking) op de balans komt tot uitdrukking in de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets. Onder het huidige FTK geldt hierbij dat de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling afgezet wordt tegen de beleidsdekkingsgraad om te bepalen of het pensioenfonds in een tekortsituatie verkeert.

De verschillende standaard risicofactoren hierin worden benoemd onder de noemer S1 tot en met S6 en de S10. Hierna zijn de uitkomsten weergegeven voor de verschillende risicocategorieën op basis van de strategische beleggingsmix ultimo 2019 van 119,9% en 2018 van 121,2%.

Hierbij dient opgemerkt te worden dat bij de procentuele buffers rekening gehouden wordt met de veronderstelde positieve samenhang (correlatie) tussen renterisico, aandelen- en vastgoedrisico en kredietrisico. Daarnaast wordt rekening gehouden met het gegeven dat niet alle risico's zich tegelijk zullen manifesteren (diversificatie).

	2019		2018	
	€	%	€	%
Renterisico (S1)	122.597	1,8	158.207	3,0
Zakelijke waarden risico (S2)	512.165	11,9	468.736	13,2
Valutarisico (S3)	168.483	1,0	119.187	0,6
Grondstoffenrisico (S4)	0	0,0	0	0,0
Kredietrisico (S5)	249.956	4,7	186.116	4,0
Verzekeringstechnisch risico (S6)	115.245	0,5	95.206	0,4
Actief beheer risico (S10)	14.714	0,0	10.456	0,0
Correlatie en diversificatie-effect	-418.652		-350.243	
Vereist eigen vermogen voor risico fonds	764.508	19,9	687.665	21,2
Aanwezige dekkingsgraad		99,7		100,5
Beleidsdekkingsgraad		98,1		103,8
Minimaal vereiste dekkingsgraad		104,3		104,4
Vereiste dekkingsgraad		119,9		121,2

De beleidsdekkingsgraad van het fonds is per 31 december 2019 lager dan de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling volgens het standaardmodel, waardoor het fonds in een tekort verkeert. Einde boekjaar 2019 bedraagt de beleidsdekkingsgraad 98,1%. Afgezet tegen de beleidsdekkingsgraad van 2018 van 103,8%, is de beleidsdekkingsgraad afgenomen met 5,7%-punt.

Renterisico

Het renterisico wordt veroorzaakt, doordat de rentegevoeligheid van de verplichtingen afwijkt van de rentegevoeligheid van de beleggingen. Het fonds kent een langere looptijd voor pensioenverplichtingen dan voor de looptijd van de beleggingen. Onderstaande duratiecijfers geven meer inzicht.

Duratie van de vastrentende waarden (inclusief rentederivaten) 12,1.

Duratie van de pensioenverplichtingen 21,7.

Voor de vaststelling van het renterisico bij het vereist eigen vermogen worden de kasstromen van de rentegevoelige beleggingen afgezet tegen de kasstromen van de voorziening pensioenverplichtingen. Vervolgens worden beide kasstromen afgezet tegen door DNB bepaalde renteschokken die per looptijd verschillen. Op basis van deze renteschokken kan de impact op de technische voorziening en de impact op de rentegevoelige beleggingen in de matchingportefeuille worden berekend. Overeenkomstig kan een afdekkingspercentage worden berekend. Rentegevoeligheid is één van de belangrijkste factoren bij de bepaling van de (strategische) assetallocatie van de portefeuille.

	Feitelijke verdeling		Strategische verdeling	
	in €	%	in €	%
Impact op technische voorziening voor risico fonds (A)	158.204		158.204	
Impact op de rentegevoelige beleggingen (B)	35.725		35.607	
Renterisico	122.479	1,7	122.597	1,8
Afdekkingspercentage (B/A)		22,6		22,5

Het fonds kent sinds einde 2019 een dynamische renteafdekking. De mate van renteafdekking is gekoppeld aan de 30-jaars swaprente. Per einde 2019 is de renteafdekking volgend uit de dynamische renteafdekking gelijk aan 30% op marktwaarde.

Met behulp van rentederivaten kan gestuurd worden op het strategisch afdekkingspercentage. Rondom dit percentage wordt een bandbreedte. Deze bandbreedtes zijn bedoeld om te borgen dat de renteafdekking voldoende dicht bij de strategische norm blijft, maar (keine) transacties als gevolg van beperkte marktfluctuaties te vermijden.

Hoogte buffer

Op basis van de vereist eigen vermogen berekeningen bedraagt de buffer voor het feitelijk renterisico 122.479 (1,7%) en voor het strategisch renterisico 122.597 (1,8%) ultimo 2019.

Aandelen- en vastgoedrisico

Ons fonds loopt het risico dat haar beleggingen in aandelen, onroerend goed, infrastructuur en private equity in waarde dalen. In het beleggingsbeleid wordt met dergelijke risico's rekening gehouden door ondermeer een toepassing van voldoende spreiding in de beleggingsportefeuille naar categorieën, markten en dergelijke. De volatiliteit van de marktwaarden (prijsrisico's) van beleggingen wordt periodiek geëvalueerd en kan leiden tot bijstellingen in het vermogensbeheer. In onderstaande tabel wordt de verdeling naar de verschillende categorieën in zakelijke waarden getoond.

Verdeling zakelijke waarden, onroerende zaken en overige beleggingen per categorie:

	2019		2018	
	€	%	€	%
Indirect onroerend goed	155.219	10,5	120.609	10,1
Ontwikkelde markten (Mature markets)	785.122	53,0	625.510	52,4
Opkomende markten (Emerging markets)	275.111	18,6	218.697	18,3
Private equity	84.253	5,7	71.524	6,0
Infrastructuur	181.022	12,2	157.606	13,2
	1.480.727	100,0	1.193.946	100,0

Derivaten

Strategisch dekt het fonds haar zakelijke waarden risico niet af.

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch aandelen- en vastgoedrisico rekening gehouden met de door DNB voorgeschreven schokken die variëren overeenkomstig de risicograad van het type belegging. De buffer voor het feitelijk aandelen- en vastgoedrisico bedraagt 563.473 (13,3%) en voor het strategisch aandelen- en vastgoedrisico 512.165 (11,9%).

Valutarisico

Het valutarisico wordt veroorzaakt doordat de verplichtingen van ons fonds in euro's luiden terwijl een gedeelte van de beleggingen van ons fonds in niet-euro luidt. Ons fonds loopt het risico dat haar buitenlandse beleggingen dalen in waarde als gevolg van valutakoersontwikkelingen. Ons fonds kiest er daarom voor om (een gedeelte) van haar buitenlandse valuta's af te dekken. Zonder afdekking van het valutarisico loopt het fonds risico bij een daling van vreemde valuta ten opzichte van de euro. Indien de afdekking van het risico hoger dan 100% is, loopt ons fonds juist risico bij een stijging van vreemde valuta ten opzichte van de euro. Strategisch streeft ons fonds naar een afdekking van 90% van de valuta-exposure naar Amerikaanse dollar, Britse pond en Japanse yen. Andere buitenlandse valuta worden niet afgedekt. Eind 2019 zou dit betekenen dat strategisch 52,6% van de niet-euro belangen wordt afgedekt. De feitelijke valuta-afdekking is lager, met name omdat de beleggingen in Amerikaanse dollar voor circa 70% afgedekt worden. De bedragen in onderstaande tabellen zijn op basis van Look Through, inclusief CSA-posities, saldi depotbanken en kortlopende vorderingen en schulden met betrekking tot beleggingen.

	31 december 2019		31 december 2019	
	Voor derivaten	Valutaderivaten	Na derivaten	Reële waarde
	€	€	€	€
Euro	2.425.720	487.189	2.912.909	-5.957
Amerikaanse dollar	727.135	-319.042	408.092	0
Britse pond sterling	134.161	-168.146	-33.986	0
Japanse yen	5.461	0	5.461	0
Overige	518.476	0	518.476	0
	3.810.952	0	3.810.952	-5.957

	31 december 2018		31 december 2018	
	Voor derivaten	Valutaderivaten	Na derivaten	Reële waarde
	€	€	€	€
Euro	1.960.414	472.130	2.432.544	2.088
Amerikaanse dollar	734.214	-285.748	448.466	0
Britse pond sterling	107.601	-145.380	-37.779	0
Japanse yen	44.417	-41.002	3.415	0
Overige	400.510	0	400.510	0
	3.247.156	0	3.247.157	2.088

Indien de afrekening van deze transacties op 31 december 2019 zou hebben plaatsgevonden dan zou het af te rekenen bedrag 24.435 lager uitvallen dan overeengekomen (ongerealiseerde resultaat van negatief 24.435).

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch valutarisico rekening gehouden met een door DNB voorgeschreven schok van 20% voor valuta in ontwikkelde markten en van 35% voor valuta in opkomende markten die berekend wordt op de niet-euro beleggingen na afdekking. De buffer voor het feitelijk valutarisico bedraagt 196.728 (1,3%) en voor het strategisch valutarisico 168.483 (1,0%).

Grondstoffenrisico

Grondstoffen ofwel commodities, vormen een beleggingscategorie waarin veelal via indexfutures en swaps wordt geïnvesteerd in energie (olie), metalen, edelmetalen en agroproducten. Het grondstoffenrisico betreft het risico op fluctuaties in grondstofprijzen. Bpf MITT heeft geen beleggingen in grondstoffen.

Kredietrisico

Bpf MITT loopt het risico dat één of meerdere van haar tegenpartijen niet aan de voorafgesproken betalingen kan voldoen. Bij de berekening van het kredietrisico dient het effect van de kredietwaardigheid van de partijen, waarin belegd wordt, tot uitdrukking te komen. Het kredietrisico komt tot uitdrukking in de zogenaamde creditspread. Deze creditspread is het verschil tussen de uitkering die afhangt van de kredietwaardigheid van de tegenpartij en een uitkering die met volledige zekerheid (risicovrij) tot uitkering zal komen. Het kredietrisico verbonden aan derivatentransacties wordt beheerst door het afsluiten van standaardovereenkomsten met tegenpartijen, het beoordelen van de kredietwaardigheid van tegenpartijen, het spreiden van het transactievolume over verschillende

tegenpartijen, het eisen van voldoende onderpand en een adequate monitoring met betrekking tot de gestelde eisen inzake het onderpand.

Het kredietrisico binnen de vastrentende-waardenportefeuille kan naast de creditspread eveneens gemeten worden aan de hand van de ratingverdeling van de rentegevoelige beleggingsportefeuille. Deze ratingverdeling wordt afgegeven door een kredietbeoordelaar. Een Europese staatsobligatie met een AAA-rating wordt in het standaardmodel als kredietrisicovrij beschouwd. Daarentegen worden beleggingen die geclassificeerd staan onder 'lager dan BBB' als zeer risicovol beschouwd. Cash wordt als kredietrisicovrij beschouwd. Beleggingen die geen rating ontvangen worden als risicovol beschouwd.

De samenstelling van de vastrentende waarden (inclusief lopende intrest) kan als volgt worden samengevat:

	2019				2018			
		%	Duration	Credit-spread %		%	Duration	Credit-spread %
Langlopende Europese obligaties	751.476	33,1	17,7	-0,1	868.758	43,0	16,6	-0,3
Europese bedrijfsobligaties	398.931	17,6	5,2	0,5	378.896	18,8	5,2	0,9
Hypotheke retail	244.405	10,8	7,2	1,4	229.933	11,4	7,0	1,6
Kortlopende staatsobligaties	315.072	13,9	0,5	-0,2	153.385	7,6	0,5	-0,4
Onderhandse leningen	266	0,0	2,1	0,7	348	0,0	2,6	1,1
Vastrentend-hoogrentend EU obligaties	113.203	5,0	2,9	2,6	60.507	3,0	4,7	4,2
Vastrentend-hoogrentend US obligaties	124.553	5,5	2,6	3,1	107.189	5,3	4,0	4,2
Emerging Markets obligaties	299.021	13,2	6,8	3,2	215.174	10,7	5,8	3,9
Deposito's	24.495	1,1	–	–	3.499	0,2	–	–
	2.271.422	100,0			2.017.689	100,0		

De creditspread is een maatstaf voor kredietrisico en geeft de opslag aan die de markt vraagt boven de risicovrije rente. Des te hoger deze opslag, des te hoger de markt het kredietrisico op een partij beoordeelt en des te hoger de vergoeding (de spread) is die de markt wil ontvangen voor het nemen van dit kredietrisico. De creditspread is bepaald ten opzichte van de relevante swapcurves in de desbetreffende valuta van de obligatie.

De durations en creditspreads van langlopende Europese staats- en bedrijfsobligaties zijn specifiek bepaald voor deze beleggingsfondsen. Voor alle overige vastrentende waarden (overige beleggingsfondsen en discretionaire portefeuilles) zijn deze gegevens op basis van de portefeuille vastgesteld.

De langlopende Europese obligaties zijn uitgegeven door Europese landen en luiden in EUR.

De Emerging Markets-obligaties zijn uitgegeven door landen in opkomende regio's zoals Latijns Amerika, Azië, Pacific en Afrika.

De Vastrentend-hoogrentende portefeuille bestaat uit hoogrentende obligaties uitgegeven door het bedrijfsleven.

De hoogrentende obligaties hebben over het algemeen een lagere rating dan "Investment grade".

Deposito's en kortlopende staatsobligaties worden aangehouden om tijdelijke overtollige liquide middelen kortstondig uit te zetten.

Het kredietrisico wordt primair beperkt door te beleggen in bedrijven of staten met een hoge kredietwaardigheid.

De verdeling van de vastrentende waarden naar creditrating is als volgt:

	2019	2018
	%	%
AAA	25,0	31,0
AA	28,0	27,0
A	13,0	15,0
BBB	17,0	13,0
Lager dan BBB	16,0	13,0
Geen rating	1,0	1,0
	100,0	100,0

De verdeling van de looptijd van de vastrentende waarden is als volgt:

	2019	2018
	%	%
Van 0 tot 3 jaar	514.009 22,6	306.456 15,2
Van 3 tot 5 jaar	269.564 11,9	229.710 11,4
Van 5 tot 10 jaar	528.755 23,3	502.546 24,9
Van 10 tot 20 jaar	368.510 16,2	364.615 18,1
Langer dan 20 jaar	590.584 26,0	614.362 30,4
	2.271.422 100,0	2.017.689 100,0

Hoogte buffer

Binnen de berekening van het standaardmodel wordt een kredietrisico becijferd conform de ratingverdeling van de vastrentende waardenportefeuille. Naar mate de rating slechter wordt, neemt de te hanteren buffer toe. Afgaande op de hierboven genoemde ratingverdeling resulteert dit in een buffer voor het feitelijk kredietrisico van 234.633 (4,3%) en voor het strategisch kredietrisico van 249.956 (4,7%).

Verzekeringstechnisch risico

Binnen het verzekeringstechnische risico worden in principe alleen risico's meegenomen die verband houden met sterfte. Het omvat de risico's als gevolg van afwijkingen ten opzichte van de verwachte sterfte en afwijkingen van de verwachte sterftetrend (langlevensrisico). Tot het verzekeringstechnische risico worden gerekend: procesrisico, risico-opslag voor afwijkingen ten opzichte van de sterftetrend en negatieve stochastische afwijkingen van de verwachtingswaarde. Deze drie risico's bedragen een percentage van de op actuele waarde berekende technische voorziening. Het procesrisico neemt af naarmate het deelnemersbestand toeneemt, omdat het sterfteproces dan beter kan worden geschat. De beide andere risicofactoren houden respectievelijk rekening met de onzekerheid in de sterftetrend en met de negatieve stochastische afwijkingen.

Hoogte buffer

De buffer voor het feitelijk verzekeringstechnisch risico bedraagt 115.245 (0,4%) en voor het strategisch verzekeringstechnisch risico 115.245 (0,5%).

Concentratierisico en prijsrisico

Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen. De spreiding van de portefeuille is in de toelichting op de balans nader toegelicht. Ook "grote posten" zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen, moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd.

Zakelijke waarden en overige beleggingen

Verdeling zakelijke waarden en overige beleggingen per regio:

	2019		2018	
	€	%	€	%
Indirect onroerend goed	155.219	10,5	120.609	10,1
Aandelen Europa	357.947	24,2	287.418	24,1
Aandelen Noord-Amerika	349.408	23,6	270.408	22,6
Aandelen Verre Oosten	77.768	5,3	67.684	5,7
Aandelen Emerging Markets	275.111	18,6	218.697	18,3
Private equity	84.253	5,7	71.524	6,0
Infrastructuur	181.022	12,2	157.606	13,2

1.480.727	100,0	1.193.946	100,0
------------------	--------------	------------------	--------------

Verdeling zakelijke waarden per sector:

Financiële instellingen	226.290	21,3	182.235	21,6
Handels- en industriële ondernemingen	101.641	9,6	82.348	9,8
Overheid	0	0,0	148	0,0
Energie	63.909	6,0	58.017	6,9
Technologie	134.891	12,7	90.428	10,7
Consumentengoederen	315.793	29,8	245.210	29,1
Communicatie	120.430	11,4	98.200	11,6
Materialen	48.079	4,5	39.145	4,6
Overige	49.200	4,6	48.476	5,7

1.060.233	100,0	844.207	100,0
------------------	--------------	----------------	--------------

Concentratierisico vastrentende waarden

Grote posten: vastrentende waarden van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 2% van de totale beleggingen in vastrentende waarden:

	2019		2018	
	€	%	€	%
Duitse staat	257.900	6,8	294.897	9,1
Nederlandse staat	181.216	4,8	209.034	6,4
Belgische staat	297.418	7,8	223.153	6,9
Oostenrijkse staat	102.859	2,7	101.679	3,1

Hoogte buffer

In het standaardmodel is geen rekening gehouden met een buffer voor concentratierisico. Het risico dient sec kwalitatief toegelicht te worden.

Security lending

Binnen een aantal Mn Services-beleggingsfondsen waarin Bpf MITT belegt, worden stukken (aandelen en obligaties) uitgeleend. Voor het uitlenen van deze stukken ontvangen de betreffende beleggingsfondsen collateral als onderpand. De opbrengsten van het uitlenen van de stukken worden binnen het betreffende beleggingsfonds herbelegd. Deze opbrengsten hebben een positief effect op de participatiewaarde van het beleggingsfonds. Het onderpand heeft gemiddeld een waarde van 103,8% van de uitgeleende stukken. Het aandeel van Bpf MITT in de waarde van het ontvangen onderpand was op jaareinde 33.999.

Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat de beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen.

	2019		2018	
	%		%	
Illiquide beleggingen per beleggingscategorie				
Vastrentende waarden	244.671	6,39	230.281	7,14
Private equity	84.253	2,20	71.524	2,22
Infrastructuur	181.022	4,73	157.606	4,89
	509.946	13,32	459.411	14,25

Illiquide beleggingen zijn niet binnen een maand opvraagbaar. Ultimo 2019 is 13,32% (2018: 14,25%) van de totale beleggingsportefeuille illiquide en vertegenwoordigen een bedrag van 509.946 dat niet binnen één maand liquide gemaakt kan worden.

Actief beheer risico

Het Actief beheer risico ontstaat doordat vermogensbeheerders actief beheer voeren op (delen van) de beleggingsportefeuille. Onder actief beheer worden afwijkende posities in portefeuilles verstaan die worden ingenomen ten opzichte van strategische benchmarks. De mate van actief beheer wordt bepaald aan de hand van de tracking error. Een lage tracking error impliceert dat het feitelijke rendement dicht bij de gekozen benchmark ligt, terwijl een hoge tracking error aangeeft dat het rendement duidelijk van de benchmark afwijkt. Een hogere tracking error impliceert een hoger actief beheer risico.

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt alleen een actief beheer risico becijferd voor de aandelenportefeuille indien de tracking error groter is dan 1%. Voor het fonds resulteert een buffer voor het feitelijk actief beheer risico van 13.398 (0,0%) en voor het strategisch actief beheer risico van 14.714 (0,0%).

Vastgesteld te Zeist, 24 juni 2020.

Het bestuur

dhr. G.A.J. Lamers
voorzitter

dhr. H.J. van der Meer
secretaris

dhr. J.J.C. Jochems

dhr. J. Hasselman

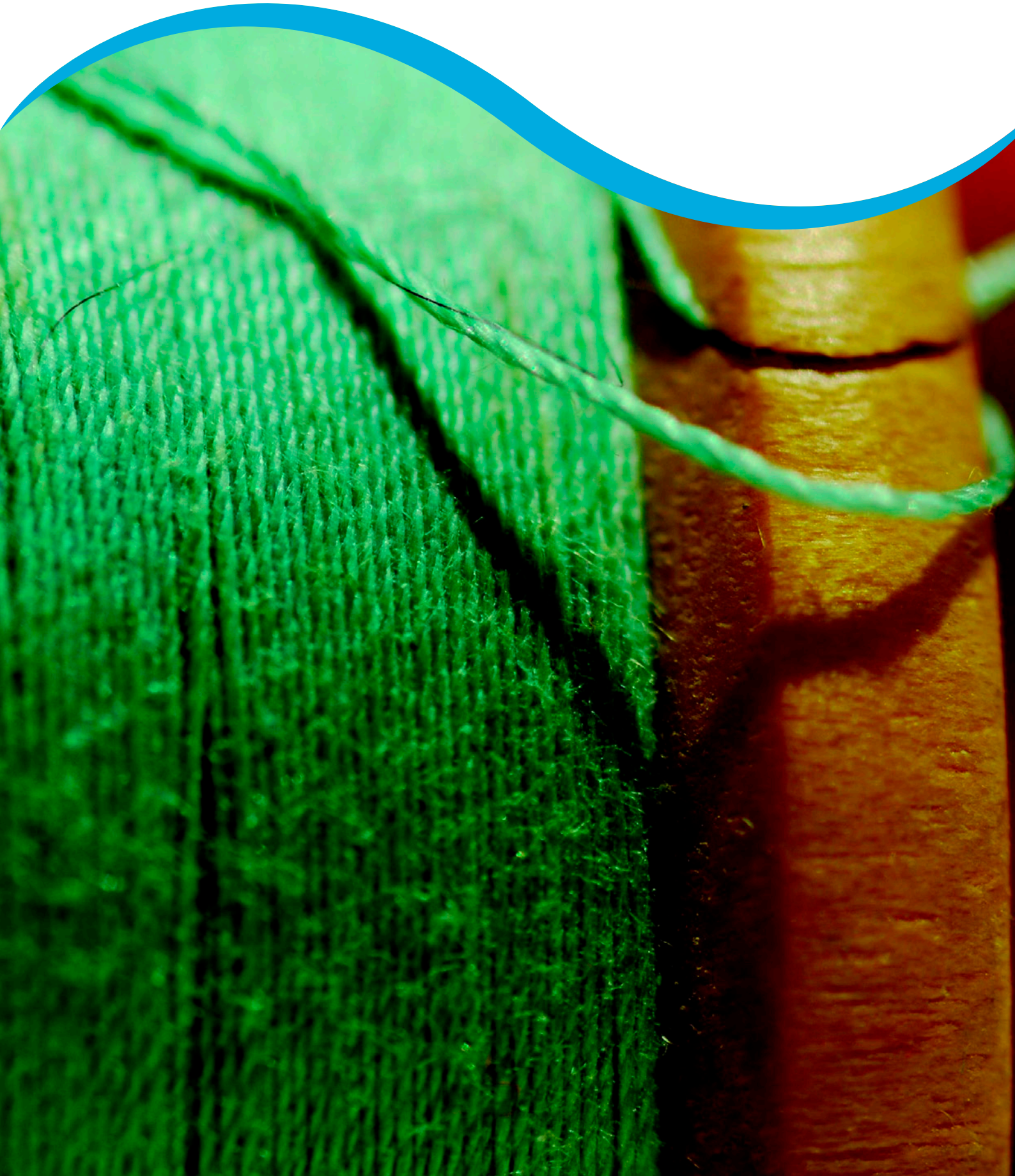
dhr. M. Mulder

dhr. H.J. Wuijten

mw. I.M. van Eekelen

dhr. W.B.E. Rutgers

Overige gegevens



Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van ons fonds.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Bedrijfstakpensioenfonds Mode-, Interieur-, Tapijt- en Textielindustrie te Heerlen is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2018.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds Mode-, Interieur-, Tapijt- en Textielindustrie, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie. Omdat Towers Watson Netherlands B.V. beschikt over een door de toezichthouder goedgekeurde gedragscode, is het toegestaan dat andere actuarissen en deskundigen aangesloten bij Towers Watson Netherlands B.V. wel andere werkzaamheden verrichten voor het pensioenfonds.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 16.000.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 800.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van de artikelen 131 (minimaal vereist eigen vermogen), 132 (vereist eigen vermogen) en 133 (dekking door waarden).

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen. Deze situatie bestaat voor vijf achtereenvolgende jaareinden.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds Mode-, Interieur-, Tapijt- en Textielindustrie is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening slecht, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het minimaal vereist eigen vermogen. In het kader van dit oordeel wijs ik op de ontwikkelingen na balansdatum als gevolg van de coronacrisis, zoals die door het pensioenfonds in het jaarverslag zijn toegelicht.

Rotterdam, 26 juni 2020

drs. R.J.M. van de Meerakker AAG
Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.



Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur en de raad van toezicht van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds Mode-, Interieur-, Tapijt-, en Textielindustrie

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2019

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds Mode-, Interieur-, Tapijt-, en Textielindustrie per 31 december 2019 en van het saldo van baten en lasten over 2019, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Wat we gecontroleerd hebben

Wij hebben de jaarrekening 2019 van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds Mode-, Interieur-, Tapijt-, en Textielindustrie ('de Stichting') te Heerlen gecontroleerd.

De jaarrekening bestaat uit:

- 1 de balans per 31 december 2019;
- 2 de staat van baten en lasten over 2019;
- 3 het kasstroomoverzicht over 2019; en
- 4 de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de Stichting zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Controleaanpak

Samenvatting

Materialiteit
— Materialiteit van EUR 16 miljoen — Circa 0,4% van het pensioenvermogen
Kernpunten
— Waardering van niveau 3- en niveau 4-beleggingen — Waardering van technische voorzieningen
Oordeel
Goedkeurend

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op EUR 16 miljoen (2018: EUR 13,5 miljoen). Voor de bepaling van de materialiteit wordt uitgegaan van het pensioenvermogen per 31 december 2019 (circa 0,4%). De hogere materialiteit in 2019 ten opzichte van 2018 is het gevolg van een toename in het pensioenvermogen van de Stichting. Wij beschouwen het pensioenvermogen als de meest geschikte benchmark, omdat het pensioenvermogen een bepalende factor is in de berekening van de (beleids)dekkingsgraad die de financiële positie van de Stichting weergeeft. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij hebben met het bestuur en de raad van toezicht afgesproken dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven EUR 800 duizend rapporteren aan het bestuur en de raad van toezicht alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Reikwijdte van de controle

Uitbesteding van bedrijfsprocessen aan dienstverleners

De Stichting heeft het beheer van de beleggingen uitbesteed aan MN Services Vermogensbeheer B.V. De pensioenadministratie is uitbesteed aan AZL N.V. De jaarrekening wordt opgesteld op basis van informatie over de beleggingen en beleggingsopbrengsten die is verstrekt door MN Services Vermogensbeheer B.V. en informatie over de technische voorzieningen, premiebijdragen en pensioenuitkeringen en overige financiële posten die is verstrekt door AZL N.V.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor het verwerven van inzicht in de aard en de significantie van de door de dienstverleners



KPMG Accountants N.V., ingeschreven bij het handelsregister in Nederland onder nummer 33263683, is lid van het KPMG-netwerk van zelfstandige ondernemingen die verbonden zijn aan KPMG International Cooperative ('KPMG International'), een Zwitserse entiteit.

verleende diensten en in het effect ervan op de voor de controle relevante interne beheersing van de Stichting. Op basis hiervan identificeren wij de risico's op een afwijking van materieel belang en zetten wij controlewerkzaamheden op en voeren wij deze uit om op deze risico's in te spelen.

Bij de uitvoering van onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen van andere onafhankelijke accountants inzake de voor de Stichting relevante interne beheersingsmaatregelen van MN Services Vermogensbeheer B.V. en AZL N.V., zoals weergegeven in de specifiek daarvoor opgestelde (Standaard 3402 type-II) rapportages.

Onze controlewerkzaamheden bestaan uit het bepalen van de minimaal verwachte interne beheersingsmaatregelen en het bespreken van de beheersomgeving bij de dienstverlener met vertegenwoordigers van de dienstverlener. Op basis daarvan evalueren wij, en bespreken wij met de andere onafhankelijke accountant, de in de Standaard 3402-rapportage beschreven interne beheersingsmaatregelen, de verrichte werkzaamheden ter toetsing van de effectieve werking gedurende 2019 en de uitkomsten daarvan. Ook beoordelen wij de evaluatie door het bestuur van de kwaliteit van de uitbesteding aan MN Services Vermogensbeheer B.V. en AZL N.V.

Wij hebben eigen gegevensgerichte analyses ten aanzien van premiebijdragen en uitkeringen uitgevoerd waarbij wij de uitkomsten hebben getoetst op basis van verwachtingen die wij zelf hiervoor hebben ontwikkeld. Wij hebben door middel van deelwaarnemingen mutaties in de pensioenadministratie, premiebijdragen en uitkeringen aan de hand van brondocumentatie bij de dienstverlener onderzocht.

Bij de uitvoering van onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen van andere onafhankelijke accountants. MN Services Vermogensbeheer B.V. heeft op grond van de overeenkomst met de Stichting aan een onafhankelijk accountant opdracht gegeven de informatie inzake beleggingen ten behoeve van de jaarrekening van de Stichting te controleren.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel bij de jaarrekening zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de controlewerkzaamheden van deze accountant. In dit kader hebben wij de accountant schriftelijke instructies gegeven omtrent de aard en omvang van de uit te voeren werkzaamheden. De accountant heeft, op onze instructie, de controle uitgevoerd met een materialiteit van EUR 16 miljoen en daarbij ook bijzondere aandacht besteed aan het hierna genoemde kernpunt van onze controle voor de waardering van beleggingen met schattingen.

De accountant heeft zijn bevindingen aan ons gerapporteerd. Wij hebben de rapportage geëvalueerd, de bevindingen met de accountant besproken, het controledossier van de accountant beoordeeld en aanvullende eigen controlewerkzaamheden uitgevoerd waaronder de aansluiting van de vermogensbeheerrapportage met de financiële administratie en de jaarrekening.

Door bovengenoemde werkzaamheden op de uitbestede bedrijfsprocessen en aanvullende eigen werkzaamheden hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de beleggingen, beleggingsstromen en -opbrengsten, (mutaties in) deelnemergegevens en aanspraken die resulteren in (wijzigingen in) de technische voorzieningen, premiebijdragen en uitkeringen verkregen.

Reikwijdte van onze controle inzake fraude

In overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden zijn wij verantwoordelijk voor het verkrijgen van een redelijke mate van zekerheid (maar geen absolute) dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat die het gevolg zijn van fraude of fouten.

Als onderdeel van onze risico-inschattingswerkzaamheden hebben wij gebeurtenissen en omstandigheden geëvalueerd die wijzen op een prikkel of druk om fraude te plegen of een mogelijkheid bieden om fraude te plegen ('frauderisicofactoren') om op basis daarvan frauderisico's te identificeren, indien relevant.

Het geïdentificeerde frauderisico is besproken binnen het controleteam en wij zijn alert op aanwijzingen van fraude gedurende de controle. Op basis van de controlestandaard hebben wij het frauderisico met betrekking tot doorbreking van interne beheersingsmaatregelen door het bestuur (veronderstelde risico) geëvalueerd. Het veronderstelde frauderisico met betrekking tot de opbrengstverantwoording is niet van toepassing, vooral omdat de mogelijkheden tot het materieel beïnvloeden van de opbrengstverantwoording beperkt zijn.

Onze controlewerkzaamheden omvatten een evaluatie van de opzet en het bestaan alsmede de effectieve werking van interne beheersingsmaatregelen die relevant zijn voor het mitigeren van dit risico, een evaluatie van management bias en het identificeren van (administratieve) journaalposten met een hoger frauderisico. Indien wij journaalposten met een verhoogd risico hebben geïdentificeerd, controleren wij deze door middel van validatie van brondocumentatie.

Bij het bepalen van onze controlewerkzaamheden maken wij gebruik van de inschatting en evaluatie van de Stichting met betrekking tot het interne beleid omtrent frauderisico-beheersing (preventie, detectie en respons), inclusief de opzet van ethische standaarden om een open en eerlijke cultuur na te streven.

Wij hebben onze risico-inschatting en controlewerkzaamheden gecommuniceerd aan het bestuur en de raad van toezicht. Onze controlewerkzaamheden verschillen van een specifiek forensisch fraudeonderzoek, welk onderzoek vaak een meer diepgaand karakter heeft.

Onze controlewerkzaamheden om frauderisico's te adresseren hebben niet geleid tot de identificatie van een kernpunt van de controle.

Wij merken op dat onze controle is gebaseerd op de procedures die zijn beschreven in overeenstemming met de toepasselijke controlestandaarden en niet primair zijn ontworpen om fraude te detecteren.

Reikwijdte van onze controle inzake het niet voldoen aan wet- en regelgeving

Wij hebben feiten en omstandigheden geëvalueerd om wet- en regelgeving te identificeren die relevant is voor de Stichting. Wij hebben wet- en regelgeving geïdentificeerd die redelijkerwijs een materieel effect op de jaarrekening kan hebben op basis van onze risico-inschatting en sector kennis, door middel van het bevragen van het bestuur en een evaluatie van het beleid en geïmplementeerde procedures ten aanzien van het voldoen aan wet- en regelgeving.

Geïdentificeerde wet- en regelgeving is besproken binnen het controleteam en wij zijn alert op aanwijzingen van het niet voldoen aan wet- en of regelgeving gedurende de controle. De potentiële impact van wet- en regelgeving varieert sterk:

- De Stichting is onderhevig aan wet- en regelgeving die direct van invloed is op de jaarrekening, inclusief de Pensioenwet en verslaggevingstandaarden (inclusief voor de Stichting specifieke wet- en regelgeving). Wij hebben het voldoen aan deze wet- en regelgeving vastgesteld als onderdeel van onze controlewerkzaamheden voor de relevante elementen in de jaarrekening.
- Daarnaast is de Stichting onderhevig aan diverse wet- en regelgeving waarbij niet voldoen aan deze wet- en regelgeving indirect van invloed kan zijn op de jaarrekening ten aanzien van elementen verantwoord of toegelicht in de jaarrekening, of beide, bijvoorbeeld als gevolg van het ontvangen van boetes of claims. Wij hebben de Wet verplichte deelneming in een bedrijfstakpensioenfonds (Wet Bpf 2000) en het Besluit Financieel toetsingskader pensioenfondsen (Bftp) geïdentificeerd als wetgeving die indirect, redelijkerwijs een materiële impact op de jaarrekening zou kunnen hebben.

De Nederlandse controlestandaarden beperken onze controlewerkzaamheden met betrekking tot het identificeren van het niet voldoen aan wet- en regelgeving met een indirecte invloed tot het bevragen van het bestuur en inspectie van correspondentie met toezichthoudende instanties alsmede andere juridische correspondentie. Onze werkzaamheden hebben niet geleid tot het identificeren van gevallen of vermoedens van niet voldoen aan wet- en regelgeving anders dan wat reeds door de Stichting is geïdentificeerd.

De impact van bekende gevallen of vermoedens van niet voldoen aan wet- en regelgeving hebben wij geadresseerd in de controlewerkzaamheden met betrekking tot de relevante elementen zoals verantwoord in de jaarrekening.

De uitgevoerde werkzaamheden inzake het adresseren van het risico op het niet voldoen aan wet- en regelgeving hebben niet geleid tot het identificeren van een kernpunt in onze controleverklaring.

Onze controlewerkzaamheden verschillen van een specifiek forensisch onderzoek naar het voldoen aan wet- en regelgeving. Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening en voor de opzet van een zodanige interne beheersing als het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude, waaronder het voldoen aan wet- en regelgeving.

Indien de gevolgen voor de jaarrekening van het niet voldoen aan indirecte wet- en regelgeving (onregelmatigheden) minder direct van invloed zijn op gebeurtenissen en transacties die in de jaarrekening tot uitdrukking komen, hoe minder waarschijnlijk het is dat de inherent beperkte controlewerkzaamheden, zoals vereist door de controlestandaarden, dit zouden identificeren. Bovendien bestaat er, zoals bij elke controle, een hoger risico op het niet detecteren van onregelmatigheden indien deze het gevolg zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, opzettelijke onjuistheden, verkeerde representaties of de doorbreking van interne beheersmaatregelen.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het belangrijkste waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze

controle hebben wij aan het bestuur en de raad van toezicht gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Waardering van niveau 3- en niveau 4-beleggingen

Omschrijving

De beleggingen vormen een significante post op de balans van de Stichting. De beleggingen bedragen circa 98% van het balanstotaal. De beleggingen dienen conform de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. Uit noot 1 bij de toelichting op de jaarrekening blijkt dat EUR 1.067 (27,9%) miljoen van de beleggingen van de Stichting gebaseerd is op marktnoteringen en dat EUR 2.762 (72,1%) miljoen van de beleggingen van de Stichting gebaseerd is op nettocontantewaardeberekeningen (niveau 3) en andere geschikte methode (niveau 4). Het bepalen van de marktwaarde voor deze laatste beleggingscategorieën is complex(er) en bevat subjectieve schattingselementen.

Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming van het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van modellen. Gezien de invloed hiervan op de waardering van de beleggingen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de (beleids)dekkingsgraad vormde de waardering van de beleggingen een kernpunt van onze controle.

In de 'Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling' geeft de Stichting de gehanteerde waarderingsgrondslagen weer. In noot 1 zijn de gehanteerde waarderingsmethoden en belangrijke veronderstellingen voor waardering van deze beleggingscategorie uiteengezet.

Het evalueren van de waarderingsgrondslagen en het vaststellen van de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen vormden onderdeel van onze werkzaamheden.

Onze aanpak

De accountant van MN Services Vermogensbeheer B.V. heeft zijn bevindingen met betrekking tot zijn controle op de vermogensrapportage aan ons gerapporteerd. Wij hebben de rapportage geëvalueerd, de bevindingen met de accountant besproken en een dossierreview op het controledossier van de accountant verricht.

Wij hebben vastgesteld dat de gecontroleerde vermogensbeheerrapportage aansluit met de financiële administratie en de jaarrekening.

Onze observatie

Wij hebben geconstateerd dat de gehanteerde waarderingsgrondslagen en gehanteerde waarderingsmethodieken voor de beleggingen in overeenstemming zijn met de geldende verslaggevingsregels en geschikt zijn om te kunnen komen tot een marktwaarde van deze beleggingen. Wij hebben eveneens geconstateerd dat de toelichtingen op de beleggingen adequaat zijn.

Wij vinden de waardering van de beleggingen evenwichtig bepaald.

Waardering van technische voorzieningen

Omschrijving

De technische voorzieningen vormen een significante post op de balans van de Stichting en worden gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De waardering van de technische voorzieningen komt tot stand door middel van een berekening waarin aanspraakgegevens van deelnemers met behulp van belangrijke schattingen over levensverwachtingen en kostenniveaus worden vertaald naar verwachte toekomstige kasstromen (uitkeringen). De kasstromen worden contant gemaakt tegen de markttrente (rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank).

Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming van het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van actuariële modellen en het bestuur zich laat adviseren door actuariële deskundigen. Gezien de complexiteit en de invloed hiervan op de hoogte van de technische voorzieningen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de beleidsdekkingsgraad vormde de waardering van de technische voorzieningen een kernpunt van onze controle.

Het bestuur heeft in de 'Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling' de waarderingsgrondslagen en veronderstellingen voor de technische voorzieningen opgenomen. In de risicoparagraaf is de gevoeligheid van de berekening van de technische voorzieningen voor schattingen uiteengezet.

Onze aanpak

Bij onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden van de certificerend actuaire die door de Stichting is aangesteld. Wij hebben bij aanvang van de controle en bij afronding ervan afstemming gehad met de certificerend actuaire over de te volgen aanpak, de aandachtspunten en de uitkomsten.

Wij hebben de door het bestuur gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen geëvalueerd. Hierbij hebben wij de consistentie, prudentie en actualiteit van de schattingsmethode en veronderstellingen betrokken. Wij hebben de onderbouwing van de veronderstellingen door het bestuur geëvalueerd aan de hand van een toetsing van de historische betrouwbaarheid daarvan en algemeen geactualiseerde uitgangspunten zoals overlevingskansen. De gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen hebben wij besproken met de certificerend actuaire. Wij hebben de actuariële verklaring zoals opgenomen in de overige gegevens en de werkzaamheden van de certificerend actuaire geëvalueerd.

Onze werkzaamheden omvatten verder het evalueren van de uitkomst van de actuariële analyse van het saldo van baten en lasten in relatie tot eerder gemaakte schattingen en kasstroomprojecties. Bij de uitvoering van deze werkzaamheden hebben wij gebruikgemaakt van een eigen actuaire. Tevens hebben wij de waarderingsgrondslagen en de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen in de jaarrekening geëvalueerd.

Onze observatie

Wij vinden de waardering van de technische voorzieningen evenwichtig bepaald en de toelichting toereikend.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben een mindere diepgang dan onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder de informatie die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de Stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van de genoemde verslaggevingsstelsels moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de Stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de Stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze doelstelling is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan

of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een entiteit haar continuïteit niet langer kan handhaven;

- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Gegeven onze ongedeelde verantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor het verkrijgen van voldoende geschikte controle-informatie met betrekking tot de financiële informatie van de onderdelen of activiteiten binnen de groep. In dat kader zijn wij ook verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de groepscontrole.

Wij communiceren met het bestuur en de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur en de raad van toezicht hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Utrecht, 26 juni 2020

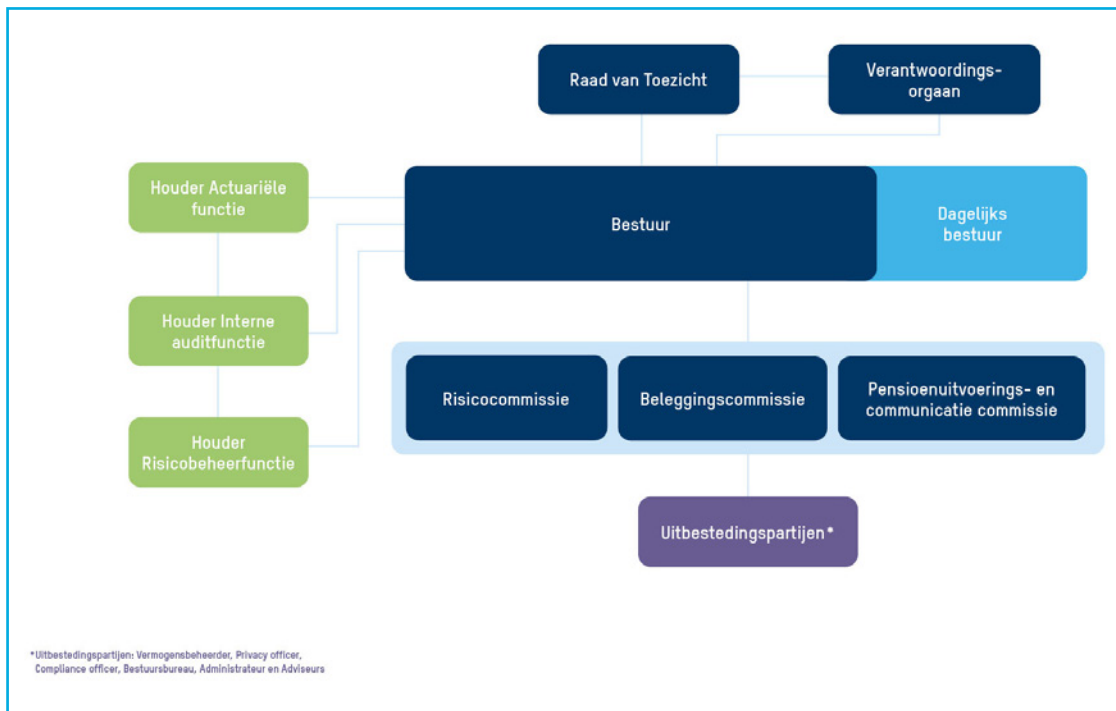
KPMG Accountants N.V.

J.C. van Kleef RA

Bijlagen



Organogram 2019



Organisatie pensioenfonds

Organen, commissies en uitbestedingspartijen

Op 31 december 2019 was de samenstelling als volgt:

Bestuur

<i>Leden namens werkgevers</i>	<i>Functie:</i>	<i>Namens:</i>
dhr. G.A.J. Lamers (1969)	voorzitter	MODINT
dhr. J.J.C. Jochems (1958)		MODINT
dhr. J. Hasselman (1955)		MODINT
dhr. M. Mulder (1964)		MODINT
<i>Leden namens werknemers</i>		
dhr. H.J. Wuijten (1956)	(vanaf 1-3-2019)	CNV Vakmensen/De Unie
mw. I.M. van Eekelen (1975)		FNV
dhr. L.P. Raadgever (1955)	is per 1 maart 2019 afgetreden.	
<i>Leden namens pensioengerechtigden</i>		
dhr. H.J. van der Meer (1954)	secretaris	FNV
dhr. W.B.E. Rutgers (1965)		-

Verantwoordingsorgaan

<i>Leden namens deelnemers</i>	
mw. S.M. Brouwer (1974)	(vanaf 10-10-2019)
dhr. G.J. Getkate (1964)	(vanaf 10-10-2019)
<i>Leden namens werkgevers</i>	
mw. A.M.A. Peters-Kooiman (1962)	
<i>Leden namens pensioengerechtigden</i>	
dhr. C. Troost (1940)	(voorzitter)
dhr. W. Smits (1941)	(secretaris a.i.)
dhr. N.J. Loendersloot (1952)	

Raad van Toezicht

dhr. C.A. Tromp (1958)	(voorzitter)
mw. A.E. Eikenboom (1968)	
dhr. P.J.C. van Eekelen (1944)	

Commissies

Beleggingscommissie	J. Hasselman (voorzitter)
	M. Mulder
	H.J. van der Meer

	W.B.E. Rutgers
Pensioenuitvoerings- en communicatiecommissie	J.J.C. Jochems (voorzitter) G.A.J. Lamers H.J. Wuijten
Risicocommissie	I.M. van Eekelen (voorzitter) G.A.J. Lamers
Accountant	KPMG Accountants N.V. te Utrecht
Adviserend actuaris	Towers Watson Netherlands B.V., locatie Purmerend
Certificerend actuaris	Towers Watson Netherlands B.V., locatie Rotterdam
Compliance officer	Nederlands Compliance Instituut
Privacy officer	Nederlands Compliance Instituut
Adviseur beleggingscommissie	Sprenkels & Verschuren B.V.
Vermogensbeheer	MN Services Vermogensbeheer B.V. te Den Haag
MN Custodian (bewaarder)	Citibank, Londen
Administratie en uitvoering pensioenregeling	AZL N.V. te Heerlen
Bestuursondersteuning	Montae & Partners B.V.

Overzicht rapportagenormen Code Pensioenfondsen

Rapportagenorm	Voldoet het fonds aan de norm?	Vindplaats toelichting jaarverslag of website
Norm 5 Het bestuur legt verantwoording af over het beleid dat het voert, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en de beleidskeuzes die het eventueel voor de toekomst maakt. Het bestuur weegt daarbij de verschillende belangen af van de groepen die bij het pensioenfonds betrokken zijn. Ook geeft het bestuur inzicht in de risico's van de belanghebbenden op korte en lange termijn, gerelateerd aan het overeengekomen ambitieniveau.	Ja	Het bestuur beschrijft in het bestuursverslag bij de betreffende beleidsonderwerpen het beleid dat het in 2019 voerde, de gerealiseerde uitkomsten van dat beleid en de beleidskeuzes die het bestuur maakte.

Rapportagenorm	Voldoet het fonds aan de norm?	Vindplaats toelichting jaarverslag of website
Norm 31 De samenstelling van fondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit, afspiegeling van belanghebbenden en continuïteit, vastgelegd in beleid. Zowel bij de aanvang van een termijn, als ook tussentijds bij de zelfevaluatie vindt een check plaats.	Ja	Het bestuur rapporteert in hoofdstuk 7 'Governance' over de samenstelling van fondsorganen en de geschiktheid van de leden en over diversiteit.
Norm 33 In zowel het bestuur als in het VO of het BO is er tenminste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen.	Nee	In hoofdstuk 7 'Governance' onder 'Diversiteit' rapporteert het bestuur over de diverse samenstelling van fondsorganen, de doelen ten aanzien van diversiteit en de stappen voor het bevorderen van diversiteit.
Norm 47 Het intern toezicht betreft deze Code bij de uitoefening van zijn taak.	Ja	De Raad van Toezicht betreft de Code bij de uitoefening van zijn taak en rapporteert hierover.
Norm 58 Het bestuur geeft publiekelijk inzicht in missie, visie en strategie.	Ja	In hoofdstuk 1 'Karakteristieken van ons fonds' beschrijft het bestuur de missie, visie en strategie van het fonds.
Norm 62 Het bestuur legt zijn overwegingen omtrent verantwoord beleggen vast en zorgt ervoor dat deze beschikbaar zijn voor belanghebbenden.	Ja	Het bestuur licht in hoofdstuk 5 'beleggingen' de overwegingen toe om maatschappelijk verantwoord te beleggen.
Norm 64 Het bestuur rapporteert in het jaarverslag over de naleving van de interne gedragscode (zoals bedoeld in de normen 15 en 16) en deze Code, net als over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.	Ja	In hoofdstuk 7 'Governance' rapporteert het bestuur over de naleving van de integriteitregeling en over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.
Norm 65 Het bestuur zorgt voor een adequate klachten- en geschillenprocedure die voor belanghebbenden eenvoudig toegankelijk is. In het jaarverslag rapporteert het bestuur over de afhandeling van klachten en de veranderingen in regelingen of processen die daaruit voortvloeien.	Ja	In hoofdstuk 2 'Pensioenbeheer' wordt gerapporteerd over de behandeling van klachten en geschillen.

Begrippenlijst

Pensioenen

ABTN

Afkorting voor actuariële en bedrijfstechnische nota. In de ABTN wordt door het bestuur van een pensioenfonds uiteengezet welke actuariële en bedrijfstechnische opzet ten grondslag ligt aan een fonds. Hierin komen drie hoofdonderwerpen aan de orde: de wijze van vaststelling van de verplichtingen jegens de deelnemers, de beleggingsportefeuille en het intern risicobeheersingssysteem.

Actuariële grondslagen

Dit zijn de veronderstellingen die de actuaris gebruikt bij de vaststelling van de pensioenverplichtingen en de pensioenpremie. Deze veronderstellingen hebben onder meer betrekking op de gehanteerde rekenrente, de kansstelsels en de kostenopslagen.

Actuaris

Een actuaris kan antwoord geven op de vraag wat de toekomst aan pensioenuitkeringen gaat kosten. De actuaris is bij uitstek degene die financiële risico's op de agenda plaatst en adequate oplossingen bedenkt.

Autoriteit Financiële Markten (AFM)

Bij wet ingesteld toezichthoudend orgaan, dat toezicht houdt op het gedrag van pensioenfondsen.

Beleidsdekkingsgraad

De beleidsdekkingsgraad van een pensioenfonds is de gemiddelde dekkingsgraad van de 12 maanden voorafgaand aan het moment van vaststelling.

Contante waarde

De waarde op dit moment van een toekomstige geldstroom, rekening houdend met een bepaalde rentevoet.

Dekkingsgraad

De verhouding tussen het vermogen inzake de bij een pensioenfonds ondergebrachte pensioenregeling of pensioenregelingen en de technische voorzieningen van een pensioenfonds.

De Nederlandsche Bank (DNB)

Bij wet ingesteld toezichthoudend orgaan, dat onder andere het naleven van de Pensioenwet bewaakt. DNB houdt toezicht op:

- de financiële situatie van pensioenuitvoerders (prudentieel toezicht);
- hoe de pensioenuitvoerders hun bedrijf runnen (materieel toezicht). DNB controleert bijvoorbeeld of bestuurders wel deskundig en betrouwbaar zijn.

Franchise

Het deel van het pensioengevend salaris dat voor de pensioenberekening buiten beschouwing wordt gelaten. Dit salarisdeel wordt geacht door de AOW-uitkering voldoende van pensioen te worden voorzien.

Herstelplan

Plan (van aanpak) gericht op het herstel van de financiële positie van het pensioenfonds. Als de beleidsdekkingsgraad van een pensioenfonds per het einde van een kalenderkwartaal onder de gestelde eisen ten aanzien van het vereist eigen vermogen ligt, moet het pensioenfonds dit direct aan DNB melden. Binnen drie maanden na het ontstaan van de situatie dient het bestuur van het pensioenfonds een herstelplan bij DNB te hebben ingediend. Het herstelplan dient zodanige maatregelen te omvatten, dat de situatie op grond waarvan een herstelplan moet worden opgesteld binnen uiterlijk tien jaar is beëindigd.

Kansstelsels

Dit zijn veronderstellingen met betrekking tot sterftekansen, invalideringskansen, ontslag, gehuwdheid en individuele loonontwikkeling.

Middelloonregeling

Bij deze regeling wordt voor elk dienstjaar een percentage pensioen toegekend dat is gerelateerd aan de pensioengrondslag van het desbetreffende dienstjaar.

Pensioengrondslag

Het bedrag waarover pensioen wordt toegekend. Vaak is dit het voor pensioen meetellende salaris minus de franchise.

Pensioenvermogen

Het pensioenvermogen is gelijk aan de extra reserve plus de technische voorzieningen.

Premievrije aanspraken

Indien het deelnemerschap aan een pensioenregeling eindigt, anders dan door overlijden of het bereiken van de pensioenleeftijd, verkrijgt de gewezen deelnemer een premievrije aanspraak op ouderdomspensioen en partnerpensioen.

Reële rente

Nominale rente minus inflatie.

Rentetermijnstructuur

De rentetermijnstructuur is de curve van de looptijdafhankelijke rentestanden op basis van de geldende marktrente.

Solvabiliteit

Het vermogen om (nu en op termijn) aan de financiële verplichtingen te kunnen voldoen.

Toeslagverlening

Hieronder wordt verstaan de aanpassingen van de ingegane pensioenen en/of (premiervrije) aanspraken op basis van de stijging of daling van een indexcijfer dan wel een vast percentage.

Verzekeringstechnische analyse

Ook wel actuariële analyse genoemd. In deze analyse wordt door de actuaaris de invloed verklaard van opgetreden verschillen tussen de gehanteerde actuariële grondslagen en werkelijke ontwikkelingen.

Verzekeringstechnische risico's

Bij het verzekeren van pensioenaanspraken loopt een fonds een langlevensrisico voor het ouderdomspensioen als verzekerden langer leven dan volgens de gebruikte overlevingstafel wordt verwacht. Voor het partner- en wezenpensioen loopt het fonds een kortlevensrisico als de verzekerden korter leven dan volgens de overlevingstafel wordt verwacht. Ook kan het invaliditeitsrisico worden gerekend tot de verzekeringstechnische risico's van fondsen.

Voorziening pensioenverplichtingen

Dit is de, met inachtneming van kansstelsels en rekenrente, vastgestelde balanspost die de gekapitaliseerde waarde van de opgebouwde pensioenen aangeeft.

Waardeoverdracht

Het overdragen van de waarde van de verkregen aanspraken door de pensioenuitvoerder van de oude werkgever aan de pensioenuitvoerder van de nieuwe werkgever, die voor deze waarde extra deelnemersjaren aan de pensioenregeling c.q. nieuwe pensioenaanspraken van de betreffende deelnemer toekent.

Beleggingen

Asset-Liability-Management (ALM)

Risicomanagement van de balans van een pensioenfonds tussen de activa en de passiva.

Autoriteit Financiële Markten

De Autoriteit Financiële Markten (AFM) is een bij wet ingesteld toezichthoudend orgaan dat toezicht houdt op het gedrag van de gehele financiële marktsector. De AFM is toezichthouder op de pensioenfondsen voor zover het gaat om het effectentypisch gedragstoezicht.

Beleggingsmix

Verdeling van de beleggingen over zakelijke en vastrentende waarden.

Benchmark

Een Benchmark is een (standaard) maatstaf waartegen de prestaties van een belegging(sportefeuille) wordt afgezet voor de beoordeling van de prestaties van die belegging(sportefeuille).

Derivaten

Beleggingsproducten, zoals opties en futures, die afgeleid zijn van onderliggende producten met een gemeenschappelijk kenmerk een beperkte levensduur en een vaste eindprijs.

Duration

De gemiddelde looptijd van de beleggingen of de verplichtingen. De Duration is een belangrijke maatstaf is voor de gevoeligheid van de waardeontwikkeling als gevolg van veranderingen in de rentestand.

Duration overlay

De Duration overlay is een deel van de beleggingsportefeuille dat een totale beleggingsportefeuille bewust gevoeliger of ongevoeliger maakt voor renteschommelingen.

Emerging Markets

Opkomende landen met een bewezen groeipotentieel en waarvan het bedrijfsleven en de aandelenmarkten op adequate wijze zijn gereguleerd.

ESG

Een term voor niet-financiële indicatoren die de prestaties van ondernemingen op het gebied van milieu (environment), sociaal (social) en behoorlijk bestuur (governance) meten.

Future

Termijncontract dat op de beurs wordt verhandeld.

Hedge Funds

Een hedgefund is een fonds met een grote verscheidenheid aan strategieën. Een hedgefund kan opereren met geleend geld en maakt veelal gebruik van afgeleide producten.

High Yield

De markt van bedrijfsobligaties met een creditrating (afgegeven door gerenommeerde creditrating agencies) lager dan BBB.

Interest Payer swap

Rente swap waarbij gedurende een vastgestelde periode de vaste rente wordt betaald en de variabele rente wordt ontvangen.

Illiquide beleggingen

Alle beleggingen die niet binnen drie maanden liquide te maken zijn.

Interest Rate Swap

Een Interest Rate Swap is een instrument om renterisico's af te dekken. Door middel van een swap gaan twee partijen ("de receiver" en "de payer") de overeenkomst aan om periodieke rentebetalingen te ruilen.

Interest Receiver swap

Rente swap waarbij gedurende een vastgestelde periode de vaste rente wordt ontvangen en de variabele rente wordt betaald.

Optie

Het recht om gedurende of aan het einde van een afgesproken periode een zekere hoeveelheid van een onderliggende waarde te kopen of verkopen tegen een afgesproken prijs.

Over/onderweging

Een hoger of lager belang in een beleggingscategorie dan overeenkomt met de normverdeling van het pensioenfonds.

Performance

Het rendement dat is behaald met de beleggingen.

Spreads

De quotering in de markt voor het verschil in rente of in de bied- en laatkoers van effecten. Daarnaast wordt de terminologie ook vaak gehanteerd om opslagen van obligaties te duiden ten opzichte van vooraf gedefinieerde staatsobligaties.

Total return

Het totaalrendement op beleggingen zijnde de directe en de indirecte beleggingsopbrengsten.

Vastrentende waarden

Obligaties, leningen op schuldbekentenis en hypothecaire leningen.

Volatiliteit

Beweeglijkheid van koersen/markten.

Zakelijke waarden

Aandelen en onroerende zaken.

